

ŽIVOT

KULTÚRNO-
SPOLOČENSKÝ
ČASOPIS

DECEMBER
GRUDZIĘŃ

1999

Č. 12 (499)
CENA 1,70 ZŁ

VEĽKÉ
JUBILEUM

SILVESTER '99
NA SVETE

ČAROVNÝ SVET
MALIEB

PRÍJEMNÉ A POKOJNÉ
VIANOČNÉ SVIATKY

ŽELÁ
REDAKCIA
A ÚV SSP

V Galérii slovenského umenia v sídle Spolku Slovákov v Krakove bola 27. októbra t.r. otvorená ďalšia výstava malieb - tentokrát významného predstaviteľa inšiného umenia na Slovensku, Jozefa Lackoviča z Banskej Štiavnice. Násť záber je zo slávnostného otvorenia výstavy. Podrobnejšie o novej expozícii píšeme na str. 18-19. Foto: J. Bryja

Prednedávnom, 24. novembra t.r., oslávil významné životné jubileum - 80. narodeniny veľký priateľ Slovákov v Poľsku, prof. MICHAL GRIGER, vynikajúci učiteľ a historik, bývalý riaditeľ slovenskej meštianky v Jurgove a dlhoročný dopisovateľ Života. Srdce mu blahoželáme a do ďalších rokov prajeme veľa zdravia, pohody, radosti a samých slnečných chvíľ.

ÚV SSP
a redakcia Života

V ČÍSLE:

Silvester čoraz bližšie	4
Hviezdoslav po poľsky	5
Pred 11. zjazdom SSP	6
Ako sa rýchlo múti maslo	7
Pracovitá stareňka	8
Prežila dve vojny	9
V Repiskách pred zimou	10
Požiarnická slávnosť v Tribši	11-12
V kráľovstve keramiky	13
Z dejín Fridmana	14
Hra na slovíčka	16
Slovná hračka v ôsmich bodoch	16
Klasicizujúca poetika Milana Rúfusa	17
Farebný svet Jozefa Lackoviča	18-19
Povedky na sviatočné chvíle	20-21
Čítatelia - redakcia	22-24
Polnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Móda	29
Naša poradňa	20-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Malí vyšnolapšanskí koledníci pokračujú v tradícii vianočného koledovania.
Foto: J. Bryja. Návrh obálky: Artur Kozioł

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídya Mšalová,
Anton Pivočarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 1,70 zł
półrocznie - 10,20 zł
rocznie - 20,40 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstu, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodynych z poglądami redakcji.

MOJE NAJKRAJŠIE VIANOCE

Na dvere nám už znova klopú najkrajšie sviatky roka - Vianoce, sviatky pokoja, lásky a radosti z narodenia Boha - človeka, ktorý prišiel na zem, aby sa za nás obetoval a zachránil svet. Každoročne sa tešíme na ich neopakovateľné čaro a pripravujeme sa už dlho pred ich príchodom. Snažíme sa stráviť tých niekoľko sviatočných dní v príjemnej rodinnej pohode. Neopakovateľnú atmosféru týchto sviatkov dotvára i bohatá štodorevečerná večera, účasť na polnočnej sv. omši, darčeky pod bohatou ozdobeným a ihličím voňajúcim stromčekom, na ktoré snáď najnetreplzivejšie čakajú najmä tí najmenší - naše deti. Tohoročné Vianoce sú o to neopakovateľnejšie, že sú predposledními v tomto tisícročí. Obrátili sme sa preto na našich čitateľov, aby nám porozprávali o svojich najkrajších Vianociach.

VIKTÓRIA
SMREČÁKOVÁ
z Malej
Lipnice

Spomienka na moje najkrajšie Vianoce ma v mysli zavádzajú samozrejme do mojich detských rokov. Hoci každé Vianoce majú svoje neopakovateľné ovzdušie, tie najčarornejšie boli v detstve. Pamäťam si ako dnes na malý stromček, ktorý otec priniesol z hory, na jeho ozdobovanie, no a nakoniec naše netreplzivé čakanie na ten slávnostný večer. Predtým však otec nakŕmil dobytok a iné domáce zvieratá, lebo sa verilo, že v túto noc prehovoria. Keď sme sa pomodlili, zasadli sme k slávnostne prestretému

štodorevečernému stolu. Otec najskôr polámal obľátok a každému dal kúsok z nej. Pod stôl mama položila seno - symbol narodenia Pána. Štodorevečerné jedlo sa skladalo z niekoľkých častí, bola kapustnica s hráškami, sušené slivky, zemiaky. Po slávnostnej večeri už každý čakal na polnočnú sv. omšu. Išli sme na ňu prakticky všetci. Spievali sme slovenské koledy a tešili sa z nezabudnuteľného večera. Hoci som odvtedy prežila už mnoho Vianoc, moje najkrajšie spomienky zostali práve na tie prvé.

EUGEN
ANTALČÍK
z Kyčor

Vianoce znamenajú pre každého človeka veľmi veľa. Ľudia sú vtedy k sebe akýsi milší a ohľaduplnejší, preto by som si želal, aby tak bolo aj po celý rok. Voľakedy sa sviatky oslavovali v úzkom rodinnom krahu a hoci sa v súčasnosti tak trochu zmenili, ich podstata zostala. V období adventu boli však ľudia zdržanlivejší od niektorých pokrmov ako dnes. Malo ich to predsa pripraviť na bohatšie prežitie Vianoc. Na Štedrý deň ženy pripravovali večeru, piekli, upratovali, kým chlapci museli priniesť stromček, narúbať drevo na kúrenie a nakŕniť dobytok. Ktoré moje Vianoce však boli najkrajšie, si netrúfam povedať. Každé boli niečím výnimočné. Iné spomienky mám z obdobia môjho detstva, keď sme sa na vianočný čas tešili oveľa viac a iné teraz, keď som po smrti manželky zostal sám s detmi. Snažím sa

však, aby na ten čarovný večer aj ony spomínali čo najkrajšie a najdlhšie.

VENDELÍN
BOSÁK
z Dolnej
Zubrice

Na každé Vianoce mám pekné spomienky, takže asi mi bude ľahko povedať, ktoré boli tie najkrajšie. Vianočný čas je totiž pre každého človeka niečím výnimočný, sviatočný a neobyčajný. Ináč sa však na Vianoce pozerajú malé deti, pre ktoré je azda najvýznamnejšie očakávanie na darčeky a ináč dospelí, ktorí majú v tomto čase viac práce. Ženy musia totiž upratať celý dom, navariť, napietť, obriadiť hydinu a muži zasa zháňajú stromček, kŕmia dobytok, ktorý predsa ani v tento výnimočný deň nesmie hladovať, ba práve naopak. Každé živé stvorenie sa predsa musí dozvedieť, že v tento výnimočný deň sa narodil Pán. Spomínam si, že som ako malý chlapec veril, že zvieratá o polnoci prehovoria ľudským hlasom. K Vianociam tiež patria typické jedlá, starodávne zvyky, ktoré sa časte sem-tam zachovali, lámanie obľátok, účasť na polnočnej omši a podobne. Ich podstata teda zostala až podnes, hoci sa aj zmenili, najmä v porovnaní s obdobím, keď som ja bol malý chlapec. Teším sa na ne aj preto, že vtedy sú ľudia k sebe akýsi iní, lepší, než inokedy. V tento čas vládne v domoch rodinná pohoda, radosť a veselosť, za oknami domov žaria ozdobené vianočné stromčeky, okolitá krajina je celá biela, zasnežená a hoci za oknami fučí studený severák, vnútri je príjemne a teplo.

Zaznamenal: PETER KOLLÁRIK

VEĽKÉ JUBILEUM

POKRAČOVANIE Z Č. 11/1999

Príchod roka 2000 očakávajú ľudia na celom svete s určitým znepokojením a to minimálne z dvoch dôvodov. Jedným z nich sú rôzne katastrofické predpovede o možnom konci sveta, o.i. vízie Nostradamusa, a druhým - iste väynejším dôvodom - obavy z možného kolapsu svetovej počítačovej siete. Zamerajme sa teraz na druhý z problémov, ktorého podstata vyplýva z definície dátumu v procesoroch výpočtových systémov a prechodu z roku 1999 do roku 2000. Totiž pri konštruovaní pamäti počítačov pred niekoľkými desiatkami rokov konštruktéri z úsporných dôvodov vymedzili na dátum, resp. rok, iba dve pamäťové miesta. V takej situácii potom počítač, najmä staršej výroby, rozoznáva a zapisuje rok 1999 ako 99. Praxi to môže mať napríklad za následok, že

banková sieť s dátumovým rokom definovaným na dve miesta v roku 2000 nepovolí výber z účtu prostredníctom bankomatu. Rok 2000 môže totiž počítať vnímať ako rok 00 a „vráti sa“ na začiatok storočia, čiže na displeji sa ukáže rok 1900. Dodatočný problém sa môže objaviť aj vtedy, keď chybne spracovaný program nevezme do úvahy, že rok 2000 je rokom priestupným. Nie všetci totiž pamäťajú na to, že na budúci rok je v kalendári dátum 29. februára. Chaos z toho vyplývajúci môže mať potom za následok nedozerné vplyvy o.i. na riadenie a kontrolu procesov vo firmách, napríklad na vedenie účtovníctva, fakturáciu za poskytnuté služby, výpočtové metódy pre zamestnancov, na evidenciu skladových zásob a podobne. Preto k otázke spoľahlivého prechodu cez dátumovú hranicu roku 2000 treba pristupovať zodpoved-

ne, a to predovšetkým z pohľadu analýzy systémov, ich testovania a prípravy náhradných riešení. Na uspokojenie mnohých musíme povedať, že odborníci sa na príchod roku 2000 začali pripravovať už v roku 1997. Vtedy sa napríklad v USA podnikli prvé konkrétné kroky na zabezpečenie všetkých výpočtových systémov, ako aj na hľadanie náhradných riešení. Všetko má prebehnúť tak, aby všetky služby mohli byť poskytované nepretržite. Mnoho európskych krajín už prijalo medzinárodné normy pre rok 2000, ktoré sú založené na pravidlách americkej spoločnosti MediaOne Group. Uvedené pravidlá definujú prispôsobenie sa roku 2000 v tom zmysle, že zákazník bude môcť nepretržite využívať služby, keďže výkonnosť alebo funkčnosť akéhokoľvek systému nebude ovplyvňovaná dátumami pred, počas alebo po roku 2000.

Aj na Slovensku je priebeh doterajších testovaní v oblasti ekonomiky a kľúčových

podnikov priaznivý. Zabezpečili už počítačové systémy slovenských telekomunikácií, rozvodných systémov, systému civilnej ochrany, Národnej banky SR, železníc, energetiky a podobne, takže sa zdá, že dôvod na prehnané reakcie obyvateľstva neexistuje.

Kontrola počítačových systémov a ich príprava na bezproblémový prechod na rok 2000 prebieha aj v Poľsku. Hoci napr. malopoľský vojvoda Ryszard Masłowski ešte pred nedávnom hovoril o problémoch, vyplývajúcich z možných havárií počítačových sietí, ich celkové vyriešenie sa očakáva ešte pred koncom tohto roka. Je už pripravené zabezpečenie počítačovej základne vo Vojvodskom úrade v Krakove a vypracovaný plán havarijnej činnosti v prípade prerušenia dodávok energie, problémov s telefonickým a počítačovým spojením. Zabezpečený je tiež bezproblémový chod elektrárne Siersza v Trzebini. Na príchod roku 2000 sa však musia ešte lepšie pripraviť niektoré zdavotné strediská, závody zásobujúce obyvateľov vodou, ako aj firmy používajúce alebo skladujúce toxicke látky. Prípravy na zabezpečenie počítačových systémov prebehli aj vo všetkých veľkých bankách. Rovnako elektronika, ktorá riadi nielen počítače, ale aj výťahy, telefóny, rôzne ochranné systémy, televízne monitory a podobne, je pripravená na všetky eventuality. Na Silvestra sa teda nikto nemusí zahrať kde si na chatu, ďaleko od civilizácie a s veľkimi zásobami potravín. Verme, že prelom rokov 1999/2000 nás nezastihne nepripravených a ľudstvo sa vyhne možným problémom a ťažkostiam. Všetko však uvidíme až 1. januára 2000.

Cirkevné prípravy

Symbolické otvorenie *Svätej brány v Bazilike sv. Petra vo Vatikáne* v roku 2000 sa teda nezadržiteľne blíži. Na Veľké jubileum sa všeobecne Katolícka cirkev pripravuje preďovštvkým duchovnou obnovou. Pozoru-

hodným sprivedcom na tejto ceste je napr. časopis *Tertium Millennium*, ktorý vydáva *Centrálny výbor veľkého jubilea 2000*. Jeho cieľom je stimulať veriacich, aby si prehľbili život vo viere. Časopis prináša o.i. posolstvá hlavy Cirkvi, katechézy, správy, rozhovory, ako aj informácie o aktivitách miestnych cirkví na piatich kontinentoch sveta, zameraných na prípravu tejto udalosti. Na prelome rokov 1999/2000 budeme teda sláviť 2000 rokov od príchodu Božieho Syna - Ježiša Krista ako Spasiteľa všetkých ľudí - na našu Zem. Blížiace sa jubileum je však rovnako dôležité nielen pre katolícku cirkev, ale aj pre celé ľudstvo, preto sa stupňuje osobitné poslanie všetkých kresťanských cirkví, ktoré sú tvorcami a strážcami morálnych hodnôt spoločnosti. Kresťanské cirkvi vo všetkých krajinách chcú aj v budúcom roku priblížiť osobu Ježiša Krista a jeho posolstvo späsy súčasným generáciám. Táto významná udalosť by mala mať preďovštvkým duchovný ráz, mala by však byť aj plná radosti a novej nádeje, príležitosťou na prehľbenie viery v Krista ako osobného Spasiteľa každého z nás.

Z 2-tisícročnej histórie ľudstva

V roku 0 sa narodil Ježiš Kristus; v roku 54 za vlády rímskeho cisára Neróna začalo veľké prenasledovanie kresťanov; v roku 79 vybuchla sopka *Vezuv* a horúca láva zničila 3 mestá, Pompeje, Herkulaneum a Stabiae; okolo roku 480 sa narodil zakladateľ benediktínskeho rádu Benedikt, ktorého pápež Pavol VI. nazval Poslom mieru, šíriteľom kresťanstva, civilizácie a Otcom Európy; v roku 863 prišli na Veľkú Moravu šíriť kresťanstvo dvaja solúnski bratia Cyril a Metod; v roku 906 sa rozpadla Veľká Morava; v roku 1074 pápež Gregor VII. vydal dekrét o celibáte duchovných; v roku 1231 vyhlásil pápež Gregor IX. svätú inkvizíciu, ktorou sa začali masové procesy proti osobám uznaným za kacírov a bosorákov; v

roku 1300 pápež Bonifác VIII. povolil vykonávanie pitvy, ale už jeho nástupca Benedikt XI. toto povolenie zrušil, keď nejaký Peter z Abano na základe pitvy, ktorú vykonal v talianskom meste Padova potvrdil, že žena a muž majú rovnaký počet rebier: predsa z jedného rebra Adama vznikla Eva, tvrdí Biblia, teda muž musí mať o jedno rebro menej! Nečudo, že o Petra z Abano sa onedlho začala zaujímať svätá inkvizícia; v roku 1350, t.j. po 180 rokoch, ukončili výstavbu šíkmej veže v talianskom meste Piza; v roku 1337 začala medzi Anglickom a Francúzskom tzv. storočná vojna, ktorá však trvala až 116 rokov; v roku 1187 začali mogolskí bojovníci, vedení 23-ročným Temudžinom, ktorý neskôr prijal meno Džingischán, dobyjať Ázie. V roku 1241 sa dostali až do Poľska a na územie dnešného Slovenska; v roku 1378 stáli v čele katolíckej cirkvi až dvaja pápežovia, t.j. Urban VI. a Klemens VI., ktorí sa dokonca navzájom prekliali, nakoniec bol zvolený tretí pápež, Grék Alexander V.; v roku 1415 bol upálený český kňaz Ján Hus; v roku 1447 Ján Guttenberg vynášiel kníhtlač; v roku 1517 pribil Martin Luter (1483-1546) na dvere kostola vo Wittenbergu 95 téz proti odpustkom, čím začala reformácia; v roku 1543 bolo publikované dielo Mikuláša Koperníka, v ktorom zdôvodnil, že Zem obieha okolo Slnka a nie opačne; v roku 1555 vyhlásil Nostradamus svoje „Prorečtvá“; v noci na sv. Bartolomeja, t.j. z 23. na 24. augusta 1572 bolo vo Francúzsku vyvraždených 30 tisíc protestantov (hugenotov); v roku 1582 sa počas reformy kalendára skrátil rok o 10 dní; v roku 1969 udivil celý svet let Apolla 11, ktorého veliteľ Neil Armstrong ako prvý človek vystúpil na Mesiac; v roku 1978 sa stal pápežom Ján Pavol II. (kardinál Karol Vojtela), prvý pápež slovanského pôvodu, o ktorom sa hovorí, že je najväčšou osobnosťou súčasného sveta. (pk)

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

SILVESTER ČORAZ BLIŽŠIE

Hoci Silvester 1999 ešte neukončí druhé tisícročie, na príchod roku 2000 sa vo veľkom pripravuje celý svet. Britská rozhlasová a televízna stanica BBC napríklad plánuje privítať 1. január roku 2000 najdlhším televíznym vysielením novoročného prípitku. Silvestrovský maratón spojí Veľkú Britániu s 56 krajinami sveta. Medzi prvými privítajú rok 2000 obyvatelia južného Tichomoria, a to až o 13 hodín skôr ako londýnsky Big Ben odbije polnoc. Najzdatnejší vytrvalci môžu počkať na záverečné minúty roka 1999 spolu s obyvateľmi Aljašky, ktorí si štrgnú šampanský ako poslední.

Stovky majetných turistov si vybrali ako miesto oslav príchodu roku 2000 ostrov Taveuni, patriaci do súostrovia Fidží v Ticho-

morí, pretože leží na dátumovej hranici. Novozélandský geológ Shane Cronin to však nepovažuje za dobrý nápad, lebo podľa jeho názoru môže tamojší vulkán každú chvíľu vybuchnúť. Vyzval preto všetkých turistov, aby si za miesto osláv roku 2000 vybrali radšej iný koniec sveta. Silvestrovské oslavu na Taveuni výstižne prirovnal k „tancu na spiacom vulkáne“. Zvláštnu atrakciu pripravuje taktiež tichomorský ostrovny miništátik Kiribati, ktorý je položený takmer presne na 180 poludníku. Budú to usporiadane v neopakovateľnej scenérii silvestrovské zábavy, ukončené obzieraním vychádzajúceho slnka v deň 1. januára 2000. Na tomto mieste v tomto dni uvidia ľudia slnko ako prvú na svete, lebo prechádzajúci tade poludník určuje zmenu dátumu - napr. na východ

od neho je už pondelok a na západ ešte nedela.

Tradične bujarý býva príchod nového roka v Paríži. Na koniec roka 1999 sa Parížania chystajú o to vehementnejšie. Prípravy sa rozbehli už 18 mesiacov vopred. Hoci z pôvodných predstáv o čosi zlavili, napr. vypadli z nich pôvodne zamýšľané monsterprojekty ako 200 metrov vysoká drevená veža pri Francúzskej národnej knižnici, konštrukcie „dokončujúcej“ veže chrámu Notre-Dame alebo Eiffelova veža znášajúca s príchodom roka 2000 ohromné vajcia, návštěvníci Paríža sa dočkajú najväčšieho upútaného balóna a najväčších slnečných hodín na svete a okrem toho asi 40 ďalších akcií. Eiffelova veža sa v tuto noc predstaví neobyčajným výzorom. Už niekoľko rokov sú na nej namontované obrovské hodiny odrazávajúce dní, ktoré este chýbajú do 1. januára 2000. Posledný deň v roku však budú ukazovať hodiny,

minúty a sekundy, a s príchodom očakávaného roka 2000 sa pred očami stácirových divákov Eiffelovka rozžiarili 20 000 bleskami a ďalšími zvláštnymi efektami. V túto noc bude rozžiarený celý Paríž. Na nebi nad západnou časťou mesta sa ukážu veľké svietiacie číslice 2000. Na námestí pri Palais - Royal bude obrovská, 20 metrov široká a 15 metrov vysoká kniha, ktorá sa bude otáčať. Na jej stránkach budú pasáže od 500 spisovateľov a 300 výtvarníkov z celého sveta a budú v nej aj úryvky zo starovekých literatúr Mezopotámie, Egypta, Indie, Číny alebo Strednej Ameriky. Tancovať sa bude hlavne na výletných lodiach plávajúcich na Seine cez mesto, a v troch obrovských stanoch „cirkusu tisícročia“ v okolí lesíka Vincennes.

Až milión návštěvníkov očakávajú usporiadatelia berlínskych silvestrovských osláv v srdci mesta. Už na obed sa pri berlínskej radnici začne silvestrovská zábava pre deti. Večer na niekoľkých desiatkach scén sa uskutočnia hudobné a kabaretné koncerty mnohých známych a neznámych skupín. V obrovskom stane nedaleko Reichstagu sa budú za 1999 mariek od osoby zabávať prominenti. Pod Brandenburškou branou bude možno celé 24 hodín obzerať relácie zo silvestrovských osláv z celého sveta. Presne o polnoci sa nad berlínskym nebom rozžiaria tri obrovské ohňostroje, odpálené v troch rôznych miestach mesta.

V Spojených štátach amerických sa na tento Silvester pripravujú už vyše dva roky. Najväčšia slávnosť sa bude konať na Times Square v New Yorku. Zúčastní sa jej okolo

Magický krištáľ na Hlavnom námestí v Krakove

milión osôb. Mnoho Američanov strávi Silvestrom v Mexiku pri samom úpäti pyramíd Inkov alebo na karibských ostrovoch či na obľúbených výletech luksusnými loďami. Lístky na nich boli vypredané už pred mnohými mesiacmi.

Netreba ani vrvieť, že na príchod nového roku sa pripravujú všetky väčšie mesta Európy. V 9 európskych mestách kultúry roku 2000 (v Avignone, Bergene, Bologni, Brusseli, Helsinkách, Prahe, Reykjavíku, Santiagu de Com-

postele a v Krakove) boli 100 dní pred Silvestrom vystavené na námestiah veľké konštrukcie, zhotovené z magického krištáľa z Fínska. Krištále v tvare obdĺžnika sú cez deň bezfarebné, ale v noci svietia, každý iným svetlom. V jednotlivých mestách boli do konca novembra, potom ich prevezú do Helsiniek, kde ich pred Silvestrom pospájajú a vytvoria 18 metrov dlhý tunel svietiaci vo farbách dňa, cez ktorý sa bude dať symbolicky prejsť do nového roka. (jb)

***** HVIEZDOSLAV PO POŁSKY *****

Ako Život o tom už písal, v roku 150. výročia narodenia barda slovenskej literatúry P. O. Hviezdoslava (1849-1921) vydavateľstvo Spolku Slovákov v Poľsku vydalo reprezentatívny výber z jeho lyriky v dvojjazykovom slovensko-poľskom zrkadlovom vydanií, a to s podporou Literárneho informačného centra - SLOLIA v Bratislave.

Preklady realizovala skupina piatich poľských slovakistov a zároveň prekladateľov: Andrzej Babuchowski, Leszek Engelking, Jerzy Litwiniuk, Andrzej Czeibor-Piotrowski a Józef Waczków. Z nich najmä posledne dva menovaní sú dobrými znalcami a dlhodobo prekladateľmi slovenskej literatúry. Waczków, ktorý si nedávno priopomínal tridsaťročie svojej translátorskej činnosti (prekladá z viacerých jazykov, zo slovenčiny do poľštiny preložil vyše tridsať knižných diel, v tom je zahrnutá poézia, próza, dráma, bábkové hry, rozprávky a literárnovedné texty), je autorom tohto výberu a esejistického doslovu o živote a diele veľkého slovenského básnika.

Podľa názoru zostavovateľa „dnes, keď vnímame celok jeho zrelého literárneho dedičstva, fascinuje nás predovšetkým ako lyrik, a to - merané 19. storočím - na počudovanie

moderný vo svojich úsudkoch, no aj obesiach.“ A tak v chronologickej usporiadanej výbere je zastúpená predovšetkým Hviezdoslavova lyrika (z rokov 1870-1872; Krb a vatra; Sonety; Žalmы a hymny; Letorosty; Prechádzky jarom; Prechádzky letom; Stesky; Dozvuky; Kravé sonety - 1914).

Z významového hľadiska väčšina prekladov je korektná a má dobrú poetologickú úroveň, čo umožňuje poľskému čitateľovi prime rane spozať Hviezdoslavovu lyriku (zatiaľ nie eposy a drámu).

Na ilustráciu tohto tvrdenia si porovnajme záver bánskej Deti Prometeusa v slovenčine: *Bo ved' národy seba samy súdia: My od tak dlha byvší odsúdení a podla súdu kríž v sebe nosiaci, pijúci verne džbán jedom spenený -*

musíme zmeniť zástoj: včuľ my súdiť! Hah! Súd to bude, tomu poslednému podobný iste, roztrušiaci svety; reťaz, ju mocnou rukou Prometeus nepretrhnul, pretrhnú jeho deti!

A takto znie poľský ekvivalent v preklade J. Waczkówa:

Choć same sobie czynią sąd narody, prócz nas nikt tego prawa nam nie przyzna - my, odsądzeni z dawna na mordę, na kielich, w którym pieni się trucizna, sami musimy wziąć sąd w swoje ręce! I sąd nasz sprawi, jak sąd ostateczny, że ten świat stary w gruzu się rozlegi; okowy, których nie mógł ręką silną skruszyć Prometej - skruszą jego dzieci!

Osobitne pozitívne treba oceniť vydavateľskú činnosť vydavateľstva Spolku Slovákov v Poľsku, ktorá čoraz presvedčivejšie potvrdzuje, že preklady zo slovenskej literatúry vydáva s láskou, a vie ich vydávať editorsky aj polygraficky na vysokej úrovni, a tak sa stáva naozajstným vyslanectvom slovenskej kultúry v Poľsku. Toto vydanie malo pôvodne vyjsť v krakovskom Wydawnictwie Literackom, no z finančných dôvodov v ňom nevyšlo, a tak sa iniciatívy ujali poľskí Slováci, aby s úspechom realizovali záslužnú myšlienku - výdať po poľsky P. O. Hviezdoslavu.

VLASTIMIL KOVALČÍK

Pavol Országh Hviezdoslav: Dzieci Prometeusa (Deti Prometeusa); Vydavateľstvo Spolku Slovákov v Poľsku, Krakov 1999, 312 strán.

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**KOZEF
VOJTAS**
z Jurgova

- V dnešných časoch je činnosť všetkých spolkov a organizácií závislá od finančných prostriedkov. Platí to aj o našom Spolku a jeho miestnych skupinách. Predsa usporiadanie každého podujatia či slávnosti sa viaže s nemalými finančnými nákladmi. Myslím si, že aj preto činnosť mnohých našich miestnych skupín v poslednom čase stagnuje. Podobne je to aj v našej miestnej skupine. Dlhé roky sme mali družbu s dychovkou z Lokče. My sme chodili hrávať k nim, oni zase na každý odpust prišli hrať do Jurgova. Samozrejme vždy to bolo spojené s pohostením. Bolo príjemné si spolu posiedieť, porozprávať sa, spoločne si zahrať a zaspievať. Žiaľ, v tomto roku sme na tento cieľ nezohnali peniaze, tak sme museli dočasne túto družbu prerušiť. Dúfam, že v budúcnosti sa nám ju podarí obnoviť.

Bolo by treba usporadúvať viac kultúrnych podujatí vo všetkých našich obciach, čím by sa oživila aj činnosť miestnych skupín. Žiaľ, dnes je ľahko zapojiť do činnosti mladých ľudí, ale treba sa o to usilovať, ak chceme myslieť o budúcnosti. Tu by som mal malú pripomienku k niektorým našim starším činiteľom, ktorí neraz žijú len minulosťou a neustále poukazujú na staré hriechy. Viem, že na minulosť netreba zabúdať, ale treba myslieť aj na budúcnosť, a neraz treba aj trošku poľoviť, aby bolo dobre. Pokiaľ ide o mládež, dnes je už tak, že každý je pohodlný. Lepšie je sedieť doma pred televízorom, ako sa do niečoho zapojiť. Aj preto sa dnes niektoré deti nechcú učiť slovenčinu, ale aj iné jazyky. Radšej by celý deň strávili pred počítačom či videom ako v škole. Voľakedy sme mali v Jurgove folklorne súbor, lenže zanikol. Bolo by dobre obnoviť jeho činnosť, vedľame komplet krojov. Len muzikantov bude ľahko zohnať.

Myslím si, že by už bolo načase niečo urobiť, aby nás konečne brali na vedomie aj v Euroregióne Tatry. Veďžijeme najbližšie slovenskej hranice. Lenže EU Tatry si nás nevšíma, akoby Slováci v Poľsku ani neexistovali.

Mnohí naši krajania už majú krajanskú kartu. Mnohým sa veľmi zišla, napr. našej mládeži študujúcej na Slovensku, alebo krajanom zamestnaným v SR. Viem, že táto karta veľmi uľahčuje prácu krajanom zamestnaným v TANAP-e, ktorého vedenie je s ňou oboznámené. Preto krajania nemajú s prácou problémy. Bolo by len treba zjednodušiť jej vydávanie.

**KAROL
FULA**
z Chyžného

- Aby sa rozvinula naša krajanská činnosť a aby sme k nej pritiahlí čo najviacej mládež, treba podľa mňa nanovo zriaďať a dobre vybaviť krajanské klubovne, čo od vedenia nášho Spolku už dávno žiadame. Veď mládež dnes nemá príliš veľa možností, kde a ako kultúrne tráviť voľný čas. Treba povedať, že bez podpory OV SSP na Orave a najmä ÚV SSP v obciach toho veľa neurobíme. Za posledné obdobie sa o nás totiž prakticky nikto nestral, snáď s výnimkou bývalého predsedu OV Augustína Andrašáka.

Neviem, čo na to vplýva, že nám z roka na rok ubúda detí na vyučovaní slovenčiny. U nás sa ju po prvý raz prestalo vyučovať. Chýbajú tiež kultúrni inštruktori, ktorí voľakedy rozvíjali záujem mládeži, učili ju hrať, spievať, či tancovať a pripravovali na vystúpenia na krajanských podujatiach. Zatiaľ sa nám sice darí udržiavať pomerne vysoký počet predplatiteľov Života, ale ktovie čo bude o rok-dva. Od Zjazdu očakávame najmä riešenie v týchto otázkach, ale aj zlepšenie kádrového zastúpenia Oravy v ÚV SSP.

**JÁN
VENIT**
z Kacvína

- Pred zjazdom SSP je čas zamyslieť sa nad činnosťou a potrebami miestnych skupín. S ľútostou musím povedať, že naša miestna skupina v Kacvíne je dosť nejednotná. Musíme to čím skôr vyriešiť. Vždy vrvávím, že sa musíme držať spolu. Vtedy bude lepšie fungovať aj naša miestna skupina. Voľakedy bola jednota v celej obci. Žiaľ, našli sa neprajníci, ktorí to prekážalo. Otvorene môžem povedať, že najväčšie rozpory medzi ľuďmi spôsobil náš bývalý farár. Potom sa všetko začalo kazit. Mali sme veľmi dobrý dychový orchester, ktorý sa, žiaľ, rozpadol. Dnes máme komplet nástrojov, ale nemá na nich kto hrať. So smútkom musím konštatovať, že v súčasnosti oslabol aj záujem o vyučovanie slovenčiny. Deti by bolo treba nejako povzbudit, a vysvetliť im význam slovenského vzdelávania. V súčasnosti je v Kacvíne rozbehnutá výstavba domu sloven-

skej kultúry. Som veľmi rád, že výstavba rýchlo napreduje. Už nás stála veľa práce a peňazí. K zavŕšeniu výstavby je ešte ďaleko. Stavbu treba čím skôr ostrešiť, omietnuť, dokončiť a zriadiať interiéry. Dúfam, že sa nám to skoro podarí. Je to určite veľmi užitočná investícia nielen pre našu miestnu skupinu, ale pre celý Spolok Slovákov v Poľsku.

Pokiaľ ide o činnosť nášho Spolku, myslím si, že v niektorých veciach by sme sa mali ráznejšie dožadovať svojich práv. Zoberme si napr. slovenské bohoslužby. V Kacvíne mame slovenskú omšu, ale v mnohých obciach tak nie je.

Je potrebné rozvíjať spoluprácu so Slovenskou republikou. Zhodou okolností naša prihraničná obec sa nemôže na nedostatok spolupráce staťať. Máme dobré vzťahy s Veľkou Frankovou a najmä s Osturňou. Družbu s nimi majú naši požiarnici a futbalisti. Neraz sa stretávame pri spoločných pretekoch či cvičeniach. Taktiež veľa našich krajanov chodí do susedných slovenských obcí na odpusty, alebo pri iných príležitostiach. Miestni obyvatelia v značnej mieri využívajú nedaleký hranicný prieschod v našej obci. Škoda len, že cez zimu bude tento prieschod zatvorený. My však snívame o prieschode s celodennou prevádzkou. Lenže to by si vyžadovalo veľké prostriedky na stavbu cesty, mosta a nejakých budov pri prieschode. Určite by to oživilo turistiku v našom regióne, aj naša obec by na tom mohla získať.

Myslím si tiež, že slovenský štát by mal prejaviť väčší záujem o našu menšinu. Naši krajania chcú, aby na Slovensku o nich vedeli, aby sa o nich zaujímali. Už dlhší čas sú vydávané krajanské karty, lenže nie som si istý, či všetky slovenské úrady sú dobre oboznámené s tým, aké možnosti krajanom táto karta poskytuje. Okrem toho je potrebné zjednodušiť jej vydávanie, vedľa zdĺhavého vybavovačky môžu mnohých odradiť.

**KOZEF
KADLUBEK**
z Podsrnia

- S určitou nostalgiou si spomínam na dávne časy, keď krajančia činnosť na Orave, teda aj v našej obci doslova vrela. V Podsrni bola vtedy o.i. výborná kapela, ktorú viedol krajan Jozef Bonk. Ja som v nej hral na harmonike, Stanislav Rapáč na husliach a Jozef Kapušák basoval. Stretávali sme sa v klubovni, ktorá bola vtedy u Skyčákov, vystupovali sme na rôznych krajanských a iných kultúrnych podujatiach. Ja som až do roku 1993 vykonával predsedu našej miestnej skupiny SSP. Potom sa začalo čosi v krajanskej práci kaziť. Na najbližšom Zjazde by sme teda chce-

li hovorí aj o tomto. Myslímme si totiž, že Orava je viac spolonizovaná ako Spiš a preto potrebuje aj zvýšenú pomoc. V súvislosti s tým by v jednej z vedúcich funkcií Spolku mal byť zástupca Oravy, ktorý by nám prejavoval väčšiu pozornosť a častejšie nás navštieval, nie tak ako doteraz. To by sa malo rozhodne zmeniť.

Problémy máme tiež s krojmi, v ktorých by sme mali vystupovať na rôznych kultúrnych

podujatiach. Zatiaľ si sami totiž musíme kúpať látky na kroje. Veľmi tažkou otázkou je aj obnovenie vyučovania slovenského jazyka v našej škole. Keďže kedysi vyučovala učiteľka Emília Sarniaková, bolo ešte dobre, ale, žiaľ, potom sa všetko skončilo. Problémy robilo i vedenie školy, čo rodičov a žiakov čakajúcich na obnovenie výučby veľmi znechutnilo. Teraz sú už menšie šance nájsť medzi žiakmi dostačný počet záujemcov o tento predmet.

Od Zjazdu očakáme aj rozhodnejšie kroky pri zavádzaní slovenských sv. omší na Orave. Všetci naši krajania si totiž veľmi pochvalovali, keď sa počas poslednej prehliadky dychoviek v kostole v Podvilku konala slovenská omša. Čakáme teda pomocnú ruku aj v tomto smere.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

AKO SA RÝCHLO ROBÍ MASLO

Ked sме v našom časopise písali o Oravskom lete, zakaždým sme uvádzali aj meno krajanky Heleny Kovalčíkovej z Hornej Zubrince, ktorá na tomto kultúrnom podujatí často vyhrala súťaž v mûtení masla. Je to ozajstná majsterka, ktorá v tomto roku vyhrala aj počas augustových XXIII. trhov ľudového umenia v Krakove. Spolu so synom Máriusom, ktorý jej pridržiaval maselničku, presvedčivo zdolaťa všetky súperky. Vyrobenie 1 kg masla z 2, 5 litrov schladenej smotany jej trvalo iba tri minúty. Zašiel som za ňou, aby aj našim čitateľom prezradila niečo z tajomstva rýchlej výroby chutného, domáceho masla, ale nielen oňom.

- Akéž tam tajomstvo, - usmieva sa Helena Kovalčíková, - všetko spočíva v kvalite mlieka, z ktorého zbieram smotanu. Vtedy je obsah tuku akurátny. Keďže už smotana dobré spracovaná, treba dolievať trochu studenej vody. Dôležité je tiež teplota nielen smotany, ale aj maselničky, v ktorej sa smotana múti na maslo. Ale viete čo, najlepšie bude keď vám to ukážem...

Pani Helena, ktorá je o.i. členkou folklórneho súboru Skalniok, v ktorom vystupuje aj niekoľko ďalších krajanov, sa teda pustila do práce. Z povrchu mlieka, ktoré už mala pripravené v kuchyni, zozbieraťa hustú smotanu a medzitým mi vysvetlila, že maselničku má ešte po svojich starých rodičoch. Patrila jej babke Rozálii Hruškovej, ktorá mala aj pekné oravské kroje. Ich vzory slúžia Helene pri šítí súčasných.

- Moja maselnička je už sice stará, - hovorí, - ale urobiť v nej kvalitné maslo nie je pre mňa žiadnym problémom. Pre potreby svojej rodiny ho robím niekolkokrát týždenne. Máme sice len jednu kravu, ale denne nám dáva aj vyše 15 litrov kvalitného mlieka. Z väčšiny zbieram smotanu, časť mlieka vypije me a niečo zostane aj domácim zvieratám.

Práca medzitým šikovne napredovala. Keď zozbieraťa všetku potrebnú smotanu, preliaala ju do drevenej maselničky, prikryla a začala mútiť maslo. Ruky sa jej len tak mihali. Počas mûtenia asi 3x dolievala po troške studenej

vody. Hoci som jej hovoril, že nie je na súťaži, robila všetko presne tak, akoby práve stála pred nejakou odbornou komisiou. Po chvíli sa jej od námahy dokonca aj pot rinul z čela, ale za pár minút už bolo maslo hotové.

- Hotovo, - povedala po necelých troch minútach, - ešte treba len zlatiať cmar, vytvarovať z masla hrudky a odložiť ich na jeden deň do mrazničky.

Dcéra pani Heleny Jadwiga, ktorá je vyučenou krajčírkou, medzitým čosi šila v susednej izbe. Onedlho priniesla chutný domáci chlieb, ktorý sme si natrili práve námuteným posoleným maslom a pohostili sa. Veru, dávno som podobnú dobrotu nejedol! Z kyslého mlieka medzitým ešte urobila chutný tvorah a z masla i tvarohu mi trošku zabalila aj na ochutnanie domov. Počas ochutnávania sme pokračovali v rozhovore. Dozvedel som sa, že Helena Kovalčíková (rod. Omylákova) sa narodila 2. augusta 1959 v Dolnej Zubrici, kde strávila svoje detstvo a mladost. V škole ju slovenský jazyk učila naša krajanská učiteľka Angela Kulaviaková. Helena vtedy získala veľmi dobrý vzťah nielen k slovenčine, ale aj všetkému, čo je slovenské. Po vydaji za Edwarda Kowalczyka (21. januára 1978) sa prestahovala do Hornej Zubrince, kde si postavili pekný poschodový dom. Majú štyri, dnes už dospelé deti, v tom spomínanú Jadwigu a troch synov - Máriusa, Gregora a Krištofa.

- Členkou nášho folklórneho súboru Skalniok, - pokračuje, - som sa stala v roku 1990. V súčasnosti má súbor 22 členov a viedie ho Józef Kulawiak. Na vystupovanie potrebujeme aj oravské kroje, ktoré šijem sama, vedom sa nakoniec vyučila za krajčírku. Pomáha

Helena Kovalčíková so svojou maselničkou

mi pritom aj dcéra Jadwiga. Pre dievčatá šijeme biele blúzky, ktoré sú na golieri a rukávoch háčkované a kvietkované sukne, iba krpce musíme kupovať. Peniaze na ne dosťavame z gminy. Pre chlapov šijeme súkenné portky (nohavice) a lajbličky. So súborom Skalniok vystupujeme nielen v našej obci, ale aj na celej Orave. Svojho času sme boli niekolkoráz aj na Slovensku. Dodnes sa snažíme udržiavať všetky dôvode oravské a slovenské tradície, pripomínať ľudové pesničky, tanče a zvyky, keďže chceme, aby na ne nezabudli ani naše deti a vnuci.

Z domu Kovalčíkovcov som odchádzal plný dojmov a obdivu k tunajším ľuďom, ktorí nezabúdajú na staré zvyky a obyčaje a súčasne žijú aj v úplnom súlade s požiadavkami 20. storočia.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

PRACOVITÁ STARENKA

Na kraji Podvuku, v osade Danielky, žije v malom drevenom domčeku jedna z najstarších Oravčaniek, vyše 94-ročná Cecília VILČEKOVÁ. Keď som ju chcel v jedno pekné októbrové popoludnie navštíviť, na moje prekvapenie nebola doma, keďže tento pekný, slnečný deň využívala ... na vykopávanie zemiakov. Neskôr, keď sa dozvedela, čo je dôvodom mojej návštevy neveriacky krútila hlavou, potom však zanesla zemiaky do vykûrennej kuchyne (ani nedovolila, aby som jej pomohol!), sadla si na stoličku a začala rozprávať.

- *Musím ešte nachystať synovi večeru, - povedala, - ktorý ľažko pracuje a onedlho príde domov. Iste bude už hladný ako vlk, takže dovedy sa môžeme porozprávať. V mojom živote sa však toho stalo toľko, že ani neviem odkiaľ začať. Narodila som sa 15. apríla 1905 v roľníckej rodine Anny (rod. Moniakovej), pochádzajúcej z Hornej Zubrice a Karola Švientekovcov, ako najstaršia zo štyroch súrodencov. Na staré kolená som však zo všetkých súrodencov zostala len ja. Nežijú už ani môj prvý a druhý manžel, Alojz Vilček a Karol Smrečák.*

Poprosil som babičku, aby si najskôr zaspomína na svoje detstvo, školské roky a dievčenstvo.

Školské roky

- *Ked' som sa narodila, - hovorí, - bývali sme na samom okraji Podvuku, v smere na Podsnrie. Ked' som dovršila 6 rokov, rodičia ma poslali do ľudovej školy. Prvý rok som vychodila v Podsnri. Dobre sa pamätam, že cestou do školy som sa musela aj so svojimi kamarátkami brodiť až po pás v snehu. V škole sme sa učili po maďarsky a po slovensky. Ďalšie tri roky som chodila do školy v Podvuku. Potom však nášho učiteľa vzali na vojnu a na jeho miesto prišiel druhý, ktorého sme už nemali tak radi. Napriek tomu som sa v škole dobre učila, pekne som písala, naučila som sa aj počítať a dodnes si pamätam aj mnohé slovenské pesničky.*

Na dôkaz pravdivosti svojich slov babička zanotila *Zahučali hory, zahučali lesy. Nezaspevala však iba prvú slohu tejto pesničky, ako som predpokladal, ale všetkých päť!*

- *Okrem čítania, písania a počtov - pokračuje - sme v škole mali aj katechizmus, ktorý nás učil knas Sýkora z Jablonky. Mali sme ho veľmi radi, ved nám neraz nosil aj cukríky. Jeho nástupca, ktorý potom prešiel na faru do Oravky, už k nám nemal taký dobrý vzťah. V škole sme písali griflkom na čiernu tabuľku, ved zošíty vtedy neboli. Z maďarčiny si dodnes pamätam viacero slov, napríklad okno - ablak, dvere - ajtó, dobrý deň - jónapot, po maďarsky sa viem aj pomodiť, na počítať do sto atď. Po štyroch rokoch som však školu musela nechať.*

Ďalšie roky uplyvali Cecílii v každodennej práci na rodičovskom hospodárstve. Pásla husi, kravy, pomáhala mame v kuchyni a robila aj na poli. Na hry a zábavu s rovesníčkami jej veľa času nezostávalo. Keď dovršila 10 rokov, vypukla 1. svetová vojna.

- *Mnoho mládencov a chlapov z našej dediny muselo narukovať, - pokračuje. - Úrady pre potreby armády zabavili dokonca aj zvon z kostola sv. Martina, rekvírovali kone, kravy ... Ľudom sa žilo ľažko, obrábali však nadálej svoje malé polička a večer si lítali urobené a s modlitbou na ústach, v očakávaní nového, lepšieho dňa. Otec naštastie na vojnu nešiel, takže sa nám žilo o voľačo lepšie než iným. To však neznámená, že by sa nám „prelievalo.“ Jedlo bolo skromné. Väčšinou sme jedávali zemiaky, kapustnicu bez mäsa, doma pečený ražný chlieb či zemiakové placky s troškou mlieka. Chudobné boli aj naše Vianoce. Malý stromček, ktorý sme mali zavesený pod stropom, sme ozdobili jabĺčkami, oblátkami a farebnými šnúrkami, pomodlili, sa zjedli skromnú večeru a išli sme na polnočnú omšu.*

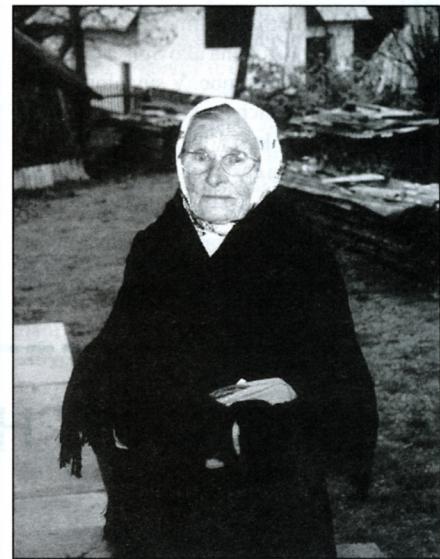
Rod Vilčekovcov

Spýtal som sa babičky aj na pôvod priezviska, ktoré nosí po svojom prvom manželovi, t.j. Vilčekovi. Nedávno sa mi totiž dostal do ruky rodokmeň tohto slávneho rodu, zakladateľov obce Podvulk, zostavený na základe kroníky obce, ktorú od 14. 8. 1942 viedol bývalý ríctár Štefan Turvoň a dodnes ju starostlivo uchováva jeho syn Teodor. - *Rodokmeň rodiny Vilčekovcov, - píše sa v úvode, - zostavil Albín Vilcsek z Trstenej v roku 1929 z dokumentov, farských matrík z Podvilkia a Bukoviny-Podsklia a popisu zemanov z rokov 1701, 1754/55 a 1808/9, a doplnil ho Teodor Vilček o novšie údaje vzáhujúce sa na vetvu s prímením Kušnerčík. Na prvom mieste rodokmeňa je záznam zo 14. 1. 1585, ktorý hovorí, že Felixovi Wylczkovi i Wilcskovi (ako sa písal) vydal sôltészky list na Veľké Ondrejovské (neskorší Podvulk) prefekt Oravského zámku Ján Abaffy.*

Babička Cecília, ktorá si toho pamäta ozaj veľa, mi však na túto otázkou nevedela presne odpovedať.

- *Je veľmi pravdepodobné, - hovorí, - že medzi manželovými predkami boli Vilčekovci, zakladatelia obce, ale presne to naozaj neviem. Nikdy som sa totiž o to nezaujímal.*

1. svetová vojna sa skončila a v roku 1920 všetkých obyvateľov hornej Oravy zaskočila nemilá zvesť o tom, že ich spolu so severným Spišom pripojili k Poľsku. Z kostolov a škôl sa začal postupne vytrácať slovenský jazyk, dochádzalo k popoľščovaniu slovenských priezvisiek. Oravci však nerezignovali. Mnohí sa snažili uchovať si svoje národné povedomie a v slovenskom duchu vychovávali aj svoje deti.

Aj v rodine Cecílie si upevňovali silné národné povedomie.

Rodinný život

Z malého dievčatka postupne vyrástla švárska mladá deva, ktorej prišiel čas na vydaj.

- *S mojím budúcim manželom Alojzom Vilčekom, - spomína babička, - ma zoznámila mama, ktorá vyše štyri roky slúžila na fare v Podvulku. Po prvýkrát som ho však uvidela až vtedy, keď k nám prišiel na vohľady. Vydávala som sa ako 21-ročná 17. februára 1926. Manžel pochádzal z dvoch detí, mal ešte sestruru. Od mamy som do vena dostala safarňu, perinu, vankúš a jednu kravu. Po svadbe sme prvé dva roky bývali u manželových rodičov a ďalších 14 rokov sme už boli „u seba,“ aj keď náš domček mal iba jednu izbičku. Postupne sa nám narodilo päť detí: dcéry Terézia, Júlia a Eugénia a synovia Eugen a Štefan. Manžel neskôr začal na Danielkach stavať dom, v ktorom dodnes bývam. V roku 1942 však náhle zomrel. Zostala som teda sama s piatimi detmi, z ktorých najmladší Števko nemal ešte ani štyri roky. Pretlkala som sa životom ako sa dalo. Aby som si trochu privyrobila, predávala som mlieko a iné produkty, o.i. susedom Sienkiewiczovcom, ale aj rekreatantom, ktorí k nám chodili cez leto. Určitý čas na Danielkach býval aj učiteľ Dlábik zo Slovenska, ktorému som chodila pratiť a tak som si zrobila ďalších párov groší. Neskôr, keď mi bolo najťažšie, som sa vydala podruhýkrát za vdovca Karola Smrečáka z Oravky. Ludia ho však proti mne neustále podpiciovali, že musí žiť v vdovu s cudzími deťmi, takže to nebolo štastné manželstvo. Odvtedy však uplynuli už roky, muž nežije, takže škoda o tom ďalej hovorí...*

Babička, ktorá vo svojom živote prežila viacero trápenia ako radostí, sa onedlho dožíva už 95 rokov. Zdravie jej však, napriek pokročilému veku, naštastie dobre slúži, aj nohy ju zatiaľ poslúchajú, takže sa môže denne od skorého rána až do neskorého večera staráť o svoje hospodárstvo a domácnosť. Prichýlila

PREŽILA DVE VOJNY

V našom putovaní za najstaršími Spišiakmi sme sa tentoraz zastavili v Kacvíne, kde žije dnes už 94-ročná Magdaléna VAVROŠEKOVÁ, rod. Ševčíková. Babička, ktorá je najstaršou obyvateľkou obce, si na svoj život zaspomínala v spoločnosti dcéry Terézie.

Ťažké časy

- Narodila som sa 19. júla 1905 v Kacvíne, - začína svoje rozprávanie Magdaléna Vavrošeková. - Bolo to niekoľko dní pred sviatkom sv. Márie Magdalény, preto mi rodičia dali meno Magdaléna. Detstvo som mala ľahké, podobne ako väčšina mojich vrstvovníkov. Moji rodičia, Jakub a Mária Ševčíkovci, gazdovali na nevelkém hospodárstve, na ktorom bolo sice veľa práce, dokonca aj pre deti, ale výnosy boli veľmi skromné.

Ľahko bolo teda Ševčíkovcom vyžiť z nevelkého hospodárstva, najmä potom, keď vyplukla prvá svetová vojna. Vtedy musel narušovať na frontu aj Magdalénin starší brat Ján.

- Ján odišiel na vojnu ako 18-ročný, - spomína Magdaléna. - V Srbsku sa dostal do zajatia a domov sa vrátil až po niekoľkých rokoch. Vojnovým útrapám sa nevyhol ani môj otec. Aj keď nešiel bojovať na frontu, musel armáde rozvážať proviant. Počas vojny bola taká bieda, že neraz nebolo čo do úst vložiť. Takmer po celý rok sme chodili naboso, lebo ani na krpce neboli peniaze. V zime sme chodili v papučiach, vystlaných slamou, aby boli teplejšie. Naštastie otec sa celý a zdravý vrátil domov, a neskôr aj

brat Ján, ktorý potom ostal doma gazdovať na rodičovskom hospodárstve.

Do sveta na slivky

Kedže, ako sme už spomínali, ľahko bolo vyžiť na malom hospodárstve, rodina sa chytila každej príležitosti, aby mohla zarobiť niekoľko grošov.

- Neraz sme chodili pomáhať iným, bohatším gazdom, - hovorí Magdaléna. - Otec mal koňa, s ktorým chodil do Frankovej drevu zvázať. Na jeseň často zapriahol do voza a išiel do Ľacka bud' ďalšieho slivkárskeho kraja kupovať slivky. Tie potom vozil po okolí a predával. Pamätám sa, že neraz za utržené peniaze kúpil homolu cukru, ktorým sme potom všetko sladili. Vtedy ešte neboli rozšírený kryštálový cukor ako dnes, používal sa len homoľový cukor, z ktorého sme po kúsku odlupovali.

Peňází potrebovali Ševčíkovci o to viac, že druhý Magdalénin brat Jakub našiel v sebe knázské povolenie a rozhodol sa ísiť za jeho hlasom. Rodičia potrebovali peniaze, aby mu mohli hradieť školské trovy. Jakub odišiel do Podolinca, kde sa vyučil za knaza.

- Brat po vysviacke ostal na Slovensku, - spomína Magdaléna. - Najprv pôsobil v Košických Hámroch, kde mal na starosti až trifarnosť. Potom ho prenesli do Košickej Belej a do Opátky. Nakoniec pôsobil na biskupskom úrade v Košiciach, kde bol pápežským komorníkom. Zomrel na Slovensku, ale pochovaný je v rodnej obci. Za svoju knázskú činnosť si musel počas komunistického režimu na Slovensku veľa vytrpieť. Päť rokov bol vo väzení.

Manželstvo a rodina

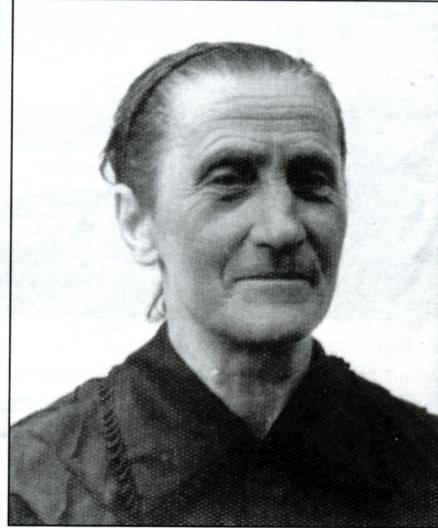
V roku 1929 sa Magdaléna vydala za Jána Vavrošeka z Kacvína.

- Manžel, podobne ako ja, pochádzal z chudobnej rodiny - hovorí. - Svadbu sme preto nemali príliš bohatú. Ved' ktože si vtedy na dedine mohol dovoliť bohatú svadbu? Pamätam sa, že vtedy sa už o tretej v noci zvolávalo svadobných hostí. Na svadbu sme nič nekúpovali, všetko sme si urobili sami. Nemali sme také zákusky ako dnes, ba ani pálenku. Miesto toho nechýbalo chleba, bryndze, praženice a domáceho žitného vína.

Po svadbe sa manželia spoločne pustili do práce na nevelkom, niekoľkohektárovom gazdovstve. Onedlho kúpili v strede dediny pozemok a postavili si na ňom nový dom. Ani po svadbe nemali manželia Vavrošekovci na ružiach ustlané. Život im uštedril bolestný úder, akým bola smrť syna Jakuba.

- Jakub mal len šesť mesiacov, keď ochorel na zápal plúc, - spomína Magdaléna. - Niestihli sme ho ani dovezť do nemocnice v Spišskej Starej Vsi. Zomrel po ceste.

Okrem Jakuba mali už len jedno dieťa - dcéru Teréziu, narodenú v roku 1935. Tá spo-

lu s manželom Jánom Vodžakom ostala gazdovať na rodičovskom hospodárstve.

- Prežila som dve svetové vojny, - hovorí Magdaléna. - Boli to hádam najtažšie obdobia v mojom živote. Počas druhej svetovej vojny som istý čas ostala bez manžela a musela som sa o celé hospodarstvo starať sama. Naštastie manžel sa nemusel zúčastniť bojov, ale vojenské útrapy ho neobišli. Vzali ho na dva mesiace do Sabinova, ale po zaškolení ho pustili domov. Neskôr však musel vziať koňa a ísiť armáde rozvážať proviant.

Po vojne už zdravie Jánovi Vavrošekovi neslúžilo ako voľkedy. Dlhý čas ho trápili žalúdočné a iné ťažkosti.

- Čo sa len nachodil po lekároch, - poprakuje M. Vavrošeková. - Lenže tí nevedeli presne určiť, čo ho trápi. Vtedy ešte medicína nebola na takej úrovni ako dnes. Neboli ani také lieky a prístroje na odborné vyšetrenie pacientov, ako v teraz. Kto vie, možno dnes by ho lekári vyliečili, lenže vtedy mu nevedeli pomôcť. Manžel zomrel v roku 1968.

Staroba v kruhu najbližších

Život babičky Vavroškovej dnes spríjemňujú 5 vnuci a 6 pravnuci. V ich spoločnosti neraz spomína na svoj život a na dávno minulé časy. Dnes jej už zdravie neslúži najlepšie, často ju trápia bolesti hlavy. Vráví, že vo svojom živote prežila viacnej biedy ako blahoibutu. Zdá sa jej však, že voľkedy ľudia žili medzi sebou oveľa lepšie ako dnes, aj keď život bol omnoho tažší.

- Volákedly si ľudia tak nezávideli ako dnes - hovorí. - Ba aj častejšie a ochotnejšie si pomáhali. Vďaka tomu sa všetkým žilo ľahšie. Dnes väčšinou každý myslí len na seba.

Dodajme, že Magdaléna Vavrošeková je dlhoročnou členkou nášho Spolku. Žiaľ, dnes ma už problémy so zrakom. Dokedy však dobre videla, rada si prečítala každé číslo Života.

Želáme jej ešte mnoho krásnych slnečných dní prežitých v kruhu najbližších.

Text a foto: JÁN BRYJA

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Celkový pohľad na Vojtičkov Potok

Budova školy (zľava) v strede Grochol'ovho Potoka

V REPISKÁCH PRED ZIMOU

Vlastimil Kovalčík vo svojej knihe *Na severnom prahu* napísal o Spiši, že je to divoká kraj, rozprestierajúci sa na východ od „snežných hôr“, akými bývajú po väčšinu roka Tatry, majestátne panujúce úchvatnými štítnimi nad šírkou-diaľkou celej navôkol viditeľnej krajiny...

Každý, kto aspoň raz navštívil spišskú obec Repiská mu musí dať za pravdu.

Výhľad krásny - život ťažký

Málokde na Spiši môžeme nájsť krajší výhľad na panorámu Tatier ako z tejto obce, najmä z Grocholovho Potoka. O čo však krajší výhľad, o to ťažší život. Od pradávna sa miestni obyvatelia žili prácou na nevelkých hospodárstvach, na ktorých pestovali väčšinou oves, jačmeň a zemiaky. Prácu im sťažovala nielen kamenistá pôda, ale aj ťažké prírodné podmienky. Blízkosť Tatier poskytvala nielen krásne výhľady, ale prinášala so sebou aj silné vetry, skoré sneženie a tuhé mrazy. Aj v tomto roku zima prišla do Repiských veľmi skoro. Už v polovici októbra boli okolité svahy prikryté bielou perinou. Naďalej sneh po niekoľkých dňoch zmizol, a tak Repišťania mohli ešte istý čas vyháňať na pašu svoj dobytok. Oteplenie počasia potešilo najmä tých Repišťanov, ktorí dochádzajú do práce do Za-

kopaného a Nového Targu. Totiž začiatok zimu pre Vojtičkov a Grocholov Potok znamená koniec autobusového spojenia s týmito mestami.

Problémy s autobusovou dopravou

Repišťania, najmä obyvatelia spomínaných potokov, boli dlhé roky, takpovediac, odrezaní od sveta. Do obce nepremával ani jeden linkový autobus. Hlavnou príčinou bola neschodná cesta cez obec. Pred niekoľkými rokmi sa však situácia výrazne zlepšila. Dnes cez celú obec vedie z Jurgova riadna, aj keď trošku úzka asfaltová cesta, ktorá ma prepojenie aj na Lapšanku. Nečudo, že sa Repišťania začali dožadovať riadneho autobusového spojenia. Aj keď už skôr mali prislúbené pravidelné spoje z Nového Targu, ba aj zo Zakopaného, do obce len zriedkakedy zavítal nejaký autobus. Nakoniec si obyvatelia obidvoch potokov predsa len vybojovali spojenie so spomínanými mestami. Od 1. mája t.r. ráno a poobede začal do Repiskách pravidelne premávať autobus zo Zakopaného. Vtedy však mnohí Repišťania pracujúci alebo študujúci v Zakopanom zistili, že pre nich bude lacnejšie a pohodlnnejšie bývať celý týždeň v meste, ako dochádzať každý deň domov. Totiž autobusovú linku Zakopané - Repiská využívali denne len

niekoľkí cestujúci, v dôsledku čoho ju museli koncom augusta zrušiť. Zato autobusové spojenie s Novým Targom využíva oveľa viac cestujúcich. Preto od 1. apríla t.r. na tejto trati začal autobus pravidelne premávať ráno a poobede. Podľa dohody s Oblastnou správou autobusovej dopravy v Novom Targu premávkova malá trvať do konca októbra. Obyvatelia Repisk však žiadali, aby bola predĺžená. Nakoniec bolo rozhodnuté, že autobus bude chodiť dovtedy, kým cestu nezasneží. Podľa Repišťanov by mohol premávať po celý rok, lebo cesta je dobre udržiavaná aj v zime. Sťažujú sa najmä na neochotu vodičov, ktorí často zabúdajú, že aj v Repiskách je zastávka. Druhý problém je v tom, že aj v období premávania autobusu sa jeho cesta končí už na kraji Vojtičkovho Potoka, pri nevyužitej budove miestneho roľníckeho krúžku, odkiaľ do Grocholovho Potoka treba ísť pešo ešte 2 km. To vraj preto, že v Grocholovom Potoku by sa autobus nemal kde otočiť. Mnohí Repišťania však vratia, že autobus by mohol premávať cez Grocholov Potok až do nedalekej Lapšanky, kde by mal miesto na otočenie, prípadne by mohol prejsť cez Lapšanku a vrátiť sa do Nového Targu cez Tribš.

Z podnikateľa podvodník

Od roku 1982 existuje v Grocholovom Potoku samostatná požiarna jednotka, o ktorej sme už viackrát písali. Dnes jej najväčším

Na kraji obce

Nevyužitá budova bývalého roľníckeho krúžku

problémom je zohnať vhodné priestory na uskladňovanie náradia. Veľmi vhodným objektom na ten cieľ by mohla byť spomínaná budova rolnického krúžku, nachádzajúca sa na začiatku Vojtičkovho Potoka. Pôvodne jej časť mala slúžiť ako požiarnica zbrojnice, žiaľ, výstavba tejto budovy nebola nikdy dokončená. Preto dlhé roky stojí nevyužitá. Na začiatku tohto roka o objekt prejavil záujem istý podnikateľ z Kostolíc. Na obecnej schôdze sa preto Repišťania rozhodli, že mu budovu dajú do prenájmu. Dnes toto rozhodnutie ľutujú. Ako sme sa dozvedeli, spomínany podnikateľ začal celkom seriózne. Na prízemí budovy otvoril neveľký bar a vo veľkej miestnosti na poschodí niekoľkokrát v týždni usporadúval diskotéky. Žiaľ, onedlho sa

podnikateľ veľmi zadížil a prestal plniť povinnosti vyplývajúce z uzavretej dohody. Nakoniec zmizol z obce a zanechal objekt vo veľmi zlom stave. Repišťania sú naňho právom nahnevaní, lenže nič nemôžu urobiť. V budúcnosti budú určite opatrnejšie pristupovať k podobným transakciám.

Bude v obci vodovod?

Jedným z najzávažnejších problémov Repíška je nedostatok pitnej vody. V obci totiž nie je dostatočne veľký prameň, a tak nielen Grocholov a Vojtičkov, ale častočne aj Brijov Potok nie sú zásobené pitnou vodou. Preto miestni obyvatelia chcú sem dotiahnuť vodovod z Jurgova. Lenže bez pomoci gminného úradu v

Bukowine Tatrzańskiej, ku ktorej Repíška patrí, to nedokážu. Sú sice schopní veľa práce urobiť svojpomocne, čo už neraz ukázali. Vedľa vlastnej práce a pomoci rodákov žijúcich v zahraničí sa dnes môžu pochváliť krásnym dreveným kostolom, v ktorom im prednádzornom pribudol drevený oltár a nový organ (dovezený z Talianska). Teraz v kostole namontovali nové poplachové zariadenia. Pred zimou sa obyvatelia Grocholovho Potoka pustili aj do opráv a oteplenia miestnej školy. Taktiež, vďaka pomoci školského kuratória, zriadili pri škole športové ihrisko. Keď ho na jar ukončia, urobia žiakom veľkú radosť.

Text a foto: JÁN BRYJA

POŽIARNICKÁ SLÁVNOSŤ V TRIBŠI

Vráv sa, že oheň je dobrý sluha, ale zlý pán. Najlepšie o tom vedia požiarnici, ktorí musia neraz s týmto živlom bojovať. Aby však mohli byť v tomto zápolení účinní, musia mať výkonné zariadenia. Preto sa požiarne zbyty čoraz viac modernizujú. Dnes je už takmer každá spišská či oravská hasičská jednotka vybavená aspoň požiarnickým automobilom. Prednádzornom si tribšskí požiarnici zadovážili nový automobil značky JELCZ 315, ktorý bol v nedeľu 3. októbra slávnostne odovzdaný do užívania.

Z histórie zboru

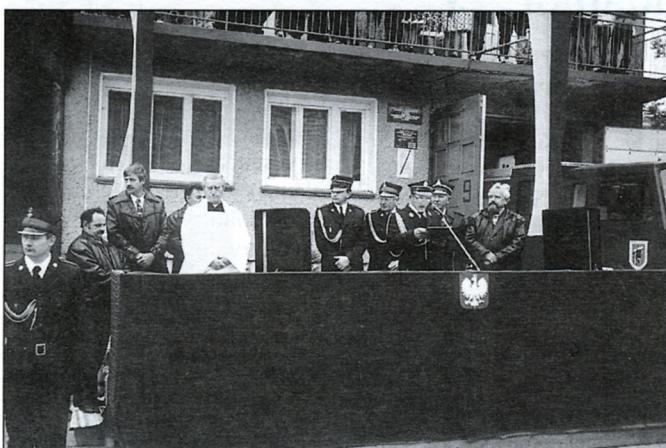
Hasičská jednotka v Tribši bola založená v roku 1910. Jej prvým veliteľom bol Jozef Vadovský. Členmi boli: Martin Vadovský, Andrej Vadovský, Andrej Kačmarčík, Andrej Modla a Valent Pavlica. Vtedy tiež Tribšania postavili neveľkú, drevenú požiarnu zbrojnicu. Žiaľ, veliteľ Vadovský musel o niekoľko rokov narukovať na frontu, kde aj zahynul. V roku 1918 Tribšania kúpili v Žiline prvú striekačku. Počas prvej svetovej vojny a neskôr, až do roku 1929, požiarnu jednotku viedli

Andrej Modla a Valent Pavlica. Neskôr, v rokoch 1929 - 1935, bol jej veliteľom František Vadovský. Vtedy si tribšskí požiarnici zadovážili jednotné zelené uniformy a nové prilby. V roku 1943 Tribšania postavili pri miestnom kostole novú zbrojnicu z kameňa. V tom istom roku si zadovážili zo Slovenska aj novú striekačku (M 800), značky Stratilek. V rokoch 1935 - 1963 bol veliteľom zboru Franciszek Łojeck. Vďaka novej striekačke sa jeho bojová prípravenosť značne zvýšila. V povojnovom období museli hasiči viackrát zasahovať, keďže Tribš, ale aj okolité dediny, požiary neobchádzali. Najprv v roku 1946 vzbúkol od blesku požiar pri kostole. Zhorelo 9 stavísk. V 1948 sa obetou požiaru stali strechy štyroch obytných domov. Najväčšia pohroma postihla Tribš v roku 1951. Vtedy za jednu hodinu zhorelo až 20 hospodárstiev. Príčinou požiaru bolo podpálenie choromyseľným obyvateľom obce.

Postupne tribšskí požiarnici dopĺňali a modernizovali vybavenie svojej jednotky. V roku 1957 kúpili 20 nových uniform. V tom istom roku postavili vežu na sušenie

hadíc, zaviedli do nej elektrické vedenie a namontovali elektrickú sirénu. V roku 1964 sa zmenilo vedenie zboru. Doterajší veliteľ bol vymenovaný za predsedu zboru a novým veliteľom sa stal krajan Andrej Petrášek. V tom istom roku tribšskí požiarnici kúpili druhú striekačku M 800 Leopolia, na ktorú prispel aj miestny urbár a Obecná národná rada vo Vyšných Lapšoch. Jej slávnostné odovzdanie do užívania sa konalo o rok neskôr. Pri tejto príležitosti sa obyvatelia Tribša a predstavitelia okolitých požiarnych zborov vpísali do pamätnej knihy a urobili zbierku na tretiu striekačku. Koncom šesdesiatych rokov v Tribši opäť horelo. 6. apríla 1968 zhoreli štyri hospodárstva. Rok predtým bol zvolený nový veliteľ zboru - Walenty Wadowski. Tretiu striekačku kúpili tribšskí hasiči v roku 1969. V tom istom čase z vlastných prostriedkov, získaných z tanecných zábav a ochravania májov, kúpili 11 prilieb a ochranných kombinéz. Postupne, s pribúdaním hasičského náradia, sa stala nutná výstavba novej, väčšej zbrojnice. Pôvodne na tento cieľ chceli upraviť a zväčšiť starú školu. Začiatkom sedemdesiatych rokov začali zháňať stavebné materiály na opravu školy. V roku 1970 sa veliteľom zboru stal Paweł Budz. Vtedy sa požiarnici rozhodli pre výstavbu novej veľkej zbrojnice v centre

Na čestnej tribúne

Posviacka nového automobilu

J. Pavlica a P. Bizub preberajú vyznamenania

obce. Stavebné práce trvali takmer desať rokov. V júni 1984 bola nová zbrojnice slávostne odovzdaná do užívania. Nachádza sa v nej aj klubovňa MS SSP. Medzičasom, v r. 1980, sa zmenilo vedenie zboru - novým veliteľom sa stal Jozef Pavlica a predsedom Daniel Pavlica. V januári 1984 sa veliteľom opäť stal Walenty Wadowski a za predsedu bol zvolený Paweł Wadowski. V 1985 si jednotka pri príležitosti 75. výročia činnosti zboru zadovážila vlastnú hasičskú zástavu. Zbor sa nadalej modernizoval, až napokon v roku 1987 v jeho vybavení konečne prišiel prvý automobil značky Žuk. Vedenie zboru sa však opäť zmenilo. Najprv sa veliteľom stáva Andrzej Łojek (1989) a predsedom Jozef Pavlica, neskôr (v r. 1995), bol zvolený nový predseda Franciszek Miśkowicz. Významným dátumom pre tribškých požiarnikov bol rok 1996, kedy si jednotka zadovážila novú striekačku M 1200, za ktorú zaplatila 90 miliónov starých zlôt. Najväčšiu zásluhu na tom mali najmä vtedajší veliteľ Jozef Pavlica a pokladník Jakub Pluta, ako aj mestny urbár, najmä jeho vtedajší predseda Wojciech Wadowski a Jakub Haniarczyk. 30 miliónov na tento cieľ venovala Tribšanom Štátna poistovňa (PZU) v Novom Targu.

Slávostný pochod požiarnikov cez Tribš

Pred piatimi rokmi vypukol v Tribši nebezpečný požiar, v ktorom zhorelo až päť hospodársstiev. Po tomto požiare začali tribškí požiarnici uvažovať o kúpe nového automobilu. Kúpa nového vozidla však presahovala ich finančné možnosti, preto sa rozhodli kúpiť starší automobil značky Jelcz 315, ktorý dobre opravili a vybavili nehrdzavejúcou nádržou na 5000 litrov vody. Bola to veľmi nákladná investícia, ale tribškým požiarnikom sa podarilo zohnať potrebné prostriedky. Veľkú zásluhu pri realizácii tohto cieľa má o.i. syn veliteľa zboru Bogumił Łojek a poslanci gminnej rady Piotr Bizub a Jan Wadowski. Sumou 33 tisíc zlôtých prispeli na nový automobil obyvateľia Tribša a mestny urbársky spolok. Tradične s pomocou prišli aj tribškí rodáci zo zámoria, 35 tisíc zlôtých poskytol Gminný úrad v Nižných Lapšoch a 20 tisíc Hlavná správa požiarnych zborov vo Varšave. Vďaka získaným prostriedkom mohli Tribšania svoj zámer uskutočniť a v nedeľu 3. októbra slávostne odovzdať do užívania nový automobil.

Posviacka automobilu

Na slávost sa napriek nepriaznivemu počasiu zišli v Tribši požiarnici zo všetkých

okolitých dedín. Krátko pred dvanásťou hodinou nastúpené zbyry pod velením mladšieho ašpiranta Henryka Wielkiewicza z Oblastného veliteľstva požiarnej ochrany v Novom Targu rovným krokom odchodovali do kostola sv. Alžbety na slávostnú sv. omšu. Do kroku im prihrala nižnolapšanská dychovka. Po omši celý sprievod prešiel k hasičskej zbrojnici, kde po odznení štátnej hymny knaz Sylwester Michałek posvätil nový automobil. Nasledovali príležitosné prejavy, ktoré o.i. prednesli: predseda miestnych požiarnikov Franciszek Miśkowicz, oblastný veliteľ požiarnej zborov v Novom Targu Jan Galica, predseda Vojvodského veliteľstva dobrovoľných požiarnej zborov v Krakove Kazimierz Cepuch a vojt nižnolapšanskej gminy Antoni Kapołka. Všetci z uznaním hovorili o podnikavosti a vytrvalosti Tribšanov pre dosiahnutie vytýčeného cieľa. Zároveň im želali, aby nový automobil nemuseli používať v ozajstných akciách, ale len počas cvičení.

Slávlosť vyvrcholila vyznamenaním najaktívnejších a najzaslúžilejších členov tribškej požiarnej jednotky. Zlatou medailou za zásluhy pre požiarnictvo boli vyznamenaní: Jakub Pavlica a Piotr Bizub, bronzovou medailou: Bogumił Łojek, Krzysztof Waksmański a Andrzej Pietraszek. Odznaky Vzorný hasič dostali Józef Budz a Franciszek Husi.

Na záver slávosti predvedli všetky zúčastnené zbyry parádny pochod cez obec. Potom sa všetci hostia zišli v miestnej hasičskej zbrojnici, kde na nich čakal obed a skromné pohostenie. Slávlosť zavŕšila večer ľudová veselica.

Blahoželáme tribškým požiarnikom k peknému automobilu. Veríme, že im nebude chýbať vytrvalosť ani pri ďalších cieľoch, ktoré si stanovia. Ako nám povedal veliteľ zboru Andrzej Łojek, teraz by chceli opraviť požiarne zbrojnicu. Dúfajú, že s pomocou gminného úradu sa im to čoskoro podarí. Budeme im držať palce.

Text a foto: JÁN BRYJA

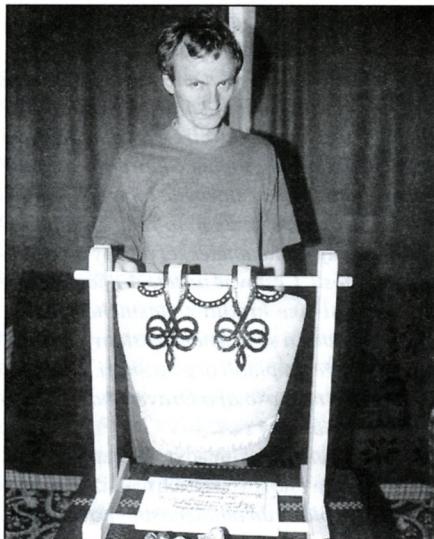

Naša fotohádanka

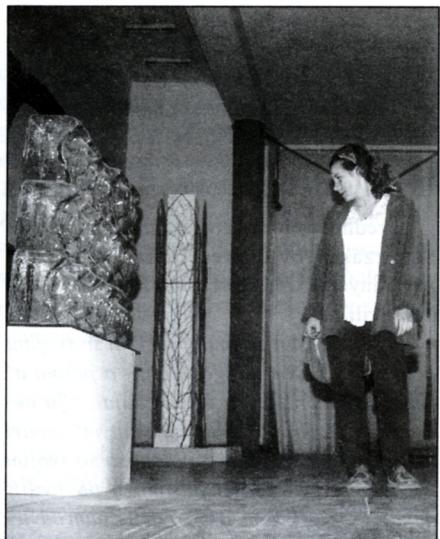
Naša snímka predstavuje známu poľskú divadelnú a filmovú herečku, ktorú sme mali možnosť vidieť vo više dvadsiatich filmoch. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď povieme, že hrá v seriáli *Ja, Malinowski*, ktorý práve teraz vysielala televízna stanica TVN. Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

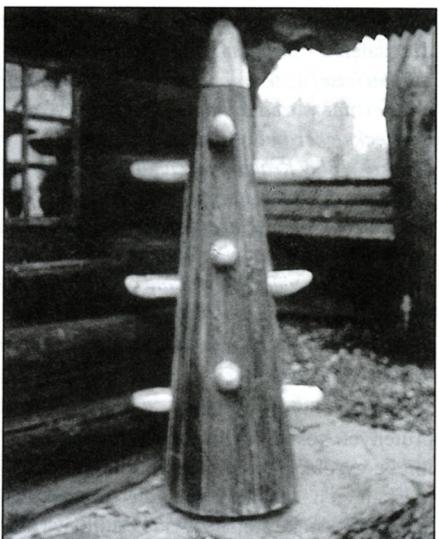
V Živote č. 9 sme uverejnili fotografiu britskej kráľovnej Alžbety II. Knihy vyžrebovali: Katarína Tisončíková z Chyžného, Veronika Drončeková zo Sp. Staré Vsi a Jan Rumian z Rabky.

Marián Smreczak...

... a jeho manželka Magdaléna

Ostrva, ale z keramiky

V KRÁĽOVSTVE KERAMIKY

Ludová umelecká výroba, t.j. zhotovovanie úžitkových a umeleckých predmetov, predovšetkým z prírodných materiálov, pritahuje záujem mnohých súčasníkov. Obdivujeme najmä rôzne rukodielne výrobky z hliny (keramika, hrnčiarstvo, džbankárstvo), kameňa, skla (ludové maľby na skle), kovu, travín a drevín (košíkárstvo), dreva, textilných vlátkov (tkaniny, výšivky, čipky, modrotlač, kraj), rohoviny, kože (kožušníctvo), cesta (medovníkárstvo), papiera, či výrobu zvykoslovných predmetov (kraslice), ktoré svedčili a dodnes svedčia o nezvyklom talente a šikovnosti neraz obyčajných dedinských ludí. Ludových výrobcov máme aj na Orave. Písali sme už o ludových rezbároch z Podvŕka a tentoraz som zavítal do obce Malá Lipnica, kde žijú mladí keramikári Marián a Magdaléna SMRECZAKOVCI.

V pracovni keramikárov

Marián a Magdaléna Smreczakovci sú absolventmi Umeleckej akadémie v Gdańsku, kde sa aj zoznámili. Marián (nar. v roku 1964)

sa dovtedy zaujímal najmä o drevorezbu. Diplom získal v roku 1990 u prof. Franciszka Duszeńku. Jeho diplomovou prácou bol monumentálny svadobný voz (9x3 m), čerpajúci námet z Oravy, ku ktorému ho inšpirovala práca oravských tesárskych majstrov.

- Voz sa, žiaľ, dodnes nachádza v Gdańsku, - hovorí Marián. - Jeho obrovské rozmery nám zatiaľ nedovolujú previezť ho na Oravu. Mal som už aj niekoľko výstav svojich prác, o.i. v galériach Triada a BWA v Sopote a v galériach EL a TRUSO v Elblągu (1992). jedna z mojich prác, 2,5 metrov vysoká socha Panny Márie Ludźmierskej, stojí od roku 1996 v Ludźmierzi. Svoju keramickú dielňu v Malej Lipnici sme si zriadili v roku 1990. Nachádza sa v adaptovaných pivničných priestoroch v dome mojich rodičov.

V dielni nájdeme všetko nevyhnutné k výrobe keramických predmetov, napr. elektrickú vypaľovaciu pec vlastnej výroby, farby, glazúru a pod.

- Špeciálnu hnedú hlinu, - hovorí Magdaléna, - vykopávame nedaleko domu. Po jej očis-

tení a zmiešaní s ďalším druhom hliny, ktorú privážame až z okolia Kielc, vtláčame zmes do špeciálnych foriem a vkladáme do pece, kde sa vypaľuje pri vysokej teplote 1200 až 1300 °C. Naša pec je obložená hrubou vrstvou izolačného materiálu, takže neprepúšta teplo. Má objem 1000 litrov a spotrebuje asi 5 kW elektrickej energie za 1 hod.

- V súčasnosti - dopĺňa Marián - sa naša pracovňa stáva čoraz profesionálnejšou. Keď sme pred deviatimi rokmi začíiali, dostali sme množstvo špeciálneho náradia na výrobu keramiky najmä zo Zakopaného, z dielne už nežijúceho prof. Fajkosza. Otec mojej manželky Jan Kostrzewa, pochádzajúci z Bochnie, mal zasa v Kościerzynie keramickú dielňu, ktorú sme si postupne poprendali do Lipnice, kde sme zriadili svoju dielňu, v ktorej teraz vznikajú naše výrobky. Jednoducho vtedy bolo treba z niečoho žiť. Umelec si totiž tak ľahko vhodnú prácu nemohol nájsť. Pretože z výroby umeleckej keramiky sa nakoniec využíta nedalo, rozhodli sme sa robíť vo väčšom najmä úžitkovú keramiku.

Keramické výrobky majú nielen vo svojej malolipnickej pracovni, ale aj v interiéroch Skanzenu drevenej architektúry v Horenej Zubriči.

Umelecká kachľová pec

Drobné keramické výrobky manželov Smreczakovcov

- Vďaka priazni vedenia múzea, - dopĺňuje Magdaléna, - tu máme od mája t.r. stálu expozíciu našej úžitkovej keramiky, ktorú si môžu návštěvníci múzea aj kúpiť. Niektoré výrobky umeleckej keramiky máme vystavené o.i. v Galérii „13“ v Krakove i v Zakopanom. Manžel vymezáva aj z dreva. Robí hračky pre deti, najmä hojdacích koníkov a drevéne rámcéky na fotografie. Okrem toho vypaľuje z hliny zvončeky, hrnčeky, kvetináče. Ja vyrábam o.i. drevénú bižutériu, napríklad sponky do vlasov. Používame drevo zo slivky, hrušky, jablone a borievky (javovca).

Pred jedným z objektov v skanzene sú v prútených košoch vyložené ich menšie keramické výrobky, v tom nepreberné množstvo „pískačujúcich“ vtáčikov, bielych barančekov a anjelikov. Vonku stojí nezvykle zaujímavá práca Magdalény, vysoký keramický stôp s vystávajúcimi „rohmi,“ akási umelecká aplikácia ostrvy, ktorá je dodnes používaná v podhoršských oblastiach na sušenie sena. Vo vnútri starobylej izby sa zasa vyníma bohatou zdobenou hnedo-bielou pec, obložená kachličkami, diplomová práca Magdalény.

- Negatív kachličky, ktorá je na boku pece - pokračuje Marian - vznikol podľa odtlačku

zo starodávneho šľachtického erbu. Nedávno sme mali totiž špeciálnu objednávku od jednej rodiny z Rakúska, ktorej sme zhотовili kachličku s erbom a neskôr sme si z nej urobili jeden odtlačok aj pre seba.

Práca s deťmi

Prednedávnom sa o keramickej pracovni Smreczákovcov dozvedeli žiaci miestnych základných škôl, ktorí ich už niekoľkokrát navštívili.

Žiaci k nám prišli poprvýkrát so svojimi učiteľmi, - hovorí Magdaléna, - a potom už sami. Naša práca ich veľmi zaujala. Sú nesmierne šťastní, keď sa im samým podarí niečo „ulepit“ z hliny a potom sa so svojím výrobkom, už vypáleným, môžu pochváliť doma či spolužiakom. Asi 6-7 detí k nám odvtedy prichádzajú pravidelne. Dúfajme, že vytrvajú a v budúcnosti sa z niektorého z nich stane ozajstný keramický majster.

Sochy zo snehu

Poznamenajme ešte, že manželia Smreczákovci reprezentujú Oravu aj v zahraničí a to nielen svojou keramickou tvorbou či výrobkami z dreva, ale aj sochami... zo snehu.

- V rokoch 1997 a 1999 sme sa zúčastnili, - hovorí Magdaléna, - spolu s naším priateľom, Wiesławom Kwakom zo Suchej Beskidzkej, na medzinárodnej súťaži v stavbách zo snehu v mestečku Valloire vo francúzskych Alpách. Za našu „sochu“, ktorá predstavovala robota z konca storočia, t.j. tvár s hodinkovým strojom, sme v tomto roku získali dve 2. miesta, t.j. cenu umeleckej poroty a ocenenie verejnosti. Cestovné na toto 4-dňové podujatie sme si sice hradili z vlastného vrecka, ale ubytovanie a stravu nám a ostatným účastníkom súťaže preplatili organizátori. Teší nás, že sa tam o nás, ako aj o Orave a našej práci dozvedel aj okolitý svet.

Počas rozlúčky s mladými keramikármí z Oravy som sa ešte spýtal na ich najbližšie plány.

- Naše plány do budúcnosti, - hovorí Marian, - asi nie sú nadsadené. Chceme len, aby sa to, čo robíme, ľuďom páčilo a aby sa zo znamovali aj s takouto formou ľudovej tvorivosti na Orave. Pokračujeme totiž v rozvíjaní tradícií našich predkov, ktoré súčasne chceme priblížovať aj našim súčasníkom. Dúfame tiež, že nás naša práca užívá.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Z DEJÍN FRIDMANA (2)

POKRAČOVANIE Z Č. 11/99

Pri predaji Braníšk a rúbaniska, o čom som spomíнал v minulom čísle, ostali zvyšky polí, z ktorých bolo ľahko urobiť parcely (za Malou Lysou, Úboč, Samorody, Pod samoradami, na tzv. drudziskách, ako aj klin pri Remenovom a pri parcelách v Branískach). Tieto polia volajú komposesorát a patria majiteľom parciel v Branískach a na Kšonovom. Samozrejme na zvyšnom dvorskom majetku sa nadalej hospodárilo, popri chove býkov fungovala aj pálenica vyrábajúca špiritus, čo kežmarskej banke prinášalo značný zisk. Napriek tomu banka nadalej pokračovala vo výpredaji dvorského majetku. Kaštieľ okolo roku 1908/1909 kúpil knáz Ján Novorolský,

ktorý bol v Amerike. Uskutočnil generálnu prestavbu kaštieľa, zmenil strešnú konštrukciu, ktorá vraj pôvodne mala tvar kostolnej veže, odstránil atiku a podporné piliere a urobil celý rad iných zmien. Počas prestavby bol nábytok z kaštieľa spálený.

Onedlho sa dostala na predaj aj pálenica, ktorú kúpil istý Rusnáčik z Falština. Steny dal rozobrať a tehlu previezol do Falština. Celé zariadenie pálenice bolo zničené. Banka predala tiež pivnice, v ktorých sa skladovalo víno. Kúpili ich bratia Ján a Michal Prelichovci z Fridmana. Potom prišli na rad mlyny. Horný mlyn kúpili Myšliwcowci z Knurowa, kym dolný Knapovci z Lopusznej. Napokon v rokoch 1913-1915 boli predané široké parcely,

ktoré kúpili obyvatelia Fridmana. Poznamenajme ešte, že želiarom a dvorským pracovníkom boli vydelené osobitné pozemky o.i. Za stavom, v Bžeži, vo Vengerštuku, pod Bukovinou, za Bukovinou, na Strednej hore, pod Branískami, pri Úboči a pod. Naproti tomu les v tzv. Zogrode bol určený na pasienok.

Móric Fridman, ktorý bol riaditeľom dvo- ra, sa usadil vo Fridmane, kde založil krčmu v budove, v ktorej sa dnes nachádza pošta. Zomrel v roku 1936 a je pochovaný na cintoríne v Novom Targu. Podľa rozprávania starých občanov, ľudia si ho vážili, keďže každému, koho pritlačila bieda, ochotne požičiaval peniaze. Prispel značnou čiastkou na nákup zvonov. Keď do nášho kostola prichádzal krakovský vojvoda alebo biskup, zúčastňoval sa na bohoslužbách, vždy pred oltárom, kde mal svoje čestné miesto.

Fridmanský kaštieľ v r. 1910...

... a po prestavbe. Foto: archív redakcie

Wilhelm Weis, ktorý bol na dvore vrchným gazdom, kúpil si kus poľa, viac-menej na mieste dnešnej školy, na ktorom hospodáril. Choval kravy a vyrábal maslo, syry a iné mliečne výrobky, ktoré predával Židom ako kôšerné produkty. V obci si ho vážili, tým viac, že mal navyše isté zverolekárske znalosti a liečil ľudom dobytok. Vtedy totiž na našich dedinách zverolekárov ešte nebolo.

Vo Fridmane žili aj ďalší Židia. Jedným bol Mošek Šagrín, ktorý mal v obci nevelký obchod. V medzivojnovom období obchodoval tiež teňatami, ktoré kupoval vo Fridmane i okolo a predával v Zakopanom. Zaobral sa aj sklenárstvom a zasklieval ľudom okná, choval kravu, vyrábal mliečne kôšerné produkty a predával ich novotargským Židom, ktorí v tom čase tvorili skoro tretinu obyvateľstva v tomto meste. Mali tam v rukách celý obchod i slobodné povolania, ako advokáti, sudeciovia, lekári a pod. Veľkej úcte vo Fridmane sa tešil najmä Jakub Kchon, ktorý mal taktiež nevelký obchodník a bol rabínom. Naproti tomu Žid Hermach sa zaobral poľnohospodárstvom a gazoval ako iní fridmanskí rolníci. Postihlo ho však neštásťie, spadol zo šopy a zabil sa. Jeho rodina potom vycestovala na Slovensko. V roku 1941 Nemci vyviezli fridmanských Židov do koncentračného tábora v Osvienčimi, kde zahynuli.

Po skončení prvej svetovej vojny a rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie v roku 1918 patril Fridman a iné spišské obce k Československej republike. Žiaľ, v roku 1920 Rada veľvyslancov v Spa rozhodla o pripojení severného Spiša (a hornej Oravy - pozn. red.) k Poľsku. V roku 1939 sme sa vrátili k Slovensku, ale v roku 1945, po skončení druhej svetovej vojny, Spiš a Oravu opäť pripojili k Poľsku.

V rokoch druhej svetovej vojny (1939-1945) zahynuli na frontoch viacerí Fridmančania: Ján Tomašovič (v r. 1939), Andrej Devera a Jakub Findura (na Dukle), Jozef Pavlik (v Banskej Bystrici).

Od roku 1920 sa na Spiši uskutočnili viačeré zmeny v administratívnej delbe. Tak napr. do roku 1930 každá obec tvorila samostatnú gminu (na čele s vojtom), ktorá bola podriadená priamo okresnému starostvu. Po roku 1930 vznikli nové, väčšie gminy, ktoré združovali viac obcí. Fridman vtedy patril do nižnolapšanskej gminy. Počas druhej svetovej vojny, keď sme boli pri Slovensku, bolo ešte iné usporiadanie. Fridman bol vtedy sídlom obvodného notariátu, ktorý podliehal priamo okresu v Spišskej Starej Vsi. Do tohto mesta sme chodili na jarmoky buď vybavovať úradné záležitosti, tam rukovali naši branci a pod.

Po druhej svetovej vojne (do roku 1954) patril Fridman najprv ku gmine v Nižných Lapšoch, potom až do r. 1962 bol sídlom samostatnej obecnej rady. V roku 1963 pripojili našu obec do Obecnej rady v Harklovej a od roku 1973 patrí opäť k nižnolapšanskej gmine.

Z posledného polstoročia došlo vo Fridmane k veľkej migrácii obyvateľstva. Tak napr. v rokoch 1945-1950 sa z obce na Slovensko vystáhovalo 115 osôb. Neskor, najmä po roku 1960, sa pohľa veľká vlna vystáhovalectva nášho obyvateľstva do zámoria, hlavne do Spojených štátov a Kanady. Do roku 1998 sa tam vystáhovalo celkovo 170 osôb. S vystáhovalectvom, najmä v prípade odchodu celých rodín, sa často spája zánik jednotlivých hospodárstiev. Doteraz ich vo Fridmane ubudlo už 27.

Roky 1960-1980 by som nazval obdobím veľkej výstavby a prestavby Fridmana. Na mieste starých drevených domov vyráslo v obci veľa murovaných domov, pritom nielen obytných, ale aj hospodárskych stavieb. Priaznivá situácia, najmä vďaka vtedajšiemu dotovaniu poľnohospodárstva a nízkoúverovým pôžičkám, spôsobila, že si rolníci mohli nakúpiť množstvo poľnohospodárskych strojov, traktorov a iných zariadení. Bolo to priaznivé obdobie i pre rozvoj kultúry. Vtedy vznikol o.i. fridmanský dychový orchester. V súčasnosti pôsobí v obci aj folklórny súbor pod

vedením Z. Wójcikovej, máme tiež pekné zdravotné stredisko, na ktorom sa svojpomocnými prácmi významne podieľali mnohí občania.

V súvislosti s výstavbou nededeckej hydroelektrárne boli vo fridmanskom chotári vyvlastnené viaceré pozemky, ktoré mala zaplavíť voda budúcej priehradnej nádrže. Išlo o také polia ako Ruvňa, Podpílasek, lúky pod brehmi, Rudnava a ďalšie, ktoré sa nachádzali v susedstve Dunajca. Bola to veľmi dravá rieka. Napr. 15. júla 1934 sa po dlhotrvajúcich daždoch Dunajec veľmi rozvodnil a vyskal veľkú povodeň, ktorá na Spiši i celom Podhalí narušila obrovské škody. Aj to bol jeden z dôvodov, že sa už vtedy začalo uvažovať o výstavbe priehrady na Dunajci. Muselo však uplynúť vyše šesťdesiat rokov, kým priehrada v roku 1997 odovzdali konečne do prevádzky. Samozrejme k povodniам dochádzalo častejšie, napr. v roku 1958 a ďalších rokoch, čo nakopec podnietilo Fridmančanov k zalesňovaniu polí ležiacich pozdĺž Dunajca, o.i. Lengu.

Nielen povodne, ale aj požiare spôsobovali vo Fridmane veľké škody. Napr. v máji 1928 zhorela fara a niekoľko susediacich domov. 15. júla 1952 došlo k veľkému požiaru od blešku, v ktorom do tla zhorelo až 21 stodôl. 5. júla 1957 ešte väčší požiar zničil až 22 usedlostí v susedstve kostola. V septembri 1963 horelo v tzv. Kamennom poli, kde požiar strávil 11 hospodárskych stavieb. Naproti v júli 1982 za obeť červeného kohúta padlo 17 gazdovstiev, na ktorých zhoreli hospodárske stavby.

Na záver ešte jedna poznámka. Kedže vo Fridmane bývali Židia, mali tam aj svoj cintorín, na ktorom pochovávali svojich zosnulých. Cintorín sa nachádzal v tzv. Rovni. Kedže toto miesto mala zaplavíť voda spomínanej priehradnej nádrže, pozostatky zosnulých boli prenesené na miestny katolícky cintorín a pochované nedaleko cintorínskej kaplnky.

JÁN BRINČKA

KRÁTKO Z ORAVY

V decembri sa 60 rokov dožíva Vladislav Pieronek z Podvylka (9. 12.). Nášmu oslávencovi srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia, šťastia a spokojnosti do budúcich dní.

* * *

Zákaz pestovania maku a konopí, ktorý platí na Orave už oddávna, gminné úrady znova predĺžili. Vyplýva to o.i. z oznamení, ktoré sme prečítali na informačných tabuliach v Harkabuze.

* * *

16. októbra t.r. bola slávnostne odovzdaná do užívania nová budova gymnázia a ZŠ č. 2 v Podvylku. Budovu školy posvätil kňaz Kazimierz Gunia.

* * *

Na základe nariadenia, ktoré vydal malopoľský vojvoda Ryszard Masłowski, v Hornej Zubrici (gmina Jablonka) platil v období jedného mesiaca zákaz organizovania poľovačiek, odchytu zveri a vypúšťania psov a mačiek. Dôvodom tohto nariadenia je podezrenie na besnotu zvierat.

* * *

Vo všetkých miestnych skupinách SSP na Orave a Spiši prebieha predvolebná kampaň. Krajania prejednávajú o.i. podmienky ďalšej kultúrno-spoločenskej činnosti, volia nové výbory SSP a zamýšľajú sa nad budúcimi úlohami Spolku.

* * *

V noci zo 14. na 15. októbra sa zlodeji vlámalí do dielne v Hornej Zubrici, odkiaľ ukradli rôzne elektrické náradia v hodnote 4 tisíc zlôtých. Na trhu v Jablonke zadržali policajti občana z Gliwíc, ktorý predával blúzy a

vetrovky s falošnými nápismi známych svetových firiem Adidas a Niké. Tovar, ako aj neúctivého obchodníka zadržala polícia.

* * *

6. decembra je pre všetky deti výnimočným dňom. Tak ako v minulosti, Mikuláš aj tentoraz navštíví mnohé oravské školy, kde rozdával darčeky.

* * *

22. októbra t.r. bola slávnostne odovzdaná do užívania aula Lycée hrdinov Westerplatte (bývalé všeobecnovzdelávacie lycéum) v Jablonke. Škole tak príbudovalo 5 nových tried a tri odborné kabinety. Nové priestory posvätil biskup Jan Szkodoň. Na slávnosti sa o.i. zúčastnili predstaviteľia okresu a Kuratória Nový Targ, zástupcovia vedenia jablonskej gminy a okolitých urbárov, ktorí sa podieľali na výstavbe auly.

PETER KOLLÁRIK

HRA NA SLOVÍČKA

Septembrové číslo krajanského časopisu Život prineslo kritické poznámky týkajúce sa môjho článku pod názvom *R. Schuster prezidentom SR a Z prezidentskej histórie*. Keďže som bol verejne oslovený, mám podľa platného tlačového zákona právo na otvorenú repliku.

Už v úvode autor polemiky nazvanej *Na margo prezidentských volieb* Jozef Čongva poukazuje, ...že niektoré vety či formulácie by sa mali napísať inakšie, možno aj lepšie... Nechcem dnes na tomto mieste s Jozefom Čongvom polemizovať, koho novinársky či jazykový štýl je lepší. Nie je na to dostatok času. Sústredím sa skôr na jeho kritické poznámky, ku ktorým zaujala redakcia Života objektívny postoj, s ktorým plne súhlasím.

Ústavny článok. Ústavu každého štátu tvorí hlava, oddiel, článok a odstavec. Aj keď som použil pojem ústavny článok, som si istý, že všetci čitatelia Života pochopili, že parlament SR konal v súlade s Ústavou SR a na základe dnes už neplatného článku 101, odstavec 2 o volbe prezidenta SR Národnou radou Slovenskej republiky. Uvedená citácia na základe článku 101 odsek 2 ústavy Slovenskej republi-

ky z 1. septembra 1992. roku, ako mi rád formuloval J. Čongva, sa nezakladá na skutočnosti. Ako som si overil u odborníkov z oblasti právnej legislatívy, uvádzanie dátumu pri citácii právnych predpisov je typické pre poľské právo. V slovenskom práve sa dátum platnosti, prípadne účinnosti, uvádza len v prípade riešenia konkrétnych právnych vzťahov.

Na tomto mieste sa naskytá odpoved, o čom svedčí aj ďalšia časť polemiky, že J. Čongva si potrpí na dátumy (zvlášť rodinné), ktoré sú pre bežného čitateľa Života malo podstatné.

Abdikácia. Použitie termínu abdikovať je vecou názoru. Ako som sa informoval v Jazykovednom ústave L. Štúra SAV v Bratislave, použitie slova abdikácia bolo oprávnené a slovensky spisovné. Z toho jednoznačne vyplýva, že abdikujú nielen monarchovia, ale aj prezidenti. Dokonca nedávnu demisiu ministra hospodárstva SR L. Černáka TASR uviedla ako abdikáciu. To znamená, že slovo nezaniklo a nájdeme ho aj v najnovšom vydaní Krátkeho slovníka slovenského jazyka, Bratislava 1998, str. 41, a Slovníka cudzích slov, Bratislava 1997, str. 17. Nuž teda, čo nie je zakázané, je povolené.

Metropolita slovenska. O tom, že J.E. arcibiskup Ján Sokol nie je metropolitom slovenskou, som vedel už pri písaní článku. Také oslovenie som použil z čisto zdvorilostného dôvodu. Tuším mal som sa tomu vyhnúť. Čitateľom skutočne patrí moje ospravedlnenie.

V závere polemiky J. Čongva, z čoho mi bolo do smiechu, pripúšťa aj vlastné chyby. Spochybňuje správne datovanie publikovanej fotografie v Živote z návštevy prezidenta J. Tisu, ako aj to, že si popletol miesto návštevy, Nedelicu s Jurgom. Z toho vyplýva, že myliť sa je ľudské a chybu nesprávnu len ten, kto nič nerobí.

Na záver, ako bývalý redaktor Života a dnes jeho stály čitatel, si predsa dovolím krátku poznámku. Dal som si tú námahu a prelistoval som niekoľko ročníkov časopisu. Nazdávam sa, že príliš veľa miesta sa venuje rodinným udalostiam predsedu SSP Jozefa Čongvu. V tomto roku to bolo v každom treťom čísle Života. Ak mám byť úprimný, rodinné udalosti J. Čongvu ma nezaujímajú, a myslím si dokonca, že vzhľadom na jeho funkciu až neetické. S takýmto javom som sa nestretol v žiadnom krajanskom tlačovom periodiku. A zdá sa, že si to plne uvedomovali aj bývalí predsedovia: A. Chalupec a nebohý E. Mišinec.

JOZEF PIVOVARČÍK

SLOVNÁ HRAČKA V ÔSMICH BODOCH

1. Jozef Pivovarčík polemizuje s mojimi poznámkami (Život č. 9/1999) ohľadom jeho dvoch článkov. Ako vidieť reaguje vo veľmi spomalenom tempe, s odstupom takmer troch mesiacov. Z právneho hľadiska (čl. 33 tlačového zákona z 26. januára 1984) šéfredaktor nie je povinný publikovať polemiku, ktorú dostał po mesiaci odo dňa, keď vyšiel tlačový materiál. Navyše na moje úvahy už reagoval - a to okamžite (Život č. 9/1999) - šéfredaktor. Polemika Jána Špernogu so mnou Pivovarčíkovi nestačí, preto aj on vytasil svoj polemickej meč. Žiaľ, nepovedal nič nové. V kontexte nových súvetí zopakoval všetky argumenty, ktoré predtým použil J. Špernoga. Takto sa pobral na nevďačnú cestu mlátenia slamy. Asi má prebytok času.

2. Pivovarčík by mal vtesnať svoje poznámky do rámca mojich úvah, ktoré sú obsahom môjho kritického článku. V skutočnosti však píše o tom, čo si o mne vôbec myslí, menovite o mojom neetickom konaní a podobne, čo nemá žiadne súvis s mojou publikáciou. Aj tuná postup J. Pivovarčíka ukazuje, že nezvládol základy novinárskeho remesla. Musíme však priznať, že tieto interesantné riadky, adresované *ad meam personam*, sú originálnym príspevkom Pivovarčíka. Iste by som ho urazil, keby som napísal, že aj toto prevzal od J. Špernogu.

3. *Ústavny článok* je prázdnny pojem. Nič také neexistuje nielen v zákonodarstve, ale ani v právnej vede. Pivovarčík by mal, - keď mi

ako profesorovi práva neverí, - konzultovať tento problém na Katedre dejín štátu a práva, resp. na Katedre ústavného práva Univerzity Komenského.

4. Uvedenie dátumu slovenskej ústavy vôbec nepovažujem za chybu. Ústava je veľmi dôležitý jav v živote každého národa a štátu. A preto je treba vždy prizvukovať dátum schválenia každej ústavy. Najmä v spoločnostiach národnostných menší, žijúcich mimo národného štátu, kde dátum ústavy vôbec nie je samozrejmostou. Uvedenie presného dátumu ústavy SR priviedie čitateľa ku konštatácií, že slovenská ústava, - aj napriek nepriaznivým politickým podmienkam, - bola schválená ako prvá na území štátov vyšehradskej štvorky. Slovenský úzus citácie ústavy by si vyžiadal uvedenie čiastky Zbierky zákonov SR, ktorého súčasťou dátum nie je. Jednoduchá vec by sa takto stala dosť komplikovanou.

5. V závere polemiky J. Čongva, z čoho mi bolo do smiechu, pripúšťa aj vlastné chyby. Nuž k tomu len toľko, že som získal ďalšiu životnú skúsenosť. Pivovarčík je totiž vôbec prvý človek na svete, ktorého som tým malým gestom vedel rozveseliť. Vidí sa mi, že Pivovarčík to vdačí sebe, to jest zvláštnemu zmyslu pre humor.

6. *Metropolita Slovenska.* Pivovarčík nepriamo priznáva, že spravil chybu. Vysvetľuje, že arcibiskupa Sokola tituloval metropolitom Slovenska zo zdvorilostných príčin. Môj polemista si však nevie uvedomiť, že použitie

titulu, ktorý komusi nepatrí, vôbec nie je zdvořilostou, ale práve naopak, urážkou.

7. Pivovarčík - čo je v polemike neprípustné - prekročil rámec problémov, ktoré som nastolil v mojom článku. Robí tak, keď mi v polemike zazlieva, že si potrpí na dátumy (rodinné zvlášť), či keď píše, že sa v Živote príliš veľa miesta venuje rodinným udalostiam predsedu SSP Jozefa Čongvu. Nie je vôbec pravda, že v tomto roku *bolo to v každom treťom čísle Života*. Za sedemnásť rokov moje spolupráce s našim krajanským mesačníkom som napísal štyri rodinné materiály: o promocii mojej dcéry Ewy Agneše (1992), o promocii mladšej dcéry Kataríny Anny (1998), o mojich pocitoch šesťdesiatnika (1999) a o krste môjho vnuka Petra Marka (1999). Bolo by teda dobre, aby si môj polemista zopakoval základné pravidlá aritmetiky. Viem pochopiť, že rodinné udalosti J. Čongvu Pivovarčíka nezaujímajú. Ja som to vedel aj skôr, a preto ho ani nejdem nútiti, aby sa uníval čítaním mojich riadkov. V závere polemiky J. Pivovarčík píše, že rodinné udalosti J. Čongvu... a myslím si dokonca, že vzhľadom na jeho funkciu až neetické. Veta je zle konštruovaná. Nevedno, čo je podľa Pivovarčíka neetické: moje rodinné udalosti, či skôr to, že som o nich štyrikrát písal, alebo to, že mi také rodinné materiály šéfredaktor uverejnil. Citaná Pivovarčíkova veta nie je domyslená. Vidím, že zle pochopil obsah podstatného mena etika. A práve preto Pivovarčíka ešte raz odkazujem aspoň na Slovník cudzích slov, z ktorého môj odporca cituje na inom mieste svojej polemiky. Z toho viem usúdiť, že tento

KLASICUJÚCA POETIKA MILANA RÚFUSA

Nedávno sa mi dostala do rúk veľmi zaujímavá publikácia Reginy Adamskej-Matusiakovej, absolventky na Jagelovskej univerzite v Krakove, s názvom *Klasyczujaca poetika Milana Rúfusa*, ktorú vydal Spolok Slovákov v Poľsku v septembri t.r. Knižka, určená pre poľských čitateľov, si dáva za cieľ oboznámiť ich s tvorbou snáď najväčšieho žijúceho slovenského básnika, predstaviteľa klasicizmu v slovenskej poézii, možno aj budúceho kandidátu na Nobelovu cenu v literatúre.

V úvode 69 stránkovej brožúrky rozdelenej do štyroch kapitol, nájdeme slová autorky venované pamäti svojho otca Juliana Adaského, pre ktorého, - ako píše, - *poézia možno nebola niečim nevyhnutným, ale ktorý sa po celý svoj život riadil láskou, pravdou a poctivosťou, toleranciou a porozumením. Či sa z takýchto hodnôt nerodí tá najkrajšia poézia?*

Spomenutá kniha je dielom teoretickým, plným reflexí a úvah o M. Rúfusovi ako básnikovi moderného klasicizmu, teda je vhodná najmä pre náročnejších čitateľov. *- Milan Rúfus je básnik moralista - mysliteľ*, - čítame v úvode prvej kapitoly, - ktorý v svojej tvorbe kladie dôraz predovšetkým na obsah a nie na formu verša. Jego plná vážnosť meditačná lyrika má však v sebe zreteľný kresťanský etický kompas.

Ide teda o nový pohľad na tvorbu básnika, keďže na Slovensku termín *súčasný klasicizmus* prakticky neexistuje. Práve preto nachádzame v knihe aj myšlienky týkajúce sa konceptí Carla Gustáva Junga a vysvetlenie týchto termínov ako *mýt, archetyp či topos*.

Autorka si v práci všíma tiež koncepcie Th. St. Eliota, ktorého práce sú na Slovensku v podstate neznáme. V centre jej záujmu sa však našiel M. Rúfus, ktorého tvorbu si v poslednej dobe pozorne všimajú predstaviteľia mnohých európskych literárnych kruhov. - *M. Rúfus je autorom*, - píše R. Adamska-Matusiaková, - ktorého diela sú veľmi pozitívne prijímané a prekladané v západnej Európe (Francúzsko, Taliansko a Španielsko) a o ktorom sa tam čoraz hlasnejšie hovorí aj ako o budúcom potencionálnom kandidátovi na Nobelovu cenu za literatúru.

Z pohľadu autorky je však M. Rúfus zaujímavý nielen kvôli svojmu talentu a citu, ale aj ako hlavný predstaviteľ novej, špecifickej formy klasicizmu, ktorá sa na Slovensku spomína len ako forma, súvisiaca s témami z obdobia staroveku, symbolmi a formou veršov alebo takých slovenských tvorcov, ako P. O. Hviezdoslav, I. Krasko, S. H. Vajanský. Vidíme to i v prekladoch a literárno-teoretických prácach J. Felixa či V. Turčányho.

Kým je teda podľa R. Adamskej-Matusiakovéj vo všeobecnosti M. Rúfus? V prvom rade je lyrikom, moralistom a humanistom, najvýznamnejším a široko uznávaným, niekolokrát vysoko oceňovaným a zároveň snáď aj najviac krvdeným slovenskou kritikou. M. Rúfus je taktiež vynikajúcim esejistom, estetikom i teoretikom. V jeho tvorbe sú dôležité najmä tri mýty, ktoré v nej - podľa A. Bagina dominujú, - *kristovský, sisyfovský a prométeovský*. Rúfus sa často odvoláva do systému hodnôt, ktoré boli zapísané do hi-

stórie slovenského národa a upevnili sa v jeho národnom povedomí najmä pod vplyvom diel Jána Kollára a Jána Hollého. V poézii M. Rúfusa sa často objavuje pesimizmus, zamyšľanie sa nad tým, kam sa ubera a aká vôbec je naša civilizácia. Sám hlása potrebu utvorenia spoločnosti postavenej na troch ideáloch, ktorými sú *-dobro, krása a pravda*, od ktorých sa však súčasnosť už značne vzdialila. - *Dobro sa zmenilo na ľahostajnosť, krásu na sex a pravdu na obchod*, hovorí M. Rúfus. Väčšina čitateľov Rúfusovej poézie má snáď práve preto pocit, akoby autor a jeho svet boli už minulosťou. - *V našej dobe je barbarom v civilizovanej spoločnosti, žije v nejakej ďalekej minulosti*, dopĺňa K. Rosenbaum.

Autorka knihy je však presvedčená o blízkych, priam totožných názoroch M. Rúfusa na svet, s pohľadom o.i. nositeľa Nobelovej ceny za literatúru, poľského spisovateľa Cz. Miłosza. S poľskou literatúrou ho spájajú poetické prvky W. Szymborskej a J. Herberta, s českou Fr. Halasa, V. Holana a J. Sejferta a s ruskou S. Jeseninou a B. Pasternaka.

Po prečítaní tejto zaujímavej publikácie si myslím, že autorka svoj cieľ splnila. Presvedčivo predstavila existenciu klasicizmu na Slovensku aj v bánsickej tvorbe. Na záver si dovolím zacitovať slová Milana Rúfusa, ktorými sa tento skvelý básnik pokúsil vyjadriť zmysel svojej tvorby: - *...biblicky povedané, aby sa slovo stalo telom, teda aby sa slovo samo prevteli do ľudského bytia. V tom je môj cieľ, motivácia poňatia poézie ako umenia, pre ktoré je slovo nielen stavebným kameňom tvaru, ale aj násťrom komunikácie, médiom ľudského dorozumenia i porozumenia...*

RASTISLAV TRZASKOWSKI

KRÁTKO ZO SPIŠA

Na jeseň v Lapšanke vzrástla vlna krádeží. Lupom neznámeho zlodeja (či zlodejov), sa už stalo o.i. niekoľko horských bicyklov, motorová píla, náhradné kolesá do automobilu a pod.

17. októbra t.r. sa v Nedeci-Zámku konala slávnosť odovzdania do užívania nového požiarneho automobilu. Slávnosti sa zúčastnili o.i. vojt nižnolapšanskej gminy A. Kapolka, predstaviteľia Oblastného veliteľstva požiarnych zborov v Novom Targu a požiarinci z celého okolia. Dodajme, že automobil značky

Žuk venoval požiarnikom z Nedece-Zámku kacvínsky zbor, ktorý si prednedávnom zadoval výkonnejší automobil.

V utorok 26. októbra sa v základnej škole v Novej Belej konala XIV. súťaž vedomostí o Spiši. Zúčastnili sa jej žiaci základných škôl z Novej Belej, Jurgova, Čiernej Hory, Tribša, Durštiny, Vyšných a Nižných Lápš, Repíšk, Krempách, Nedece, Kacvína, Fridmana a žiaci ZŠ v Brzegoch. V súťaži družstiev prvé miesto obsadila ZŠ v Nedeci, druhé miesto ZŠ v Nižných Lápšoch a tretie miesto ZŠ v Novej Belej. Medzi jednotlivcami najlepšia bola Katarzyna Floreková z Nedece pred Ewelinou Łojekovou z Fridmana, Bogumiłou Majerczakovou z Nižných Lápš a Annou Kriškovicovou z Vyšných Lápš.

Dobre si počívali krempašskí žiaci v súťaži nazvanej Sviatok goralského nárečia, ktorá sa konala 20. októbra t.r. v Łopusznej. Zúčastnili sa jej žiaci z 20 základných škôl a dvoch gymnázií novotarskej gminy. V skupine starších žiakov štyri rovnocenné prvé miesta získali Agnieszka Buła a Małgorzata Paluchová z

titulu pozná. Je tiež možné, že túto knižku dokonca aj vlastní.

8. Plne si uvedomujem, aké je pozadie oneskorenej polemiky byvalého redaktora Života. Zatiaľ to však nebudem dávať najavo. Navyše sa priznám, že ma veľmi sklamala úroveň Pivovarčkovej polemiky. Najmä preto, že on sám sa považuje za skúseného a profesionálneho novinára.

JOZEF ČONGVA

Krempáč, Michal Sowa z Durština a Jadwiga Chmielaková z Knurowa.

Počas cest po Spiši sa návštevníci tohto krásneho regiónu môžu neraz stretnúť so zaujímavými a peknými ukážkami ľudovej tvorby. Pozornosť si určite zaslúži aj tento úl (na snímke), ktorý sme videli v Repiskách - Vojtičkovom Potoku.

Text a foto: JÁN BRYJA

NOVÁ VÝSTAVA V GALÉRII SSP

A. Pobežalová, L. Molitoris a L. Millerová otvárajú výstavu

Záber z otvorenia

FAREBNÝ SVET JOZefa LACKOVIČA

26. októbra t.r. bola v sídle Spolku Slovákov v Krakove otvorená výstava malieb známeho slovenského výtvarníka Jozefa Lackoviča z Banskej Štiavnice. Je to už druhá expozícia v nedávno otvorenej spolkovej Galérii slovenského umenia. Prvou bola výstava diel krajanky Lýdie Mšalovej.

Otvorenie výstavy

Výstavu, ktorú usporiadal Slovenský Inštitút vo Varšave a Spolok Slovákov v Poľsku za finančnej podpory Štátneho fondu kultúry Pro Slovakia, slávnostne otvorili: riaditeľka SI Aurélia Pobežalová, výtvarníčka SI Ludmila Millerová (komisárka výstavy) a tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris. Vo svojich prejavoch oboznámili prítomných s tvorbou tohto významného predstaviteľa insitného umenia na Slovensku. Vystavované práce boli zapožičané zo Slovenského banského múzea v Banskej Štiavnici, Polovníckeho múzea v Antole a Vlastivedného a literárneho múzea vo Svätom Jure. Otvorenia sa zúčastnili okrem zástupcov SI, ÚV SSP a redakcie Života aj mnohí členovia krakovskej MS SSP, lektori i študenti slovakistiky JU v Krakove a ďalší milovníci umenia. Pri tejto príležitosti sa riaditeľka SI A. Pobežalová podakovala predstaviteľkám JU -

Dr. Maryli Papierzovej, Prof. Marii Honovskéj a Dr. Elžbiete Orwińskiej-Ruzickzovej za prípravu dlho očakávaného slovensko-poľského prekladového slovníka, a v mene ministra školstva SR Milana Ftáčnika im odovzdala dákovaný list. Po ukončení prehliadky sa vo vedľajšej zasadacej miestnosti konal nevelký banket, počas ktorého sa prítomní mohli pozehňovať, vymeniť si dojmy z výstavy, ba aj zaspievať si slovenské ľudové pesničky za hodobného sprievodu predsedu MS SSP v Krakove J. M. Božky.

Maliar a jeho tvorba

Jozef Lackovič sa narodil 25. marca 1921 vo Svätom Jure pri Bratislave ako ôsme dieťa chudobných rodičov. Otec Gašpar bol malo-vinohradník a matka domáca. Aj keď sa narodil s dušou umelca, osudová náhoda rozhodla, že výtvarné umenie nie je jeho životným povolaním. Po vychodení ľudovej školy navštěvoval vo svojom rodisku meštiansku školu, kde mal dobrých učiteľov kreslenia. Jeden z nich, Ján Kedro, si všimol jeho výtvarný talent, a preto prehovoril rodičov, aby Jozefa dali študovať ďalej. V tomto období, tak ako jeho všetci vrstvovníci, musel pomáhať pri práci vo vinohrade alebo na lúkach, či pri pasení

kráv. Poznával krajinu, ľudí pri práci a pokúsal sa tieto svoje dojmy zachytíť na kúsok papiera. Život v rodnej obci mu poskytoval množstvo zážitkov. V zime to boli zabíjačky, fašiangové zábavy, plesy, proste pastva pre oči i srdce J. Lackoviča. Jar a leto napĺňali život vinohradníkov prácou vo vinici a nebolo čas na zábavu ani pre najmenších. Jeseň - to je čas Oberačiek. Kolobeh života a práce sa každý rok opakoval, no vždy prinášal nové zážitky, ktoré sa po tri desaťročia vpisovali do pamäti mladého J. Lackoviča. Po skončení meštianskej školy mu starí rodičia umožnili študovať na Štátnej reálke v Bratislave (1936 - 1941). Na reálke sa venovala veľká pozornosť aj kresleniu. Vyúčovali tam výborní pedagógovia a maliari A. Struhár, G. Baláž a L. Fulla. Po ukončení reálky pokračoval vo vysokoškolských štúdiach na SVŠT - odbor poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Bratislave. V tomto období sa venoval predovšetkým profesionálnemu štúdiu lesníctva, ale popri tom portrétoval spolužiakov, kreslil krajinu v teréne, spracovával zátišia a pod. Štúdium úspešne ukončil v roku 1946.

Po krátkom pôsobení v Bratislave a Malackách sa v roku 1955 presťahoval do Banskej Štiavnice. Tu sa znova popri životných peripeziach prebúdza Lackovičov záujem o maliarstvo. Dostáva sa do úzkeho kontaktu so Štiavnickými maliarmi - Jaroslavom Augustom, Ed-

Výstava sa tešila velkému záujmu milovníkov umenia

Chvíľka zamyslenia pred dielom slovenského majstra

Dr. M. Papierzová preberá d'akovný list

mundom Gwerkom a národným umelcom Jozefom Kollárom. Kreslí krajinu, zvieratá, ľudí a chvíle voľného času sa mu stávajú chvíľami sviatočnými, lebo mu poskytujú radosť z vlastnej tvorby. Popri tom študuje knihy o starom i modernom európskom umení a najviac je ohromený dielom Vincenta van Gogha, ktorého umenie sa mu zdá byť jednoduché, zrozumiteľné a pravdivé. Postupne prichádza na to, že maľovanie je neobyčajne náročná práca, ktorá si vyžaduje veľa trpeľstvosti a odriekania. Trvalo takmer dvadsať rokov, kým si Jozef Lackovič našiel svoj výtvarný svet. V roku 1984, po takmer 30-ročnom pedagogickom pôsobení na SLŠ v Banskej Štiavnici, odchádza do dôchodku. Teraz sa môže naplno venovať maliarskej tvorbe, najmä s baníckou a banskostiaivnickou tematikou.

Poetická expozícia

J. Lackovič maľuje vlastne svoje spomienky. Tie z jeho detstva, ktoré sa mu najsilnejšie zafixovali v pamäti, a sú popretekávané detskou fantáziou i umocnené schopnosťou spojiť veci a udalosti, patriace k sebe. Začal sa vracať v spomienkach do svojich detských rokov, do rodného Svätého Jura, do viníc. Uvedomoval si, že starý spôsob obrábania viníc a ľažký život vino-hradníkov sa nenávratne stratil a že je povinný výdať svedectvo o všetkom, čo videl a precítil

pre budúce generácie. To je aj jeden z tematických okruhov jeho prác vystavovaných v Galérii slovenského umenia SSP v Krakove. Sú to obrazy s motívmi práce vo viniciach, ľudí zabávajúcich sa na svadbach, či pri iných zvykoslovných sviatkoch. Každý obraz je poeticky ladenou rozprávkou na poznanú minulosť. Ďalší okruh vystavovaných prác tvoria malby s lesníckou a polovníckou tematikou. Tu je veľmi zaujímavý súbor 12 obrazov pod názvom *Poľovnícky rok*, ktoré upútajú diváka najmä svojou živostou. Vo všetkých však môžeme zachytiť aj určitý odkaz pre dnešného človeka. Maliar nám chce nielen priblížiť krásy prírody, ale aj nutí zamyslieť sa nad späťostou človeka s prírodou, nad vplyvom človeka na prírodu. Iný tematický okruh tvoria práce zobrazujúce Banskú Štiavnicu a čerpajúce námety z baníckej histórie, špecifických baníckych zvykov a tradícií. Patria sem o.i. malby pod názvom *Banská Štiavnica v zime*, *Salamander*, *Šachtág*, *skok cez kožu*, a iné. Zaujímavosťou je, že niektoré obrazy, ako napr. *Príprava na Salamander*, sú zobrazené z vtácej perspektívy, čo umožnilo maliarovi zachytiť na jednom obraze celý rad udalostí. Treba dodať, že

Jeden z exponátov: Zvážanie hroznov

takmer vo všetkých prácach je stredom jeho záujmu človek. Lackovičove diela sa vyznačujú bezprostrednosťou a priam až detailnou vernosťou zobrazovaných vecí a udalostí, aj keď im nechýba ani potrebná dávka autorovej fantázie. Všetky sú namaľované precíznou technikou olejomalby, vo sviežom kolorite čistých farieb, kde dominuje červená, modrá, žltá a zelená. Pri pohľade na tieto obrazy sa až nechce veriť, že autor nemaluje v plenéri, ale doma, späť. Aby sa mu podarilo zachytiť zvolený námet čo najvernejšie, vypomáha si všetkými dostupnými prostriedkami - pohľadnicami, fotografiami, kresbami či knihami.

Malby vystavované v Galérii slovenského umenia SSP sa tešili veľkému záujmu účastníkov slávnosti. Najlepším dôkazom toho je fakt, že viacerí návštěvníci mali záujem o kontakt s umelcom, aby si mohli nejaké dielo kúpiť.

Sprac.: JÁN BRYJA

Cyklus obrazov s polovníckymi motívmi

Vernisáž výstavy zavŕšilo malé pohostenie

VIANOCE

O osobitnej príťažlivosti vianočných chvíľ niesie pochýb. Ak sa viaceré dni a noci podobajú navzájom ako vajce vajcu, vianočný čas sa odjakzíva vyčleňoval z celoročného stereotypu. Na Vianoce sa výrazne menili nielen dni, ale aj poldeň, vari každá hodina dňa mala osobitnú tvár.

Ich príchod bolo cítiť niekoľko dní, ba až týždňov predtým, ako sa skutočne začali. Ved kolko len vecí sa muselo pripraviť pre rodinu, čo všetko sa naokladalo, aby pri štedrovečernom stole zavládla radosť.

„Mamo, ved nám dajte!“ žobronili deti, keď sa kúpili sušené slivky či hrušky.

„To na Vianoce!“ znala rázna odpoved.

V sýpke bola nenačatá geletka bryndze utlačenej tak, že sa do nej nedala ani lyžica zaboriť.

„Mamo, z tej trocha odštipnite!...“

„To len na Vianoce načneme,“ vyhrklo neúprosne z matere.

„Jabĺčko nám dajte!“ skúšalo dieťa obmäckť znova kohosi.

„Potom, na Vianoce... Odtrhnem ti zo stromčeka,“ presvedčali rodičia svoje deti.

„Všetko iba potom, potom...“ sklamane sa špúlili detské ústa. A hned na to v očiach tá známa, každý rok sa opakujúca túžba: „Keby už tu boli! Ako sa ich len dočkať?“

Tie však prichádzali pomaly. Najprv sa zastavili v humne, kde sa pripravoval krm pre statok, aby bolo menej roboty cez sviatky. Vianočné ovzdušie sa rozhostilo vo dvore, keď sa v ňom objavil čerstvo odtatý stromček a nakoniec sa nastahovalo do komory, pitvora a kuchyne. A práve tam sa našlo všetko, čo sa odkladalo dlho predtým: našetrená múka, ktorej na Orave nikdy nebolo nazvyš, sušené ovocie, lekvár do pečiva i na halušky, pohárik medu na oblátky. No a mať na vyprážanie šíšiek. Aspoň na tento čas sa prikúpili aj jablká, do fľašky sa odložilo čosi sladkého vína. Pre starého otca mať utálila páleného; na štedrovečernú hostinu tento trúnok ešte osobitne prihriala a pripravila.

V dohvezdny deň, teda od ranných hodín až do štedrovečernej hostiny sa však jedlo málo, celodenná strava boli iba suché, neomostené zemiaky a kapustnica.

„Deti, nejedzte vela, na večer uvidíte zlatú hviezdu na pôjde!“ opakúvali rok čo rok matere, len aby po jedle bažiaci detúrence do večera všetko nerozchytali.

Na dolnej Orave zas pripomínali: „Ak vydržíte bez jedenia do tmy, zazriete zlatého pavúka na stene. Pred vašimi očami bude priast zlaté nite...“ Inde zas po

celodennom odpieraní jedla mohli vraj zbadat zlaté vtáča, ba aj zlaté prasiatko.

Ked však deti predsa len čosi uchytili, zrunko hrozna, či oriešok, alebo lizli z lekváru, mať ich zavrátila: „No len jedzte, budete mať na tvári vredy!“ Tak sa vravelo, že kto sa pred štedrovečernou hodinou nevie zrieknúť jedla, do roka sa mu potom môže vyhadzovať po tele kadejaké pľuhavstvo.

K štedrovečernému stolu sa pristupovalo s úctou, nekaždodenost chvíľ sa prejavila aj v odevi. Každý z rodiny mal zvyčajne na sebe čosi nové. Preto sa v decembrovom čase šili sukne i blúzky, chlapom košeľe, aj deti si v rúčejšom odevi sadali za stôl. No aj teplejšia zimná obuv im hriala nohy, na hlave hrubšia čiapka. Ech, nejedna mater vtedy nespala viac nocí, aby len pozorovala dačo pre svojich, aby len mohli zasadnúť za stôl v novom.

Pri hlahole večerného zvona sa ako prvý poberal k štedrovečernému stolu starý otec v bielej ľanovej košeli a v brunclíku s porcelánovými gombičkami.

„Podte, v ulici už svietia! Ked neskoršie zasadneme, v lete budeme meškať s robottou!,“ pripomínaло sa v ten večer. Starý otec pozažíhal sviečky, no slová patrili do úst starej matere. Tá rozhodila na štyri strany zopár hrachových zrniek, aby hojnosc zavládla v celom dome i v každom kúte. Ked už všetci stáli pri stole, mať najprv poznáčila medom čelo každého dieťaťa a potom už nastali slávnostné chvíľe, kvôli ktorým sa členovia rodiny vracali neraz zdaleka, dakto prekonala aj tisícky kilometrov, len aby zasadol pri štedrovečernom stole vedno s ostatnými.

Stôl mal symbolizovať hojnosc, preto sa založil jedlami, z ktorých sme v roku ani raz neokúsili. Hned na začiatku to boli oblátky s troškou medu na vrchu, za nimi nesmierne chutila rybacia polievka. Med bol v našich očiach vždy najväčšou dobrotu, na čelách dievčat v tento večer zabezpečoval krásu a príťažlivosť. V podaktórikých dedinách sa medom poznáčil aj statok, aby sa v budúcom roku zveľadal a aby ho kupci na jarmoku neobchádzali.

Na štedrovečernom stole rozvoniavalu aj iné jedlá, čo sa v roku iba zriedkakedy jedávali. Mastné pirohy i halušky na všelijaký spôsob, osobitne hrach a bôb, z misky sa parili varené slivky i hrušky. Tak, kde sa chovali ovce, bol i na masle pripravený oštiepok. V každej dedine a v každom dome zas opekanec s makom. Tých sa mal každý najest do sýtosti, lebo ak sa od nich odtahoval, na budúci rok sa mohlo urodiť málo zemiakov. Preto sa pripomína: „Najedzte sa dobre opekanec, na poli bude vela šívabky!“

Pilo sa hriato, ženy si však radšej uvarili vína so škoricou a cukrom. Deťom sice

dali aj z tohto nápoja, ale víno sa pre ne muselo dlho variť, aby sa z neho stratil alkohol: „Víno treba dobre povariť, nech sa zneho vyparí každá naništenina!“

V rokoch nášho detstva sa žilo skromne, o prejedaní nemohlo byť ani reči. Na Vianoce sa však dovoľovalo jest koľko kolvek. Odfís od štedrovečerného stola so žalúdkom nasýteným iba tak naoko značilo vystaviť rodinu nebezpečenstvu, že bude planý rok, nedostatok.

Hojnosť sa zvýrazňovala aj tým, že pod biely ľanový obrus mať doniesla hrst ovsy i jačmeňa, aby sa ho urodilo čo najviac. Ak sa našiel v dome peniaz, i ten sa položil na stôl, aby sa groš rozhojnil a nechýbal po celý rok. Hostina pokračovala celý večer a tí, čo poodchádzali spievať, kdekoľvek po domoch si mohli ešte dačo dopriať. Keď sa mládež vrátila zo spievania, znova sa pustila do opekanov. Opekanec či lokše sa však nesmeli jest po polnoci. Ak by sa predsa tak stalo, matere nedojedencom dohovárali: „Nemali ste už jest, teraz vám budú krti do roka zeme rozrývať. Najlepšie lúky pobabria hned zjari...“

Štedrovečerná hostina bola bohatá, všetko sa nikdy nepojedlo. Gazdiná rátala s jedlom aj na druhý deň, preto navarila viac, na sviatočný pokoj mala aj ona nárok. Jedlá potom už len prihrievala.

Rozmanitosť vianočnej stravy sprestovalo aj pečivo, maková či tvarohová štrúdla, zaliepanie s lekvárom, s makom alebo s tvarohom. Napiekli sa vždy aj dva zlatozlté chleby, jeden z nich ostal na stole až do Nového roku. Všetko, čo sa na Vianoce navarilo i napieklo, požívalo úctu. Nesmel sa vyhodiť ani len kúšik. Aj statku do maštale a ovciam sa kadečo zanieslo, starý otec im vždy v tento čas priholil viac krmu: Nech aj statok vie, že sú Vianoce! V tento večer sa zvyčajne tak nažrali, že na druhý deň zužitkovali oveľa menej. Kto mal trpežlivosť a ostal okolo polnoci v maštali, mohol sa od statku kadečo doveďať, lebo vtedy sa vraj aj zvieratá rozprávajú ľudskou rečou.

Akákoľvek odrobinôčka, čo ostala na vianočnom stole, sa zmietla a odložila. A keď ochorel statok a lebo ak krava tratiila mlieko, s vianočnými zvyškami sa okialdzalo, odrobinky sa sypali na žeravé uhlie. Dym z nich mal zahnať každé zlo.

Vianoce, to bol aj čas spevu. Na štedrý večer sa rozospieval vari každý. A vinšovalo sa... S vinšovačkami sa začalo už od rána. Dobrým žičeniam nebolo konca-kraja od rána do polnoci. S vinšami chodili deti a mládež aj an druhý deň. No ešte prv, ako došli prví vinšovníci, zašiel niekto z rodiny po vodu, a keď sa vrátil s plnou nádobou, gazda - zvyčajne otec - hodil do nej peniaz a zavinšoval všetkým: „Vstú-

EDNA FRANCISOVÁ

VYROVNANÝ ÚČET

Jaguár predsedu správy spoločnosti vošiel do brány továrne. Uniformovaný strážnik úctivo zasalutoval. Sid Granger sa usmial spoza volantu s pocitom svojho vysokého postavenia. Vo svojej kariére sa obratne vyšvihol čoraz vyššie, v čom mu pomáhal sobáš s Helenou, dcérrou predsedu spoločnosti. Teraz, po rokoch, bol už takmer pri vrchole kariéry. Vďaka tomu, že bol bohatý, mohol svojej milovanej dcére Sáre zabezpečiť všetko.

Auto zaparkoval na podzemnom parkovisku spoločnosti. Kdesi z tieňa sa vynoril dajaký chlap.

„Ahoj, Sid ...“

Podpredsedova tvár sa zachmúrila. Poznal Simpkinsa.

„Joe Simpkins,“ zašomral. „Nevedel som, že si už vonku!“

„Veľmi t'a to ani nezaujímal,“ poznamenal Joe chladným hlasom. Jeho unavené oči boli plné nenávisti. „Ale celkom iste si nezabudol na mňa a na to, čo bolo.“

Kedysi boli spoločníci. Mali autoservis. Joe pracoval vedno s robotníkmi, kým Sid, vďovec s desaťročnou dcérkou, sa venoval finančným záležitosťam. Za pol druhu roka si stihol prisvojiť desaťtisíc libier, zatiaľ čo Joe drel.

Pre úhladného a výrečného Sida sa aj Belinda, fešná manželka jeho spoločníka, bezdetná a osamelá žena, stala ľahkým objektom jeho podmanivosti. Keď jej Sid oznamil, že odchádza so Sárou, prosíkala ho, aby ju vzal so sebou.

Joe ju našiel ako si balila veci. Pri prudkej hádke, ktorá sa rozprúdila, ju posotil. Belinda sa potkla, spadla zo schodov a zlomila si väzy.

Sid sa vystúpil a Joe dostal štrnásť rokov za vraždu, keď porota odmietla jeho verziu, že išlo o náhodnú smrť.

pila vodička do domu tento deň, prv vodička než oheň... Bud všetkým pochválen! Nato sa zapálila lampa a peniaz došiel ten, čo doniesol vodu z potoka. Kto sa vtedy umyl v tejto vode, bol zdravý ako orech. Všetky izby sa vodou vykropili. V dome malo byť po nej do roka príjemné ovzdušie, mala zaháňať choroby. Iba potom prichádzali ostatní vinšovníci. Chlapci a menšie dievčatá pobehúvali po ulici z domu do domu, podávali si kľučky. Svet bol naplnený radosťou. Vinšovníci prichádzali aj na Starý a Nový rok. Na začiatku roka a na fašiangy nadobúdali verše, spevy i zábavné prejavy už iný habit...

„To nebola moja vina,“ konštatoval nevzorne Sid. „Neovládal si sa. Nikdy si to nevedel. Ak chceš peniaze ...“

„Chcem sa ti len odplatiť. Zatiaľ ti neviem nič. Bude dobre, ak sa trochu zaspotiš. Maj však na pamäti, že dám o sebe vedieť. Čoskoro ...“

Vzdial sa a Sid odišiel vyt'ahom do pracovne. Pracovať však nemohol. Bol celý roztriasený, nevedel sa sústredit'. Joe nežaroval.

Neosmelil sa zapojiť do veci políciu. Ešte stále totiž nebola objasnená defraudácia v autoservise. Pred rokmi to prišli za golier Joe Simpkinsovi, ale teraz by si ju mohli vykladať v Sidov neprospech. Navyše jeho nový svokor, predsedu správy spoločnosti, by sa dozvedel celú pravdu o jeho minulosti. A Sid by mal po kariére.

Večer, po návrate domov, sa od ženy dozvedel, že Sára, študentka vysokej hereckej školy, odišla do divadla s Nickym Benjamina, spolužiakom, s ktorým práve chodila. Helena sa Sidovi zdôverila so svojimi pochybnosťami ohľadne Benjamina. Tento záčinajúci herec bez groša vo vrecku bol podľa jej mienky veľmi ctižiadostivý a prefikaný.

„Výborne,“ komentoval tieto jej obavy Sid. „O čo väčšmi je ctižiadostivý, o to ľahšie ho bude možno kúpiť a odstrániť. Ja sa už o to postarám.“

Počas nasledujúcich troch dní sa nič nedialo, a tak Sidov nepokoj o niečo ochabol. Už aj pripustil, že Joe Simpkins ho chcel iba nastrašiť.

Napokon sa to prihodilo. Sára sa vo štvrtok večer nevrátila domov. Obtelefonovala všetkých, ktorých poznala vrátane Benjamina, no jeho spolubývajúci povedal, že Nicky sa ešte domov nevrátil.

Sid toho dňa onemocnel od žiaľu a uložil sa do posteľ. V nasledujúci deň skoro ráno ho z toho stavu vytrhol telefón.

Volal Joe Simpkins.

„Tá malá je driečna, pravda, Sid? Prirodzené, tvoja dcéra Sára. Je tu u mňa. Je celkom v bezpečí ... zatiaľ ...“

„Ach, bože!“ vzdyhol Sid, sotva uveriac vlastným ušiam. Ako sa ocitla v rukách Joea?

„V poriadku,“ povedal roztrpčene. „Čo chceš? Urobím všetko.“

„Múdro. Ak ma však skúsiš oklamat', umrie. Zapamätaj si ... nijaké žarty!“

Sid sa zapotil. Bývalý spoločník ho požiadal, aby mu vyplatil desaťtisíc libier. Sid sa pobral do banky, vybral z účtu, koľko sa dalo, a zvyšok získal predajom manželkínnych klenotov. Keď sa napokon ocitol vo svojej kancelárii, čakala ho tam malá zásielka. V nej bol Sárin medailón. K tomu bol pripojený lístok s jednou vetou:

„Urob, ako ti vravím, ináč si ho na seba už jakživ nezavesí.“

Sid nemal ďaleko do plácu.

Joe zavolal v piatok a oznámil podrobnej inštrukcie. Sid toho večera odišiel z domu. Bola tma a mokro. Zaviezol sa tri milé za mesto a zastal v podchode vysokého ošarpaného domu. Predstavil si vlhkú, zatuchnutú pivnicu a Sáru uväznenú v nej.

„Dobre, vstúp!“ ozval sa drsný hlas Joea, ktorý vtom zapálil baterku.

Sid sa pobrał k nemu, na dané znamenie sa zastavil a kufrík s peniazmi položil na zem.

„Dobre,“ znova sa ozval Joe. „Zavediem t'a k Sáre. Kým sa budeš tešiť so stretnutia s ňou, ja zatiaľ prepočítam hotovost'. Ak sa ukáže, že si sa pokúsil ma dostať ... obaja zomrieť.“

Sid, kráčajúc po tmavej chodbe, cítil tvrdú hlaveň pištole medzi lopatkami. Joe ho strčil do dajakej miestnosti. O chvíľu počul lomoz zasúvanie zástrčky.

„Sára!...“

Nijaká odpoved. Nijaká ozvena. V miestnosti bola zima a celkom tma. Zavolal ešte raz. Možno ležala v bezvedomí na podlahe. Plazil sa po miestnosti ako chrobák. Potom počul za dverami Joeov rehot.

„Sid, ešte si ju nenašiel? Peniaze sú v poriadku. Ja odchádzam. Z miestnosti sa dostaneš von. Musíš nájsť východ.“

Sid až po pol hodiny zistil, že iba tri steny miestnosti boli normálne, kým štvrtá bola postavená z veľkých tehál poukľadaných na seba. Plameň zo zapaľovača nedával veľa svetla a keď narazil na provizórnu stenu, kopa tehál sa zvalila.

Auto d'alej stálo v podjazde. Pod stiečačom našiel lístok:

„Tvoja dcéra žije. Má sa dobre. Pred polnocou čakaj telefón.“

Sid sa ponáhľal domov. Na poschodie našiel už spiacu manželku. Rozhodol sa, že ju nezobudí. Čakal, držiac v ruke Sárin medailón.

Minula polnoc. Trpko sa rozplakal. Odrazu sa v izbe zjavila žena.

„So Sárou je všetko v poriadku,“ ubezpečila ho. „Nepočula som, keď si sa vrátil. Bola by som ti to hned povedala. Telefónovala o pol dyanastej z Brightonu...“

„Z Brightonu?“

„Áno. Cíti sa výborne. Nicky ju tam zaviezol. Ráno sa vzali...“ prerusila, keď zbadala medailón. Vravela, že ho dakde založila. Nehnevaj sa na ňu,“ dodala milo. „Podľa jej hlasu som poznala, že je veľmi šťastná. Nicky ju zaviezol k svojmu ujkovi. Všetko našedčuje, že to je bohatý pán. Dal im krásny svadobný dar... desaťtisíc libier...“

„Desaťtisíc! Tomu sa povie ujec...“

„Spomenula jeho meno... no, akože sa len volá? Ach, už to mám. Ujec Joe!“

Záber zo stretnutia so slovenskými študentami

STRETNUTIE SO SLOVENSKÝMI ŠTUDENTAMI

Dňa 14. októbra t.r. vo večerných hodinach sa v sídle ÚV SSP v Krakove konalo stretnutie predstaviteľov nášho Spolku: predsedu SSP Jozefa Čongvu, tajomníka ÚV SSP Ludomíra Molitorisa, šéfredaktora Života Jána Špernogu a autora článku so slovenskými študentami študujúcimi v Krakove. Stretnutia sa zúčastnili štyria študenti teologickej fakulty a jeden študent filozofie.

Počas stretnutia sa hostia oboznámili s historiou a súčasnou činnosťou nášho Spolku, ako aj s našimi vydavateľskými aktivitami. Posedenie prebiehalo v príjemnom ovzduší. Naši hostia sa podeliili s nami svojimi dojmami z Krakova, zároveň vyslovili nádej, že podobné stretnutia sa budú konať častejšie a s väčšou frekvenciou. Totiž tentokrát sa sa práve začína semester, preto mnohí študenti zo Slovenska ešte nepricestovali do Krakova.

Text a foto: JÁN BRYJA

SLOVENSKÝ DARČEK Z AFRIKY

V máji 1998 mi v noci zacengal telefón. Zdvihнем slúchadlo a zrazu počujem, že mi volá - dovtedy neznámy - Slovák z južného cípu Afriky, z Kapského Mesta. Takto som sa, zatiaľ len telefonicky, zvítal s dr. Cyrilom Hromníkom, rodákom zo spišských Hrabušíc, od kia je len na skok - asi dve hodiny peši - na Kláštorisko v Slovenskom raji. Od tejto májovej noci som s dr. Hromníkom, historikom a jazykovedcom, v korešpondenčnom styku.

Tohto leta, ešte pred odchodom na prázdniny do Jurgova, som dr. Hromníkovi poslal jedno z čísel Života a priložil som k nemu aj pohľadnicu z výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Nedávno mi z Afriky prišla odpoveď, a v obálke bol nielen list, ale aj 20 amerických dolárov, ktoré nás spišský rodák venoval na dokončenie tejto, z národného

hladiska veľmi dôležitej, investície nášho Spolku. V liste, ktorý mi dr. Hromník písal 20. októbra 1999, sú milé slová o našom Spolku, o jeho tlačovom orgáne a o výstavbe stánku slovenskej kultúry v Kacvíne: *Pri príchode domov príjemne ma prekvapila zásielka od Vás. Z toho čo ste mi poslali vidím, že vy, Slováci v poľskom Spiši, nezáhádlate a živo sa venujete zachovávaniu slovenského povedomia a histórie. Len tú Kacvínu nemôžem nikde na mape nájsť. Je to snáď Kacvín na VSV od Jurgova? ... Zaujímavý a zábavný je ten Váš Život. Ďakujem Vám zaň aj za všetko ostatné, čo ste mi poslali. Vkladám tu aj \$20 (viacej sa neodvážim a neviem, či aj tie dôjdú) ako maličký príspevok na Dom slovenskej kultúry v Kacvíne na Spiši.*

Patrí sa podakovať nášmu spolurodákovi za tie krásne vety a za jeho darček. Postoj dr. Hromníka je dôkazom jeho citu slovenskej spolupatričnosti a solidarity. Pán dr. Hromník, srdečná vďaka Vám!

A ešte jedna poznámka na margo kacvínskej investícii. Vieme si predstaviť, že výstavba veľkého, dvojposchodového domu stojí obrovské peniaze. Skromné fondy Spolku nestačia na jeho dokončenie. Preto hľadáme sponzorov, kde sa len dá. Z poľských orgánov a inštitúcií prišla zatiaľ len jedna kladná odpoveď. Totiž rýchle a pozitívne zareagoval na našu žiadosť pán prezident Aleksander Kwaśniewski, ktorý v auguste t.r. poukázal na účet Spolku čiastku 5 tisíc zlotých.

Ostáva nám len dúfať, že príklad poľského prezidenta budú nasledovať iné ústredné orgány. Navyše si myslím, že aj jednotlivci si všimnú pekné gesto nášho piateľa z Afriky. Nie je teda vylúčené, že týmto spôsobom vznikne veľká reťaz sponzorov, ktorá nebude mať konca.

JOZEF ČONGVA

P. O. HVIEZDOSLAVA ORAVA

Orava, donedávna veľmi chudobný kraj, nás príťahuje nielen svoju nevšednou krásou, ale aj srdečnosťou tu žijúcich ľudí. Spoznávame ju osobne, ale aj prostredníctvom rôznych fol-

klórnych podujatí. Orava dala svetu tiež mnoho významných osobností. Preto sa krajanský aktív MS SSP na Sliezsku rozhodol, že pre svojich členov zorganizuje zájazd na Oravu, ktorý sa uskutočnil pri príležitosti 150. výročia narodenia oravského rodáka, básnika Pavla Országha Hviedzoslava, na ktorého je pyšná nielen Orava, ale aj celý slovenský národ. Podnetom k zorganizovaniu zájazdu, ktorého sponzorom bol športový obchod ALPINUS z Katicovíc, bola o.i. vedecká konferencia usporiadaná v sídle SSP v Krakove a venovaná 150. výročiu narodenia tejto slávnej osobnosti, ako aj článok v Živote, venovaný tomuto veľkému básnikovi.

Hranicu so Slovenskom sme prekročili v Korbiele. Počas celej cesty do Námestova sme mohli obdivovať krásnu oravskú prírodu, čo v mnohých účastníkov exkurzie vyvolávalo radosť v srdci a očiach. Nie, Orava dnes už nie je, ako kedysi hovoril básnik, „boľavá.“ Je to nádherný kraj, na ktorý sme všetci právom hrdí. V Námestove sme si prezreli expozície múzea P.O. Hviedzoslava a pri jeho soche na námestí, sme položili kvety a urobili sme si spoločnú fotografiu na pamiatku. Počas spoločnej cesty sme si - posilnení vynikajúcim slovenským pivom Zlatý bažant - nôtili „Na Orave dobre, na Orave zdravo...“

Brono

SPRIEVODCA PO RÍME A VATIKÁNE V SLOVENČINE

Výsledkom rokovania veľvyslanca Maříána Servátku s vydavateľom Claudiom Lozzim je príprava slovenskej mutácie knižného sprievodcu po Ríme a Vatikáne, ktorý sa na talianskom trhu objaví ešte pred Vianocami 1999.

Slovenskí pútnici počas slovenskej narodnej púte vo februári r. 2000, ako aj počas celého jubilejného roku budú môcť používať slovenskú verziu knihy **Roma dalle origini al 2000 e il Vaticano** (Rím od založenia po rok 2000 a Vatikán). Posledný knižný sprievodca po Večnom meste vyšiel pred 30 rokmi práve vďaka aktivite našich krajanov.

M. S.

SLOVENSKO-POLSKÁ SPOLOČNOSŤ

V prihraničnej obci Lesnica sa 30. októbra 1999 uskutočnilo ustanovujúce zhromaždenie delegátov a členov Slovensko-poľskej spoľočnosti pre spoluprácu, priateľstvo a dobré susedské vzťahy (dalej len Spoločnosť).

Spoločnosť si kladie za cieľ združovať občanov, fyzické a právnické osoby z oblasti ekonomiky, politiky, vedy, kultúry a umenia, mládežníckych organizácií a športu, predsta-

viteľov štátnych orgánov, zástupcov miest a obcí, publicistov a organizovať podujatia podporujúce všeobecnú spoluprácu Slovenskej republiky a Poľskej republiky.

Spoločnosť chce vyvíjať činnosť smerujúcu k rozvoju ekonomickej, kultúrnej a vedeckej spolupráce, bude podporovať prihraničnú spoluprácu a rozvoj regiónov, spoluprácu miest a obcí, organizácií a inštitúcií, družobné a recipročné vzťahy. Bude vydávať propagančné materiály, bulletiny a katalógy a právnym subjektom i jednotlivcom bude poskytovať pomoc pri vyhľadávaní poľských partnerov na spoluprácu.

Jedným z dôležitých cieľov Spoločnosti je aj aktívna spolupráca so Spolkom Slovákov v Poľsku.

Sídлом Spoločnosti je Bratislava, príčom postupne budú vznikať jej krajské, okresné a regionálne organizácie. Na ustanovujúcom zhromaždení delegáti zvolili vedenie Spoločnosti. Jej predsedom sa stal Dr. Ján Budziňák.

MILAN DLUHÝ

PRACOVNÉ ZOŠITY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA

Začiatkom novembra t.r. vydalo Školské a pedagogické vydavateľstvo a.s. (WSiP S.A.), vo Varšave štyri pracovné zošity zo slovenského jazyka pre žiakov základných škôl. Sú to: *Zlatá brána* - pre prípravný ročník základnej školy, jeho autorkou je krajančka Mária Surmová, *Prvosienna a Klúčik* - zošity pre prvý a druhý ročník základnej školy, autorkou oboch je krajančka Anna Krištofeková. Štvrtý zošit *Slniečko*, ktorého autorkou je krajančka Mária Glodašiková, je určený žiakom tretieho ročníka ZŠ.

Počítacové sádzanie a zalamovanie zošitov urobil nás Spolok. Zošity možno objednávať na adresu:

Wysylkownia WSiP S.A.
ul. Grochowska 21
04-186 Warszawa
tel. 022/515 08 00

Objednávky zo škôl, podpísané riaditeľmi škôl, by malo potvrdiť školské kurátorium. (jb)

STABAT MATER

V dňoch 22. až 24. októbra 1999 sa v Jablonke uskutočnil 3. ročník festivalu náboženskej piesne na Orave - „Stabat Mater '99.“ Na podujatí, ktoré sa konalo pod patronátom biskupa Jana Szkočoňa a novotarského starostu Jana Łasyka, sa zúčastnili sólisti, detská a mládežnícke zboru z Jablonky, Pekelníka, Veľkej Lipnice, Hornej Zubrice, Spytkowíc, Wróblówky a Poronina, ktorí súťažili v troch

kategóriách: deti do 15 rokov, mládež a do-spelí.

Cenu Grand Prix si v súťaži detských súborov vyspievali „Stokrotki“ zo Zakopaného, v kategórii sólistov prvé miesto získala Joanna Owczarek z Rabky, v súťaži detských súborov vyhrali „Chlopcy“ z Rabky. V mládežníckej kategórii súborov vyhral vokálno-inštrumentálny súbor LO z Rabky, pred súborom „Communio“ z Czańca a zborom CAMERTON z Jablonky a RKF zo Žaškova (okres Dolný Kubín). Cenu verejnosti získal súbor TRYJO z Jablonky. V rámci festivalu sa uskutočnil slávnostný večer komornej hudby, na ktorom sa predstavili známi gitaristi Marek Brynkus, Wojciech Wach a Marek Kenig, ako aj Barbara Wachová (flauta). (pk)

VIII. STRETNUTIE HELIGONKÁROV

V októbri 1999 sa malá slovenská obec Krivá, ktorá sa nachádza len niekoľko kilometrov za hraničným prieshodom v Chyžnom, stala až dvakrát strediskom zaujímavého kultúrneho diania na Orave. V nedele 3. októbra sa tam konalo slávnostné podujatie pri príležitosti životného jubilea tamojšieho rodáka, jazykovedca a spisovateľa Dr. Antona Habovštiaka a 10. októbra sála obecného kultúrneho domu v Krivej už po ôsmykrát privítala 22 najlepších oravských heligonkárov, harmonikárov a sólistov na ústne harmoniku, ako aj viacerých hostí z iných oblastí Slovenska. Medzinárodný charakter dali podujatiu dvaja naši krajania, heligonkári z Harkabuza na Orave - František Harkabuz a Jozef Oškaverek, ktorí svojou hrou i starými oravskými a slovenskými melódiami dokázali roztieskať početných divákov. Podujatie malo vysokú úroveň a diváci mohli počas všetkých vystúpení počuť, ako spod rúk človeka vychádzajú prekrásne tóny, ktoré muzikanti vyčarovali z kusa dreva a kovu. Búrlivým potleskom, malými darčekmi a diplomami boli v záverečnom galaprograme ocenení všetci účinkujúci. (pk)

SPOĽUPRÁCA S NÁMESTOVOM

Predstavitelia novotarského okresu so starostom Janom Lasykom sa 14. októbra t.r. zúčastnili na stretnutí v Námestove, na ktorom prerokovali obsah a formy budúcej spolupráce novotarského okresu s okresom Námestovo. Zo slovenskej strany sa na stretnutí zúčastnili o.i. starostka Námestova Eleta Sečová a prednosta okresu Námestovo Elena Krausová. Rozhovory sa týkali o.i. príprav spolupráce v oblasti vedy a kultúry, uľahčenia kontaktov podnikom, podporovanie exi-

stujúcich a pomoc v nadväzovaní nových kontaktov medzi strednými školami, spolupráca umeleckých a regionálnych súborov, spoločná organizácia kultúrno-spoločenských podujatí, vzájomné informovanie sa o termínoch hospodárskych, vedeckých, kultúrnych, športových a iných podujatí, výstavba hraničných prieschodov, ochrana ovzdušia, zlepšenie čistoty prihraničných riek a potokov, ako aj príprava 2-jazyčného informačného bulletinu. Ako sme sa dozvedeli, dohoda o vzájomnej spolupráci bude podpísaná ešte pred koncom tohto roka. (pk)

UŽ ŠTVRTÝ STOROČIA!

V roku 1974 krakovský trubkár Andrzej Marchewka-Sztiasny založil dixielandovú skupinu *Marchewka i jego buraki*, premenovanú neskôr na *Beale Street Band*. Odvtedy skupina získala mnoho úspechov: dvakrát prvú cenu na Džezových stretnutiach priateľstva v poľskom a českom Tešíne, prvé ceny na Medzinárodnom festivale tradičného džazu vo Varšave a na Festivale estrádnych foriem v Rzeszowe, nahrala 2 LP-platne, videoclip pre krakovskú TV a hudbu k filmu *Vabank*. Skupina, ktorá oddávna spolupracuje s našim Spolkom, vystupovala skoro v celej Európe na koncertoch, festivaloch (pravidelne aj na Slovensku), v televíznych a rozhlasových programoch a pod.

27. októbra t.r. sa v rámci festivalu - 44. krakovských džezových dušičiek - uskutočnil v klube „Drukarnia“ v Krakove slávnostný jubilejný koncert skupiny *Beale Street Band*, na ktorý pozvali aj dixieland BB-Band z B. Bystrice pod vedením J. Karváša so sólistkou J. Orlickou, poľsko-nemecký big band *Depel* pod vedením M. Michalaka a skupinu *Boba Jazz Band*. Ako sólisti vystúpili: znamenitá džezová speváčka z Kodane M. Cegielka-Ivanovičová a autor tohto článku. V rámci tohto jubilejného večera krakovskej skupiny sa konal i tradičný jam-session, na ktorom zvlášť vynikli: tenorista P. Gwoździowski, bluesman J. Sołek a trubkár A. Jakóbiec.

JERZY M. BOŻYK

PLANÝ POPLACH

Na stránkach nášho časopisu sme už niekoľkokrát informovali o našťaste planých poplachoch, súvisiacich s podložením bomby. Anonymný hlas v telefóne, ktorý informuje o tom, že napr. v škole, úrade, či v nemocnici sa nachádza pripravená výbušnina, spôsobuje nemalé starosti nielen ľuďom, ktorí sa nachádzajú v danom objekte, ale aj políciu, požiarnikom a lekárskej pohotovosti, ktorí sa okamžite dostavia na miesto poplachu, aby urobili všetko možné na odvratenie hroziaceho nebezpe-

čenstva. Prednedávnom mali takýto nepríjemný zážitok nielen niektorí naši krajania, ale aj desiatky ďalších ľudí, ktorí boli 20. septembra t.r. služobne v Mestskom úrade v Novom Targu. Stali sa tam totiž svedkami a zároveň priamymi účastníkmi takejto nemilej udalosti. Do úradu sa napokon dostali až po niekoľkých hodinách, keď privolaní mímri a policajti prehľadali celú budovu a mohli skonštatovať, že išlo o planý poplach. Hoci sa aj tátó hrozba, ako vo väčšine podobných prípadov ukázala nakoniec nepravdivá, mnohí z nich sa domov vracali nielen celí roztrasení, ale najmä pobúrení podobným konaním. Hoci páchatela bombového poplachu polícia obvykle zadrží, už nikto ľuďom ani verejným službám nevráti čas a vynaložené prostriedky, ktoré sú nevyhnutné počas takýchto akcií. (pk)

JUBILEJNÉ ZASADANIE EUROREGIÓNU „TATRY”

V dňoch 21. až 22. októbra t.r. sa konalo v Novom Targu jubilejné zasadanie Rady Euroregiónu „Tatry”, na ktorom sa o.i. zúčastnili maršalek malopoľského vojvodstva Marek Nawara, zástupca ministra zahraničných vecí SR Ivan Budíak a ďalší. Stretnutie predstaviteľov Rady EU Tatry sprevádzali rôzne podujatia o.i. vernisáž fotografií S. Budzińskiego pod názvom *Spájajú nás Tatry*, prezentácia publikácie *5 rokov Euroregiónu Tatry* autorov P. Dąbrowského, A. Majorczykovej a A. Nowaka a iné. Na Kongrese bola podpísaná dohoda o spolupráci v rámci cezhraničného zväzu Euroregiónu Tatry, ako aj porozumenie o partnerstve EU Tatry s Euroregiónom „Spréva-Nysa-Bóbr” na poľsko-nemeckej hranici. Poznamenajme, že členmi EU Tatry je 18 gmin z malopoľského vojvodstva, v tom mestá Nový Targ, Zakopane a Szczawnica, mestá a gminy - Rabka a Muszyna, gminy: Krościenko, Niżne Lapše, Raba Wyżna, Nový Targ, Veľká Lipnica, Jablonka, Bukowina Tatrzanska, Biela a Czarny Dunajec, Ochotnica Dolna, Szaflary, Czorsztyn, a Poronin, s celkovou rozlohou 1952 km² a počtom 245 tisíc ľudí.

Členmi Euroregiónu Tatry je na slovenskej strane 63 miest z 9 okresov, v tom Námestovo, Dolný Kubín, Tvrdošín, Liptovský Mikuláš, Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Spišská Srašá Ves a Spišská Nová Ves, s celkovou rozlohou 6212 km² a okolo 232 tisíc občanmi. (pk)

ÚSPECHY LIPNIČANOV

Na majstrovstvách okresu v cezpoľných behoch, ktoré sa konali v rámci gymnaziády a lyceliády od 8. do 10. októbra t.r. na letisku v Novom Targu za účasti rekordného počtu 1300

žiakov zo 66 základných a stredných škôl (chlapci a dievčatá, ročník 1981 až 1989), si dobre počíname najmä žiaci z Veľkej Lipnice.

V súťaži dievčat zvíťazila v behu na 2000 m (ročník 1983/84) Veľkolipničanka Halina Pilchová, kym v behu na 1000 m (ročník 1985) Anna Szymańska, Jadwiga Styrułová a Aneta Janowiaková obsadili 3., 4. a 5. miesto.

V súťaži chlapcov druhé miesta obsadili: Stanisław Janowiak (ročník 1989) v behu na 1000 m, Michał Miklusia (ročník 1987) v behu na 1000 m a Bolesław Wesołowski (ročník 1981/82) v behu na 3000 m (v tomto behu bol Kazimierz Karkoszka piaty). Okrem toho v behu na 2000 m skončil Andrzej Michałak (ročník 1983/84) na peknom tretom mieste. (pk)

DAR SRDCA

Naša akcia *Dar srdca* nadále pokračuje. Tentokrát sa do nej zapojili krajania zo Slieziska, ktorí na potreby kultúrnej činnosti MS SSP v Sliezsku venovali 1480 zl. Medzi darcami sú: Bronislaw KNAPČÍK z Mikolowa - 1000 zl, Paweł LOHMAN - 50 zl, Andrej RATAJČÁK - 160 zl, Miroslaw SKONIECZNY - 30 zl, Krištof KNAPČÍK - 20 zl a športový obchod „Alpinus“ - 220 zl. Srdečne ďakujeme.

Ktokolvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/O Kraków 10701193-20172221-0100.

Dňa 8. novembra 1999 zomrela v Novej Belej vo veku 75 rokov krajanka

VIKTÓRIA CERVÁSOVÁ

Zosnulá - manželka dlhoročného organistu v Novej Belej Jána Cerváša a matka kapelníka belianskej dychovky Emila Cerváša - bola aktívnu členkou MS SSP v Novej Belej od jej vzniku a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 13. septembra 1999 zomrela v Nedeči vo veku 63 rokov krajanka

HELENA NEUPAUEROVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a čitateľkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, starostlivá matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých krajaniek vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Nedeči

* * *

Dňa 4. októbra 1999 zomrel v Novej Belej vo veku 63 rokov kraján

JÁN MIŠKOVIČ

Zosnulý bol od mladosti členom nášho Spolku a dlhoročným odoberateľom Života.

Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

MÁRIA KURNÁTOVÁ

Zosnulá bola manželkou dlhoročného predsedu OV SSP na Spiši Františka Kurnáta, dlhoročnou obetavou a aktívnu členkou MS SSP v Novej Belej a horlivou čitateľkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Všetkým rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej a redakcia Života

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári

Dá sa povedať, že v tomto období už v záhradke prakticky niet čo robiť. Rýľovať sa nedá, lebo to je najlepšie robiť na jeseň. Kedže nie všetci záhradkári chovajú zvieratá, pripomienime aspoň strúčne, ako sa robí kompost.

Zakladáme ho na zatielenom mieste, kde vykopeme jamu, napr. 2 x 1 m, do hĺbky asi 1 m. Vykopanú zeminu necháme nabližku. Do jednej polovice jamy dávame cez rok (vrstvami) organický materiál v hrúbke asi 15 cm a presýpame ho asi 3-5 cm vrstvou ponechanej zeminy. Ako organickú látku možno použiť všetky druhy zeleninovej vŕiate, burinu, keď nemá semená, trávu, lístie, zoškrabky z chodníkov, trus hydin a ošípaných, odpady z kuchyne, hnilé a červivé ovocie (poprášené vápnom) a pod. Do kompostu sa však nedávajú korene hlúbovej zeleniny, cibuľovité a odpady cesnaku.

Vrstva kompostovanej skládky nemá byť hrubšia ako 1,5 m (1 m v jame a 0,5 m na povrchu). Treba ju občas polievať močovkou alebo aspoň vodou. Po roku skládku prehodíme na druhú, voľnú polovicu v jame, pričom do kompostu môžeme primiešať trochu väpná alebo superfosfátu. Nikdy nie oboje. Na 1 m³ kompostu pridávame asi 5 kg. Po roku od prehodenia získame veľmi hodnotný dvojročný kompost, ktorý môže byť dokonca lepší ako hnoj. Do vyprázdnenej časti jamy (po prehodení) môžeme začať vrstviť ďalšiu skládku.

Ovocinári

Pre nich ani tento mesiac nie je obdobím nečinnosti. Popri príprave jám pre jarné sade-

nie a reze vrúbllov natierame stromy 20-percentným vápenným mliekom, pričom doňho môžeme pridať aj trochu drevného popola, ktorý pomáha ničiť machy a lišajníky, alebo 2-3 % modrej skalice. Okrem toho treba kontrolovať stav oplotenia a chráničov stromov, pravidelne prezerať uskladnené ovocie (netreba sa ho zbytočne dotýkať) a v uskladňovacích priestoroch udržiavať podľa možnosti stálu vlhkosť ok. 85-90 %.

December je vhodným obdobím na rezanie vrúbllov, potrebných pre zmenu sortimentu ovocia, napr. kôstkovín. Treba ich vyberať z dobre osvetlenej, hornej časti koruny, pričom musia byť tohtoročné výhonky z koncov konárov, dlhé aspoň 30 cm. Narezané výhonky treba urovnáť, zviazať a uschovávať stojato v primerane chladných miestnostiach vo vlhkom piesku (jednou tretinou), najlepšie v debničkách. Hornú časť nad pieskom možno obaliť fóliou, aby vrúble nevadili. Menšie množstvo vrúblov sa dá prechovávať aj v chladničke.

Chovatelia

v tomto mesiaci musia nutne skontrolovať teplotné podmienky ustajnených vtákov a zvierat. Najcitolivejšie sú na chlad ľahké plemená sliepok s veľkým listovým hrebeňom, ktorý im môže pri silných mrazoch omrzniť. Napr. kohúty s omrznutým hrebeňom sa pre plemennitu vôbec nehodia. Optimálna teplota pre udržanie normálnej znášky je 8-12°C, samozrejme za predpokladu dobrej výživy a umele predĺženého svetelného dňa. Poznamenajme, že husi a kačice dobre znášajú i väčšie mrazy. Čažisko starostlivosti o ne je teraz hlavne v kŕmení. Mnohé gazdiné práve teraz končia výkrm husí (napr. šúlkami), aby mali na Via-

noce čerstvú husacinu, no a vôbec na zimu dostatok peria na páranie.

Včelári

majú v tomto období najmenej práce. Ak doteraz urobili všetko, aby včelstvá správne zazimovali, nemusia sa ničoho obávať - neuškodí im ani najtuhšia zima. Dá sa povedať, že včelstvám dokonca lepšie vyhovuje tuhá zima bez teplotných výkyvov, ako miernejšia zima s častým oteplením, čo spôsobuje, že sa včelstvá môžu predčasne rozplodovať. Samozrejme, včelín treba občasne skontrolovať. Ak zistíme na letánoch sneh, treba ho ihneď odsrániť, keďže bráni výmene vzduchu v úloch. Treba si tiež pozrieť, či náhodou do úla nevnikli myši a piskory. Ak áno, treba ich odstrániť a úl vhodne zabezpečiť. Ak zistíme nedostatok zásob, doplníme ich vložením zásobného pláštua. Úl však môžeme otvárať až vtedy, keď teplota dosiahne aspoň 0°C. Nižšia teplota by mohla včelám uškodiť.

Decembrom sa končí hospodársky rok, preto by bolo dobre urobiť si bilanciu včelárskeho hospodárenia a zhodnotiť jednotlivé včelstvá. Môžeme to urobiť tak, že spočítame výnosy celého včelína a dosiahnutý výsledok podelíme počtom úľov, čím získame premernú produkciu na jedno včelstvo. Porovnávaním s týmto priemerom zistíme, že máme podpriemerné a nadpriemerné včelstvá, ktoré napr. dosahovali produkciu 150 %, zatiaľ čo iné len 50-70 %. Ak uvedený dobrý výsledok bol dosiahnutý zásluhou samotných včiel, ide o kvalitné včelstvá (z ktorých je napr. dobre chováť matky), ktoré si môžeme ponechať na budúcu sezónu. Pri správnom ošetrovaní priniesú opäť dobrú produkciu. Včelstvám, ktoré nedosahujú priemer, treba v nastávajúcom roku venovať zvýšenú pozornosť. Ak máme zásobné matky, treba im ich povymieňať pri prvom jarom prelete. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou, ktorú predstavíme, je ROZMARÍN LEKÁRSKY (lat. Rosmarinus officinalis L., poľ. rozmarín). Je to vždyzelený poloker, 10-50 cm vysoký, ktorý u nás voľne nerastie, pestuje sa len v záhradkách a kvetníkoch. Poznali ho už starí Rimania. Mal široké uplatnenie, ale najlepšie sa uplatnil v ľudovom lekárstve, o.i. na posilnenie nervovej sústavy, odstraňovanie únavy a osvieženie, na úpravu trávenia, odstraňovanie „vetrov“, tlmenie srdcovéj nepravidelnosti a pod.

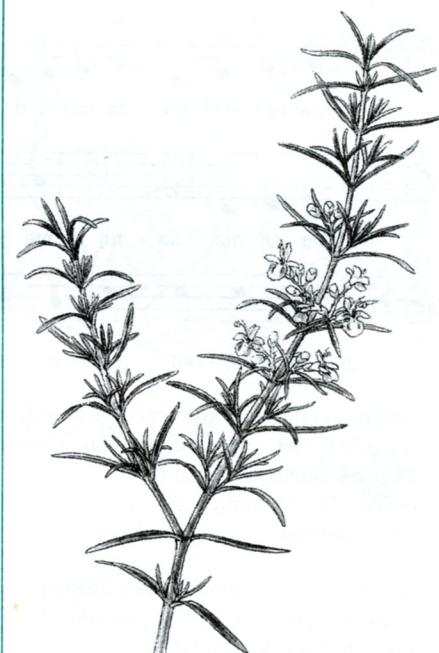
Na liečebné účely sa zbierajú listy, ktoré po očistení možno voľne sušiť na zatielenom mieste. Listy obsahujú 1,5-2 % silice, 8 % trieslovín, terpénové zlúčeniny a fytocídy. Vďaka tomu majú aj antiseptický a protibakteriálny účinok.

Rastlina v malých dávkach pri vnútornom použití povzbudzuje chuť do jedla, zlepšuje trávenie, vylučovanie stolice, vylučovanie žľče a pôsobí močopudne. Na vyvolanie žľcopud-

ného a močopudného účinku stačí vypíti šálku čaju pripraveného tak, že čajovú lyžicu rezanej drogy zalejeme šálkou horúcej vody. Zvonka sa používa do kúpeľov pri infikovaných a ťažkých hojacich ranach.

V modernej medicíne sa hojne využíva rozmarínová silica, používaná do protikašľových sirupov. Tvorí tiež súčasť mastí utišujúcich bolesti svalov a kĺbov pri reumatizme, aj bolesti pri zápaloch nervov. Známe južné víno „Rosmarin-Kneipp“, ktoré obsahuje výtažok listov tejto rastliny, sa užíva pri chorobách srdca v starobe, pri poruchách prekrvenia a na zotavovanie po rozličných chorobách. Silicu obsahuje i masť používaná proti vetrom dočiat tak, že sa im natiera na bruško.

Použitie 4 až 8 listov podporuje nervovú cinnosť a zvyšuje nízky krvný tlak. Vo veľkých dávkach droga i silica vyládajú žalúdočné bolesti, zápal žalúdku a črev, prípadne obličiek. Nakoniec ešte jeden spôsob využitia: rastlina i silica sa môžu v domácnostiach používať ako prostriedok proti moliam. (jš)

O BAČOVI, ČO NEMAL NIJAKÉHO ŠŤASTIA

Bol raz jeden pastier. Práskal bičom za kravami zo desať rokov.

Raz v dedine baču k ovciam hľadali, zmysteli si, spomenuli na nášho pastiera:

- Šikovný je, spolahlivý, tohto si zvoľme!

A tak pastier kráv začal bačovať.

Len čo ho za baču zvolili a odovzdali mu kdeľ, hned sa mu začali ovce tratiť. A keď sa smola človeku raz na päty prilepí, zbiera si nešťastie, kade chodí.

opravil si strechu na kolibe - vietor mu ju v noci strhol.

Skúšal chovať svine - začali mu zdochýnať jedna po druhu.

Len čo za syr peniaze utŕzil - na ceste ho ozbíjali zbojníci.

Celý utrápený šiel sa vyžalovať susednému bačovi.

- Pomôž mi, priateľu, nech sa svojho nešťastia už strasim.

Tento bača, známy bylinkár a čarodejník, poslutoval nového baču a prisľubil mu pomoc:

- Keď mi ľudia vravia čarodejník, musím si to meno činom vyslúžiť, skúsim to od zajtra s tebou.

Na druhý deň navštívil bača-čarodejník svojho suseda na salaši:

- Nuž, tu som. O ktorom čase ďa stihne nešťastie?

- Večer pri mesiačiku, - Odvetil nešťastník.

Začal bača-čarodejník hned v ten večer vartovať.

Zrazu sa zjaví v diaľke malé svetielko, blíži sa, a keď pri košiari zastalo, zmenilo sa na

vlka a ten začal ovce drhnúť. Darmo psi skákali a dorážali, vlk schmatol dve ovce a zmizol.

Bača-čarodejník na to len hľadel a vlkovi nebránil.

- Len vyčkajme, - odpovedal na výčitky nešťastnému bačovi.

Na druhý deň šiel bača syr predať. Bača-čarodejník hned za ním.

Idú večer nazad a v diaľke sa malé svetielko zjavilo. Keď prišlo bližšie, zmenilo sa na hrozného zbojníka. Zobral zbojník bačovi peniaze, zarinčala reťaz a nebolo ani svetla ani zbojníka.

Na tretí deň zvečera šli sviniam halžiť do váľova pomyjí. Znovu sa v diaľke zjavilo svetielko, a keď prišlo k chlievom, zmenilo sa na medveda. Chytil medved' dve svine a zaraz ich roztrhal. Potom sa stratil tak rýchlo, ako sa zjavil, ani stopy po ňom neostalo.

Ako medved' zmizol, bača-čarodejník vraví:

- To je človek na čerta zakliaty a za trest musí ľuďom škodiť. Od zajtra sa začнем s ním pasovať!

Na druhý deň si bača-čarodejník prichystal veci, a ako sa zvečerilo, už sa zjavilo v diaľke svetielko a blížilo sa ku kolibe. Keď dochádzalo k ohňu, bača-čarodejník urobil okolo ohniska kruh z vody, nabranej v deviatich studničkách. Svetielko sa ihned premenilo na čerta s lampášom v ruke.

Bača-čarodejník sa čerta pýta:

- Čo tu chceš a čo tu hľadáš?

Čert nepovedal nič, položil lampáš a hýbaj sa s milým bačom pasovať.

Pasovali sa, pasovali a čert chcel baču-čarodejníka len do ohňa hodíť. Pasovali sa celú noc, a keď kohút prvý raz zakikiríkal, čert schytal lampáš a zmizol.

Bača-čarodejník po pasovačke až do poludnia oddychoval. Potom sa najedol, rozkresal oheň a opísal trojkŕľovou kriedou okolo neho kruh.

Večer sa zjavilo svetielko a pomaly sa blížilo k ohňu. Pri ohni sa znova na čerta s lampášom zmenilo.

Bača-čarodejník sa ho hned pýta:

- Čo tu chceš a čo tu hľadáš?

Teraz sa čert ozval.

- Teba chcem do pekla vziať, bača-čarodejník.

Bača na to:

- No len skús, ak máš toľko sily!

A zas sa chytili za pasy, ale hocako sa čert namáhal, nemohol baču-čarodejníka do ohňa šmaríť, lebo oheň bol trojkŕľovou kriedou opísaný a do kruhu čert nemal prístup. Bili sa až do zakikiríkania kohúta, potom čert schmatol lampáš a zmizol.

Bača-čarodejník si po pasovačke znova dobre oddýchol a zajedol. Potom nakladol oheň z dreva stromov, ktoré zasiahol blesk, uplietol korábac z deviatich vráb poznačených bleskom, obliekol si na seba desať ľanových košief a čakal.

Nemusel dlho, lebo len čo sa mesiačik ukázal, už aj svetielko z lesa vyšlo a pribehlo k ohňu. Zasa sa len na čerta premenilo a bača-čarodejník sa pýta:

- Čo tu chceš a čo tu hľadáš?

- Teba chcem, bača-čarodejník, do pekla vziať, aby si sa mi do remesla neplietol.

- No len skús, - odvetil bača-čarodejník a hned sa začali pasovať.

Čert sa nazostil, zdrapil baču-čarodejníka za golier, strhol z neho prvú košeľu a uháňal s ňou do pekla. Myslel si, že vlečie baču. Ale cestou sa spätmál, zbadal, že len prázdnú košeľu nesie.

Tak z baču strhol druhú košeľu, potom tretiu, štvrtú a s každou uháňal do pekla, čo si myslie, že už baču-čarodejníka premohol. Keď už z baču zvliekal desiatu košeľu, celý zmenrený si sadol, že si oddýchnie po pasovačke.

Bača-čarodejník iba na to čakal, nemeškal a tresol korábacom po lampáši.

V lampáši to hrozne zahrnalo, rozletel sa na mŕne kusy a vysypalo sa z neho toľko nakradnutých oviec a peňazí, že bača nemusel do konca života nič robiť a len z toho žiť.

Bača, čo nikdy šťastie nemal, sa stal boháčom. Podákoval bačovi-čarodejníkovi za pomoc a rozdelil sa s ním na polovicu.

Odvedy si žil a písal šťastný za ovcami a svetielko už nikdy viac na salaš nechodilo.

(Z knihy – V. Majerík a P. Glicko:
Šťastenko, Bratislava 1983)

Kráľ nad kráľmi sa narodil

Kráľ nad kráľ- mi sa na- ro- dil, pod- me k Bet- le- mu, srd- ce čis- té
 o - fe - ruj - me, da - ruj - me je - mu. Poď me k ne - mu, ne meš- kaj me,
 to Die - ťat - ko pri - vi - taj - me. za - hraj - me je - mu.

Kráľ nad kráľmi sa narodil, podme k Betlemu, srdce čisté oferujme, darujme jemu.

Podme k nemu, nemeškajme, to Dieťatko privítajme, zahrajme jemu.

A ty Kubo, nelež dlho, ber sa s kozami, zaopatri salaš, ovce, a tiež s gajdami! Jak ty budeš pekne dudáť,

bude ďa Ježiš počúvať i Jozef starý.

Tešíme sa, o, Ježišku, malé Dieťatko, pekné krásne utešené, tý Jezuliatko, by sme ďa mohli chváliti, tvojich darov požívati v nebi naveky!

VIANOČNÝ STROMČEK

Vianočný stromček žiari
úsmievom našich tvári.
Všetka tá milá krása
radostou našou jasá.

Na vrchu hviezda tróni,
o guľu guľa zvoní.
Retiazky stromček viažu,
prskavky žiaru hádžu.

VESELO SO ŽIVOTOM

- Chcela by som kúpiť topánky pre syna.
- Na koľko rokov?
- Na koľko rokov?! Prosím Vás, ved' on ich zoderie za niekoľko týždňov.

Pani učiteľka v škole rozdáva písomky:
- Ako viete, pani učiteľka, že som odpisoval od Miša? - čuduje sa Mirko.
- Tak, že Miško odpovedal na tretiu otázku „neviem“ a ty „ani ja.“

Pán Novák sa sptyuje svojho syna:
- No tak, Palko, ako stojíš v škole?
- Celkom dobre, otec. Každý deň v inom kúte.

- Pán doktor, moja dcéra zhltla pero!
- Hned som u vás.
- A čo mám dovtedy robiť?
- Písť ceruzkou!

- Mami, mami, lampa horí!
- Lampa nehorí, lampa svieti!
- Mami, mami, aj záclony svietia.

ZDENA VICIANOVÁ

ČAS ZÁZRakov

Čo to šuští? Čo to zvoní?
Vzduch je plný krásnych vôní!
A všetko sa ligoce!
Zasa prišli Vianoce!

Na námestí stromček žiari.
Čas zázkrov v kalendári!
Preto všetci maličtí
majú v očiach hviezdicky.

Anjel spieva pri kolíske.
Ďaleké je zrazu blízke.
Privítajme pacholiatko!
Čas zázkrov trvá krátko.

A dolu pri stromčeku
je darček pri darčeku:
bábika, trúbka, knižka,
medvedík, zajko, liška.

Zrazu tam všetko žije,
svet ako z rozprávky je.
Potom, keď svetlo zhasne,
prídu zas sníčky krásne.

(V. Šimková, J. Domasta:
Prvosienska, Bratislava 1981)

ČO JE TO?

Odrezala hlavu babka,
ale krv ani kvapka.
Uvarila babka hlavu,
lúbi dedko takú stravu.
(atsupaK)

Cez les, hory, ponad rieky
beží hlások opreteky.
Beží sám,
vždy vie kam.
Povieš tu a počuť tam.
(nófeleT)

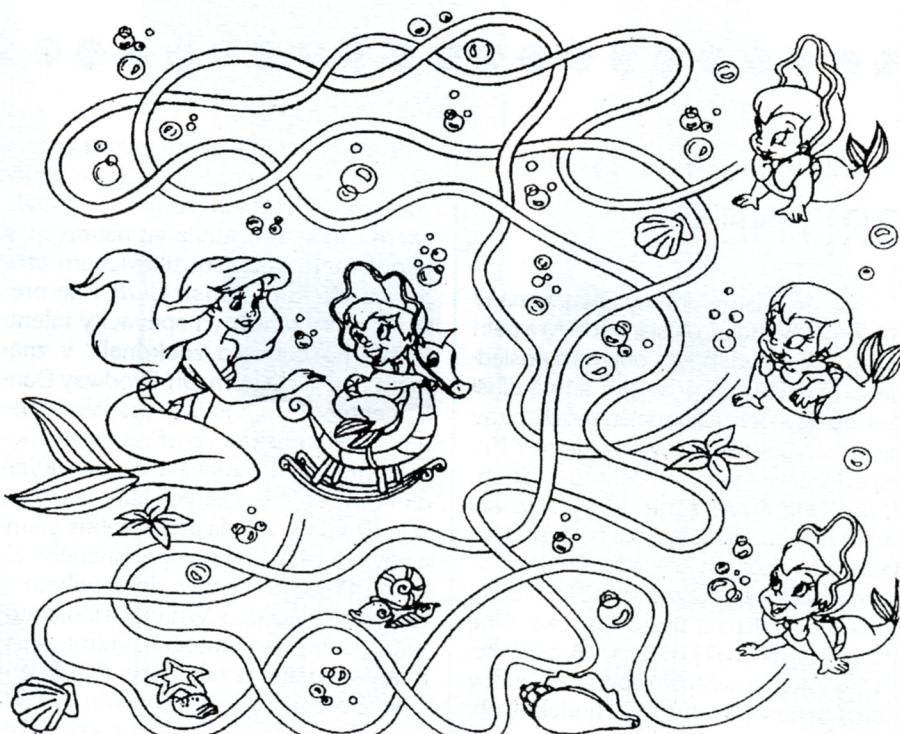
Poznám taký zlatý dukát,
čo možno len v noci níkať,
poznám taký peniaz zlatý,
ktorý iba v noci platí.
(caiseM)

Malý je, no predsa v dačom
nad veľkými vyniká:
Je najlepším otváračom
vreckového nožíka.
(thceN)

Stále v páre
bežia v diale.
(ecinjafoK)

NÁJDITE SPRÁVNU CESTU

Tentoraz sa s nami prenesiete do zázračného sveta morských vĺn. Na hojdacom koníkovi by sa chceli pohrať aj tri malé víly, no dostane sa tam len jedna. Vašou úlohou je zistíť, ktorá to bude. Potom obrázok vyfarbrite a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny. Z minulého čísla sme vyžrebovali troch výhercov: Michalínu Knapčíkovú z Mikoľova, Roberta Bryju z Podvlnka a Veroniku Majerčákovú z Vyšných Láp.

MOTOCYKLOVÝ MAJSTER

Dnes našu pozornosť venujeme motocyklovému športu a majstroví sveta v tomto športe, Španielovi Alexovi CRIVILLEOVI. Kvôli presnosti poznamenajme, že ide o pretekára jazdiaceho na motocykli Honda (obsah motoru 500 ccm), ktorý má výkon 200 HP. Takýto motocykel má spotrebu 20 l pohonného látok na 100 km, dosahuje rýchlosť 310 km/hod a z 0 na 100 km dokáže zrýchliť za 2 sek.

Aby niekto skrotil takýto stroj, musí mať nepravdepodobné zdravie a silu. A keď ich aj má, ešte nemusí vyhŕňať. Keď prehráva, musí byť chlapom, lebo následky bývajú niekedy ľažké. Napr. Japonec N. Ueda stratil počas nehody na motocykli 125 ccm pravú dlaň a bývalý trojnásobný majster sveta (500 ccm) W. Rainey strávi svoj život na invalidnom vozíku. Podobných prípadov bolo oveľa viac. Je to totiž veľmi náročny a nebezpečný šport, v ktorom dosť často dochádza k rôznym úrazom. Kto si vypočítal, že na päťstovkách najviac zranení utrpel pätnásobný majster sveta, Austrálčan Mick Doohan, ktorý vrah nemá ani kúsok tela, čo by neboli poznačený ľahšími bud ľažšími úrazmi. Je to však, ako väčšina motocyklistov, tvrdý chlap a nadalej súťaží.

Vráťme sa však k tohoročnému majstrovovi sveta, 29-ročnému Alexovi Crivilleovi. Aj jeho počas doterajšej pretekárskej kariéry postihlo mnoho nehôd. Azda najtažšiu zažil pred dvomi rokmi počas tréningu v holandskom meste Assen, keď pri rýchlosťi asi 250 km/hod. spadol z motocykla, utrpel niekoľko ľahších zlomenín a na favej ruke si utrhol palec, čo je pre motocyklistu veľmi vážny defekt. Zdalo sa, že nadišiel koniec jeho kariéry. Alex sa však ne-

vzdal a už po ôsmich týždňoch rekovalessencie sa vrátil na dráhu a do konca sezóny stihol ešte vybojať štvrté miesto na svetovom šampionáte.

Na motocykloch jazdil, dalo by sa povedať od malička. Keď mladý človek, narodený v Katalónsku, chce byť športovcom, môže si vybrať buďto futbal alebo motocykle. Katalónci doslova zbožňujú tieto športové odvetvia. Alex (narodený v roku 1970) sa k pretekárstvu dostal náhodou. Raz si v novinách prečítal inzerát, že istý majiteľ obchodu s motocyklami hľadá vodiča, ktorý by mohol štartovať na pretekoch juniorov. Prihlásil sa teda, nasadol na motocykel a... hned obsadil druhé miesto, hoci na dráhe sa ocitol po prvý raz. Dovtedy pretekal len s kamarátkami na uliciach Barcelony. Preto neprekvapuje, že už po tomto prvom úspechu dostal lákavú ponuku, aby vyštartoval na majstrovstvách sveta v najnižšej triede, 80 ccm. Debutoval teda, keď mal sotva 17 rokov. Napriek mladému veku v celkovom hodnotení skončil na 11. mieste.

Odvtedy sa jeho kariéra rozbehla závratným tempom. Už o rok neskôr sa stal vice-majstrom sveta a v roku 1989, keď v najnižšej triede zvýšili obsah motoru do 125 ccm, vybojoval titul majstra sveta. Získal ho na motocykli Cobas. Slávu však vodičom dáva majstrovstvo vo vyššej, silnejšej triede. Preto aj Alex čoskoro presedal na motocykel s obsahom motoru 250 ccm. Žiaľ, aj keď sa veľmi snažil, neuspel. Preto sa nakoniec rozhodol prejsť do najvyššej, „kráľovskej“ triedy, čiže na motocykle s obsahom motoru 500 ccm. Bolo to správne rozhodnutie a vo vhodnom

čase. Honda totiž práve vtedy „montovala“ veľmi silný továrenský tím, v ktorom sa číslom 1 stal spomínaný Mick Doohan, a Criville jeho zástupcom.

- Hoci sme s Mickom boli v jednom tíme a priatelia, - zdôveril sa Alex, - bol mojom príšerou. Vždy som preto sníval, aby som ho raz porazil. Samozrejme, nebolo to také jednoduché. Doohan bol vynikajúci pretekár a tak v rokoch 1994-98 sa pôkrát za sebou stal majstrom sveta, kým Criville obsadzoval 6., 4., 2., 4. a 3 miesto. V tomto roku však postihla Doohana ľažká nehoda, keď si na pretekoch v Španielsku zlomil nohu, ruku a rameno a niekoľko mesiacov nemohol štartovať. Využil to Criville a on sa stal majiteľom majstrovského titulu. Necíti sa však sto-percentný šampiónom. Verí však, že na budúci rok je schopný vyhrať aj s veľkým Doohandom. Nuž čože, uvidíme! (jš)

Hviezdy svetovej estrády

BRITNEY

Volá sa vlastne Britney Spears, má 17 rokov, pochádza z Louisiany (USA) a patrí k najväčším hudobným objavom posledného obdobia. Jej pesničky sú už dlhší čas na listinách najpopulárnejších hitov nielen v Spojených štátach, ale aj v Európe. Nedávno jej vyšiel debutový album *Baby One More Time*, ktorý si získal veľkú obľubu. Len v Poľsku ho predali vo vyše stotisícovom náklade. Prednedávnom jej v Dubline odovzdali až štyri ceny, v tom za najlepšiu pesničku roka *One More Time*. Uznali ju tiež za najlepšiu speváčku roka, za najlepšiu speváčku hudby pop a za naväčší tohoročný hudobný objav. Je toho skutočne hodne.

Britney už ako dieťa začala tancať i spievať v školskom súbore. Spievala tiež v kostolnom zbere, a keď mala osem rokov, zúčastnila sa nahrávok v populárnom detskom televíznom programi *Mickey Mouse Club*, kde prejavila veľký tanečný i spevácky talent. Mohla ho čoskoro zdokonaliť v známom newyorskom Off-Broadway Dance center. Potom ju istý čas lákalo hereckvo, ale neskôr sa už naplno venovala spievaniu. Spievala v niekoľkých dievčenských vokálnych skupinách, až si ju napokon všimla istá výrobňa platní a navrhla jej nahrávku spomínaného albumu. Pracovali na ňom dobrí odborníci spolupracujúci o.i. s Whitney Houstonovou. Album je skutočne veľmi zaujímavý a obsahuje také hity, ako *From The Bottom Of My Broken Heart*, *Soda Pop*, *One More Time* a pod. Te-

raz mladá speváčka pripravuje ďalší album, ktorý, dúfajme, bude rovnako zaujímavý, ako jej platňový debut.

NA ZIMU

S príchodom zimy sa pochopiteľne mení i naše obliekanie. Jeho nevyhnutnou súčasťou sa stávajú zimníky, kabáty, plášte či zvrchníky, ktoré nás majú chrániť pred zimnými chladmi či štipľavými mrazmi. Je zaujímavé, že kým v minulosti módnii návrhári presadzovali v tomto období budťo dlhé, kratšie alebo celkom krátke dĺžky plášťov a zimníkov, tejto zimy to neplatí. Môžu sa nosiť aj dlhé, hodne poniže kolien, aj krátke - nad kolenná. Farby a strih sú tiež rozmanité, podľa osobného vkusu. Hlavne, aby boli z teplých, mäkkých látok, v ktorých sa budeme cítiť pohodlne a elegantne.

(jš)

PORONIENIE U KRÓW

Poronienie jest to predwczesne wydaleние martwego lub niezdolnego do życia płodu. Może być spowodowane zaraźliwą chorobą, i wówczas jest to poronienie zakaźne, lub też innymi przyczynami - i wtedy jest to poronienie nie zakaźne. Poronienie występuje najczęściej w pierwszych miesiącach ciąży. Może do niego dojść na tle rzęsistkowym, lub pod koniec ciąży na tle brucelozy. Ronienie nie zakaźne powstaje w następstwie przedwczesnych skurczów macicy lub śmierci płodu, które są spowodowane np. długim, męczącym marszem cielnej krowy, skokami przez przeszkoły, uderzeniem itp. Są też inne przyczyny, np. niedożywienie cielnej krowy albo karmienie neodpowiednią paszą, może również spowodować poronienie. Taką samą przyczyną może być także szereg chorób, przy których z reguły występuje wysoka temperatura.

Płód wydalany jest zazwyczaj trzeciego dnia od chwili wypadku (przewrócenie się krowy, uderzenie) lub też śmierci płodu. Poronienie występujące w pierwszej połowie ciąży nie jest poprzedzane specjalnymi objawami.

Gdy krowa roni w drugiej połowie ciąży, wiadoczną są takie same objawy jak przy porodzie. Pojawia się obrzęk wymienia i sromu, krzyż „zapada się” itp. Zdarza się jednak, że obumarły płód nie zostaje wogół wydalony, lecz ulega wessaniu, lub też zostaje wydalony dopiero w normalnym okresie porodu.

Po poronieniu trzeba zwierzę żywić paszami lekkostrawnymi, dobrym sianem i zielonkami. Przy poronieniach następuje często zatrzymanie lożyska.

Aby zapobiedz poronieniu, należy przed wszystkim odpowiednio pielęgnować krowę w czasie ciąży a także chronić ją przed przemęczeniem i wszelkiego rodzaju urazami. Powinniśmy zadbać o to, aby stanowisko cielnej krowy było zawsze wygodne, zaslane dużą ilością słomy. Wymię takiej krowy trzeba codziennie zmywać cieplą wodą i dokładnie osuszać. Zadawane pasze nie powinny powodować wzdęć. Ponieważ nogdy nie wiadomo, co jest przyczyną poronienia, należy roniącą krowę przeprowadzić do osobnego pomieszczenia i trzymać tam przez kilka dni, aż do ustania wycieku z pochwy. Przed sprowadzeniem do wspólnego pomieszczenia, zad i pachwinny zwierzecia należą obmywać cieplą wodą z jakimś środkiem dezynfekcyjnym.

NIEKTÓRE GRZYBICE DROBIU

Pleśniawka - jest to schorzenie spotykane często zarówno u młodych, jak i starych ptaków. Wywołuje je grzyb zwany kropidlakiem, produkujący bardzo szkodliwe jady dla żywicieli, na których pasożytuje. Zwierzęta najczęściej zjadają grzyb z karmą albo albo też zarażają się przebywając w pomieszczeniach ze stęchlą ściółką (wtedy kropidlak unoszony jest z kurzem). Ptasia zarazki niekiedy już w skorupie obumierają z powodu zakażenia. Najczęściej jednak na chorobę zapada młodzież w pierwszych dziesięciu dniach życia. Objawy: brak apetytu, trudności w oddychaniu, niedowład nóg. Zwykle choroba przebiega ostro i śmierć następuje wśród drgawek po 24-48 godzinach.

U ptaków dorosłych choroba przebiega w sposób przewlekły. Ostra postać choroby cechuje się przede wszystkim przygnębieniem, utratą apetytu, silnym zabarwieniem grzebienia, wysoką gorączką a później trudnością w oddychaniu i cuchnącą biegunką. Przy takom przebiegu pleśniawka trwa 8-10 dni i kończy się przeważnie śmiercią na skutek uduszenia i zatrucia jadem. Postać przewlekła na początku nie daje objawów. Stopniowo jednak następuje utrata apetytu, trudności w oddychaniu i biegunka. Ptaki chudną a grzebienie i dzwonki stają się blade. Zwierzęta przeważnie siedzą, aby po jednym do kilku tygodni

ČO NA VIANOCE?

PEČENÝ PLNENÝ MORIAK. 1 moriak, 150 g masla, 100 g slaniny, 10 g hladkej mýky, soľ.

P 1 n k a: 120 g masla, 250 g žemlí, 2 dl mlieka, 3 žltky, 3 bielky, 4 celé vajcia, soľ, 100 g strúhanky, 50 g mandľí, mletý muškátový kvet.

Dobre odležaného vypitvaného moriaka očistíme, umyjeme, osušíme čistou utierkou, zvonku i znútra osolíme, otvor v hrvoli upcháme žemľou, hrvoľ naplníme plnkou a otvor zašijeme. Prisia a stehná prešpikujeme prúžkami slaniny. V pekáči rozohrejeme maslo, na dno položíme niekoľko drievok, na ne uložíme moriaka prasmi nadol, povrch potrieme maslom a začastého podlievania polievkou z kostí a potierania maslom pečieme v rúre asi 2 až 3 hodiny. Počas pečenia moriaka obrátime. Upečeného preložíme do iného pekáča, šťavu zaprášime múkou, podusíme, zalejeme polievkou a povaríme.

P 1 n k a: Žemle pokrájame na malé kocky navlhčíme mliekom, vyžmýkame a jemne rozdrívime. Maslo vymiešame so soľou, pridáme žltky, celé vajcia, rozdrvené žemle, muškátový kvet, z bielkov ušľahaný tuhý sneh a podľa potreby.

by zahustíme strúhankou. Nakoniec zamiešame olúpané a nadrobno pokrájané mandle.

VYPRÁŽANÝ KAPOR. 4 veľké alebo 8 menších porcií kapra, 100 g hladkej mýky, 200 g strúhanky, 3 vajcia, soľ, 250 g masti alebo oleja na vyprážanie.

Porcie kapra dobré očistíme, otrieme utierkou, osolíme a necháme asi hodinu odležať. Potom ich znova otrieme utierkou a obalíme múkou, rozšľahanými vajcami a strúhankou. Teraz pozor: obalené porcie najprv sprudka vyprážame do červena na rozpálenej masti a potom dovyprážame už na miernom ohni. Podávame so zemiakovým šalátom a s postrúhaným chrenom.

BUJÓN SO ŽLTKOM. 500 g hovädzieho mäsa, 100 g miešanej koreňovej zeleniny, 40 g cibule, 4 žltky, voda, soľ, čierne korenies.

Umyté, nahrubo zomleté hovädzie mäso dáme do studenej vody a pomaly privádzame do varu. Neskoršie pridáme koreňovú zeleninu, cibuľu, soľ, korenies a na miernom ohni varíme asi 2,5-3 hodiny. Po uvarení ocedíme a nalejeme do šálok s celým žltkom.

ŠALÁTY

FRANCÚZSKY ZELENINOVÝ ŠALÁT. 200 g uvarených zemiakov, 100-150 g šunky, 100 g uvarenej mrkvky, 100 g sladkokyslých uhoričiek, 1-2 menšie cibule, 100 g kon-

zervovaného hrášku, 250 g majonézy, soľ, mleté čierne korenies.

Studené uvarené zemiaky, šunku, mrkvu a sladkokyslé uhorky pokrájame na malé kocky, cibuľu na rezance, a premiešame so zeleným hráškom. Všetko osolíme, okoreníme, pridáme majonézu a zláhka, ale dôkladne premiešame. Ak je šalát veľmi hustý, rozriedime ho nemastnou studenou hovädzou polievkou a citrónovou šťavou.

MÚČNIKY

VIANOČKA. 900 g polohrubej mýky, 200 g masla, muškátový oriešok, pomarančová alebo citrónová kôra, soľ, vanilínový cukor, 150 g práškového cukru, 5 dl mlieka, 40 g droždia, 4 žltky, 100 g olúpaných mandľí, 100 g hrozienok, 30 g masla a 30 g grubej mýky na vymästenie a vysypanie plechu, 1 vajce na potretie, 50 g olúpaných mandľí a vanilínový cukor.

Do mýky rozsekáme maslo, pridáme trocha postrúhaného muškátového orieška, postrúhanú pomarančovú alebo citrónovú kôru, vanilínový a práškový cukor, vykysnutý kvások, žltky a s vlažným mliekom vypracujeme cesto, ktoré necháme na teplom mieste vykysnúť. Vykysnuté cesto vyplopíme na pomáčenú dosku, premiešame olúpané mandle posekané nahrubo, očistené hrozienka a dobre vypracujeme. Z cesta upletieme jednu veľkú alebo dve menšie vianočky, preložíme na plech vy-

zginąć. Kropidlak powoduje powstawanie guzów na narządach wewnętrznych, przeważnie w płucach. Leczenie opiera się na usunięciu przyczyn oraz sztuk zdradzających objawy choroby. Pozostały sztukom podaje się na 1 litr wody do picia 5 do 10 g jodku potasu a pomieszczenia odkaża się.

Strupień woszczynowy - jest chorobą kur, powodującą charakterystyczne zmiany na dzwonkach i grzebieniu. Kury zarażają się przez styczność ze sztukami chorymi oraz przez wdychanie zakażonego powietrza. Na tę chorobę zapadają najczęściej ptaki z nieupublicznie jeszcze wykształconym grzebieniem, a więc kilkumiesięczne, najwyższe półrocze. U chorych sztuk powstają początkowo na grzebieniu i dzwonkach plamy, potem szaro-żółte ztrupy, które zlewając się razem tworzą białawą, dość grubą warstwę przechodzącą często na opierzoną skórę. Grzyby wnikają również do osi piór powodując ich wypadanie. Naloty te, mające nieprzyjemny wygląd, wydzielają przykry, mysi zapach. Niekiemy grzyb przenika do wola i nawet do żołądka. Przebieg tej choroby jest na ogół łagodny, jedynie u sztuk młodych może wywołać ogólne wyciecie organizmu. W leczeniu stosuje się pędzlowanie miejsc chorych mieszanką jodyny z glicerolem w stosunku 1 : 5 albo smarowanie 5-procentową masią kreolinową. (js)

maslený maslom a vysypaný múkou a znova necháme kysnúť. Dobre vykysnutú vianočku potrieme rozšľahaným vajcom, posypeme olúpanými a nahrubo posekanými mandľami a v dobre vyhriatej rúre upečieme. Upečenú posypeme vanilínovým cukrom.

SVIATOČNÝ VENIEC. 5 vajec, 200 g práškového cukru, vanilínový cukor a kôra z polovice citróna, 230 g polohrubej múky, maslo na vymästenie a múka na vysypanie formy, rumová alebo citrónová poleva, mandle, orechy, oriešky, hrozienka, kandizované ovocie.

Celé vajcia vyšľaháme s cukrom, pridáme citrónovú šťavu a postrúhanú citrónovú kôru a šľaháme, až kým sa objem cesta nezväčší na dvojnásobok. Do tejto zmesi zláhka zamiešame múku. Cesto nalejeme do vencovitej formy vymästenej maslom a vysypanej múkou a vo vyhriatej rúre pomaly pečieme asi 45 minút. Musíme dávať pozor, aby rúra nebola priveľmi rozpálená, lebo ináč by sa na povrchu vencia urobila kôra a cesto by zvodenatelo, prípadne sa aj zrazilo. Trochu vychladnutý veniec vyklopíme na misu, povrch polejeme rumovou alebo citrónovou polevou a ozdobíme mandľami, orechmi, orieškami, hrozienkami a kandizovaným ovocím.

Rumová poleva: 150 g práškového cukru, 2-3 lyžice rumu, 3 lyžičky horúcej vody. Do misky dáme cukor, rum, horúcu vodu a miešame, až kým poleva nie je hladká a lesklá.

PRAWNIK

ZASIŁEK DLA BEZROBOTNYCH

Jeżeli jesteśmy bezrobotni, ale zarejestrowaliśmy się w urzędzie pracy i spełniamy wymogi do otrzymywania zasiłku dla bezrobotnych, mamy szansę go otrzymać. Jednak tylko wtedy, gdy urząd nie miał dla nas propozycji zatrudnienia, skierowania do prac interwencyjnych, robót publicznych lub na utworzone dodatkowe miejsca pracy. Zasiłek będzie wypłacany za każdy dzień kalendarzowy po upływie 7 dni od momentu zarejestrowania się. Od 1.IX. do 30.XI.1999 roku wynosił on 402 zł i 60 gr. Co kwartał jego wysokość jest przeliczana i podwyższana o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w poprzednim kwartale. Zasiłek wypłaca się co miesiąc z dołu. Nie zawsze jednak otrzymamy go w pełnej wysokości. Mniejszy zasiłek, gdy tylko w wysokości 80 proc., dostaniemy, jeśli nasz łączny okres zatrudnienia i pracy zarobkowej oraz działalności gospodarczej wynosi do 5 lat. Możemy również dostać zasiłek wyższy, bo w wysokości 120 proc. Prawo do niego mamy wówczas, gdy nasz staż pracy wynosi co najmniej 20 lat. Zasiłek możemy otrzymać przez 6 miesięcy, zaś gdy na naszym terenie stopa bezrobocia przekracza przeciętną w kraju, przez okres 12 miesięcy. (Ust. z 14.XII.1994 r. - Dz. U. nr. 25 z 1997 r., poz. 128)

DZIECKO ŚWIADKIEM

Mimo, że nasze dziecko nie jest jeszcze pełnoletnie, może być świadkiem w sądzie, zarówno w sprawach karnych, jak i cywilnych. Na przykład: dziecko było świadkiem wypadku samochodowego lub było pasażerem samochodu, który spowodował wypadek. Na rozprawę dziecko otrzyma z sądu wezwanie z datą i godziną jej rozpoczęcia. Nieobecność dziecka w szkole z tego powodu na pewno zostanie usprawiedliwiona, o ile pokaże ono wychowawcy wezwanie na rozprawę. Jeśli sąd znajduje się poza miejscowością zamieszkania dziecka i trzeba dojechać PKS-em lub pociągiem, sąd zwraca wydatki związane z przejazdem. Jeżeli dziecko nie skończyło 17 roku życia, może domagać się obecności rodziców podczas przesłuchania. (Art. 429, 430, 261, 267, 275 - kodeksu cywilnego. Art 182, 187, 188, 189 - kodeksu karnego).

SKARGA NA URZĘDY

Gdy załatwiamy sprawę w urzędzie i mamy zastrzeżenia co do sposobu jej załatwienia, możemy wnieść skargę. Wnosimy ją np. na naruszenie naszych interesów lub na biurokratyczne załatwienie sprawy. Skargę kierujemy do organu właściwego do jej rozpatrzenia. Np. do wojewody, gdy skarżymy radę gminy lub powiatu. Do rady gminy, jeśli wniosimy skargę na wójta. Do rady powiatu, kiedy skarżyny starostę, kierowników służb powiato-

wych, inspekcji i straży. Jeżeli skargę skierujemy do niewłaściwego organu, wówczas przekaże on ją (najpóźniej w ciągu 7 dni) do organu właściwego, o czym będziemy powiadomieni. Nasza skarga powinna zostać załatwiona w ciągu miesiąca. O sposobie dokonania tego, lub o ewentualnej zwłoce, powinniśmy być poinformowani. Jeśli skarga została załatwiona odmownie, otrzymamy uzasadnienie prawne takiej decyzji. (Art. 227-238 kodeksu postępowania administracyjnego).

UNIEWAŻNIENIE MAŁŻEŃSTWA

Małżeństwo może zostać rozwiązane nie tylko przez rozwód. Czasem unieważnienie małżeństwa orzeka również sąd. Może tego domagać się zarówno mąż, jak i żona. Jednak decyzję taką sąd podejmuje jedynie w ścisłe określonych przepisami wypadkach. Na przykład: gdy małżeństwo zawarły osoby, które nie ukończyły jeszcze wymaganego wieku i zrobiły to bez zezwolenia sądu opiekunowego. Ale nie można żądać unieważnienia, jeśli przed wytoczeniem powództwa małżonek był za młody do ślubu, ale ten wiek już osiągnął. Jeśli zaś żona zaszła w ciąży, to unieważnienie małżeństwa z powodu niskiego wieku może nastąpić tylko na jej żądanie. Drugi powód unieważnienia to całkowite ubezwłasnowolnienie męża lub żony. Jeżeli już po ślubie ubezwłasnowolnienie zostało uchylone, to z tego powodu nie można unieważnić małżeństwa. Kolejna przyczyna to choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy. Sąd zezwoli na zawarcie małżeństwa, jeśli stan zdrowia takiej osoby nie zagraża małżeństwu lub zdrowiu przyszłego potomstwa, a osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie. Inne powody do unieważnienia małżeństwa to bigamia, pokrewieństwo, powinowactwo, przysposobienie. (Art. 10-15 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego).

DAROWIZNA MIESZKANIOWA

Swoje mieszkanie, jako jego właściciele, możemy przekazać nieodpłatnie w formie darowizny dzieciom, wnukom lub innym członkom rodziny, a nawet osobie obcej. Umowę darowizny powinien zrobić wyłącznie notariusz w formie aktu notarialnego. Inna forma umowy, pisemna czy ustna, nie będzie ważna. Zanim notariusz sporządzi umowę, musimy przedstawić dowód na to, że jesteśmy właścicielami mieszkania. Jeżeli jesteśmy tylko współwłaścicielami lokalu, to możemy podarować tylko jego część. Aby mieszkanie zostało podarowane w całości, do aktu notarialnego muszą przystąpić wszyscy współwłaściciele. Umowa notarialna jest sporządzana w obecności obdarowanego. Potrzebne są do tego dowody osobiste zebranych potwierdzające ich tożsamość. Należy pamiętać, że notariusz pobiera opłaty za sporządzenie aktu, wydanie jego odpisów, a także podatek od darowizny. Darowiznę można odebrać tylko w wyjątkowych wypadkach, np. z powodu rażącej niewdzięczności odarowanego. Powodem jej odwołania mogą być też zwykłe konflikty rodzinne. (Art. 888-902 kodeksu cywilnego).

HVIEZDY O NÁS

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Dobrá atmosféra v práci ti môže splniť všetky úlohy a dosiahnuť zaslúžený úspech. V osobnom živote teda čakajú neobvyklé zážitky. Stretnie sa s osobou, ktorá teda už oddávna zaujíma. Finančná situácia sa značne zlepší, konečne si budeš môcť dovoliť niečo, po čom už dlho túžiš.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

V najbližšom období budeš v celkom dobrej forme a aj šťastie ti bude naklonené. Naskytne sa ti hodne príležitostí prejavíť v spoločnosti svoju inteligenciu, dôvtip a pohotovosť. Ale pozor! Príliš ostrý jazyk nerobí dobrý dojem a ani priateľov ti nezíska. V práci bezo zmien, čiže dobre, tak isto vo finančných otázkach.

RYBY (19.2.-20.3.)

Najbližší mesiac bude zaujímavý, pestrý, ale aj plný zodpovednosti. Upevníš si svoje postavenie, ktoré si tak fažko získal, ale za cenu dodatočných povinností. V osobnom živote priaznivo vyriešиш väčšinu problémov. Na zdravie sa nemôžeš staňovať, musíš byť silný ako kôň, aby si všetko zvládol.

BERAN (21.3.-20.4.)

Začiatok mesiaca preziješ v napäti spôsobenom fažkostami v práci. Všetko dopadne dobre, aj keďže to bude stáť hodne nervov. Ani rodinné starosti teda nebudú dlho trápiť, poradíš si s nimi bez väčších problémov. Potom príde čas, aby si pomyslel na odpočinok. Krátka dovolenka by nebola od vecí.

BÝK (21.4.-20.5.)

Čaká teda mnoho úspechov a spokojnosti v práci, kde sa v poslednom čase cíti ako ryba vo vode. Žiadny problém teda nedokáže vyvieť z rovnováhy. Nadiadení majú pre teba uznanie a vedia teda doceňiť aj tvoji spolupracovníci. Pravdepodobne teda čaká služobná cesta, na ktorej prežiješ milé chvíle. Nezabúdaj však, že naozaj milé je to, čo sa včas končí.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Máš veľa práce, tým viac, že sám berieš na seba rôzne povinnosti. Nečudo, že pre únavu nebudeš vo svojich rozhodnutiach vždy dosť rozvážny a objektívny. Nedaj sa ovplyvniť chvílkovými dojmami. Dobre by ti urobila aspoň krátka dovolenka, najlepšie mimo svojho bydliska, aby si aspoň nakrátko zabudol na svoje pracovné povinnosti.

RAK (22.6.-22.7.)

Všeobecne to bude celkom pokojný mesiac, aj keď sa nevyniesie istým problémom, ktoré však vyriešiš bez väčšej námahy. Veď to nie je pre teba nič nové a preto teda to niako nemôže prekvapíť. Niekoľko blízkych k tebe trochu zláhostajne. Snaž sa ho presvedčiť, že je pre teba dôležitý, no a pousiluj sa vyhýbať akýmkoľvek hádkam a sporom.

LEV (23.7.-23.8.)

V zamestnaní ti nepôjde všetko hladko, ako si očakával. Nemáš na to vplyv a musíš jednoducho počkať, až sa všetko vyrieši samo. V osobnom živote opäť ožijú stare čity a sympatie. V najbližšom čase teda čaká zaujímavé stretnutia a milé zážitky. Finančnú situáciu zlepší výplata a nečakaná odmena alebo prémia.

PANCA

(24.8.-23.9.)

Hoci pre nával práce nemáš príliš veľa času, musíš si poradiť so všetkými povinnosťami. Navyše niekoľko blízkych bude potrebovať tvoju radu a pomoc. Musíš si na všetko najť čas a zachovať sa tak, ako si to situácia vyžaduje. Spoloahlia sa najmä na vlastné sily a skúsenosti, ostatne, najlepšie si môžeš pomôcť len ty sám.

VÁHY

(24.9.-23.10.)

Najbližšie obdobie bude od začiatku zaujímavé, aj keďže čaká mnoho pálčivých úloh, ktoré musíš splniť. Prinesie ti to však mnoho nových dojmov, postrehov a poznatkov. Okolo teba sa veľa zmení a otvorí ti nové, slabné perspektívy. Teraz už netreba nič iné, len sa chopiť iniciatív a prispôsobiť súčasnú situáciu vlastným konceptiám.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

V práci prevládajú ambície a chuť súperenia. Veríš, že dosiahneš úspech. Ak sa ti to podarí vďaka vlastnej iniciatíve, práci a dôslednosti, je všetko v poriadku. Vyhýbaj sa však akýmkoľvek zákuliským intrigám a nesnaž sa dosiahnuť svoj cieľ za každú cenu. Niecky je lepšie zachovať si priateľov okolia, ako získať pochybnú slávu.

STRELEC

(23.11.-21.12.)

Usiluj sa vyhýbať situáciám, ktoré si niekoľko blízkych môžu vysvetlovať tvorími nezáujmom a ľahostajnosťou. Práve také ovzdušie môže vzniknúť v najbližších dňoch. Snaž sa svojim blízkym venovať viacero času a pozornosti, ktoré od teba očakávajú. Nevyhováraj sa na nával práce a povinností. Na milé slová si vždy musíš najť čas. (js)

NÁŠ TEST

Snažíte sa vyhnúť zodpovednosti?

1. Spoliehate sa často na šťastie?

a/ Skôr na priateľov - 3; b/ Považoval by som to za nezodpovedné - 1;
c/ Odvážnemu aj šťastie praje - 5; d/ Ja na šťastie neverím - 2.

2. Považujete strach za zbabelosť?

a/ Nie vždy - 3; b/ Strach majú len zbabelci - 5; c/ Mám strach, že nič nedokážem - 1; d/ Mám trochu strachu i zbabelosti - 2.

3. Je pre vás milšie, ak sa môžete zodpovednosti vyhnúť?

a/ Nesnažím sa o to - 4; b/ Vyhýbam sa každej zodpovednosti - 1; c/ Každý problém si triľam riešiť - 5; d/ Áno, je to pre mňa milšie - 2.

4. Je veľký rozdiel medzi odvahou a hazardovaním?

a/ Každá odvaha je prejavom hazardovania - 1; b/ Môžem byť odvážny aj bez rizika - 4; c/ Hazardovanie znamená slepú odvahu - 2; d/ Odvaha je prejavom smelosti - 5.

5. Prenechávate zodpovednosť radnej iným?

a/ Áno - 1; b/ Preberám ju sám - 5; c/ Nie, ak to nie je nič väzne - 3; d/ Nemusím to robíť - 4.

6. Pôsobí na vás každé sklamanie deprimujúco?

a/ Aspoň ma nadľho znechucuje - 2; b/ Nie, nikdy - 5; c/ Deprimuje ma každá povinnosť - 1; d/ Niecky aj povzbudivo - 4.

7. Máte často dojem, že by ste sa rozhodli lepšie, ako váš vedúci?

a/ Áno, často - 5; b/ Ja na vedúceho prostre nemám - 2; c/ Občas mávam aj lepšie nápady - 4; d/ Nie, lebo o ničom nerozhodnem - 1.

8. Lahko sa vzdávate?

- Sestrička, teraz zapnite rádio a dajte ho čo najhlasnejšie.

- Je to pravda, že ste prešli autom človeka?
- Áno, prosím, žiaľ, je to pravda.
- A boli ste už trestaný?
- Ešte ako! Oženil som sa s vdomou po tomto človekovi.

* * *

Jožo prosí starého otca, aby mu kúpil trúbku.

- Oho, narobíš dosť hurhaju aj bez trúbky.

- Sľubujem ti, starý otec, že budem na nej hrať len vtedy, keď budeš spáť.

* * *

Mrzne, len tak praská. K colniči v horách prichádza auto.

- Máte niečo na oclenie? - pýta sa colník.

- Nie, nie.

- Alkohol tiež nie?

- Nie.

- Škoda...

* * *

- Pán doktor, prehľtol som hodinky.

- A máte bolesti?

- Len keď ich naťahujem.

* * *

- Ak sa priznáte, kam ste ukryli ukradnuté peniaze, znížim vám trest, - hovorí sudca.

- Ale, pán sudca, to je čisté vydieranie! - rozhorčuje sa obžalovaný.

* * *

- V mojom hrdle je celý majetok, - hovorí spevák.

- Aj v mojom, - potvrzuje alkoholik.

* * *

Lekár počúva pacienta:

- Dýchajte! Nedýchajte! Dýchajte! Nedýchajte! Nedýchajte! Nedýchajte! Vydržte! Ďaľší!

* * *

- Moja manželka, - sťažuje sa Palo Emiliovi, hovorí, hovorí, ale stále na tú istú tému. A čo tvoja?

- Moja tiež veľa hovorí, ale tému nemá nijakú.

* * *

Dve opice rozoberajú atómovú bombu.

- A čo, keď vybuchne? - pýta sa prvá.

- Nič to, mám druhú.

* * *

Barman hovorí čašníkovi:

- Prestaň už vyhadzovať opitých hostí na ulicu! Zabudol si, že už niekoľko dní robíš v reštauračnom vozni?!

MENO VEŠTÍ

LUCIA - veľmi populárne meno, nielen v mestách, ale aj na dedinách. Obyčajne svetlovlásá alebo tmavá blondína, vysoká alebo prieberne vysoká, štíhlá, ale nie chudá, s peknou, súmernou postavou. Má veľké, sivé alebo modré oči, zdravú ružovú pleť ako zrelá broskyňa, pravidelnú tvár a široké ústa. Pohybuje sa ľahko, plynule, pôvabne, akoby sa ani zeme nedotýkala. Od malička je trochu zahľadená do seba a má veľmi bohatý vnútorný život. Miluje prírodu, pozná po mene množstvo stromov, krov, kvetov, bylín, zvierat a vtákov. Bezchybne odlišuje jedlé huby od jedovatých. Zvieratá a vtáky ju majú rady, psy na ňu nikdy neútočia a včely či osy neštípu. Dobre pozná liečivé účinky mnohých bylín, ktoré rada zbiera a využíva nielen pre vlastnú potrebu. Vie tiež predpovedať počasie, dážď alebo búrku, sneženie, krupobitie či horúčavy, ba dokonca budúcu úrodu. Dokáže veštít z dlane, postaviť horoskop, ktorý jej spravidla presne „vyjde“. Ludia ju volajú rusalkou, vílou, a majú ju radi, keďže vedia, že všetko, čo robí, je pre ich dobro. Lucia neznáša zimu a tmu. Keď si líha, necháva vždy horieť malú nočnú lampičku. Miluje veľké priestory, čistý vzduch, jasné nebo, sytú zeleň, živú, neskazenú prírodu.

Lucia máva vrodenú intuiciu. O takých ľuďoch sa hovorí, že majú šiesty zmysel. Je nežná, citlivá, vždy usmiate, trpežlivá a zdanlivo bezbranná. Zlí, úskoční a falosní ľudia sa v jej prítomnosti cítia zle a najradšej sa jej vyhýbajú. Dá sa povedať, že je ľuďom veľmi naklonená, ochotná všetkým pomáhať. Lucia má veľmi rada kvety, sladkosti, vkusné, aj keď jednoduché oblečenie a romantickú hudbu. Má výbornú pamäť, čo jej veľmi pomáha nielen v základnej škole a v ďalšom štúdiu na strednej či vyskej škole, ale aj neskôr v práci. Je dobrou pracovníčkou a nadriadení si ju vážia, zato kolegynie ju nemajú príliš rady a všetko jej závidia. Vďaka svojej intuícii sa dobre vydáva a spolu s manželom tvoria veľmi vydarený manželský zväzok. Majú dve a niekedy aj tri deti, o ktoré sa spolu vzorne starajú. Lucia len zriedkavo chorľavie a dožívá sa vysokého veku. (jš)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo:

Morský prístav - čakajú fa pocty.

Mŕtvy byť - zásluhy a čest; ...a znova ožiť - neočakávaná pomoc.

Mrázka vidieť - nečakaná podpora; byť ním - šťastie ti bude priať.

Mrzutosti mať - hádky, spory, konflikty.

Múzeum navštíviť - dobre využiješ svoj život.

Mužov viac vidieť - odmietneš manželskú ponuku.

Myrtový veniec vidieť - šťastie v láске; nosiť - skorý šťastný sobáš; pliesť - čoskoro budeš družbom (družičkou) na svadbe;

Mzdu dostať - strata.

Nádor na niekom vidieť - čaká fa sklamanie; samému mať - urobíš správny krok.

Nahý byť - bieda, chudoba; iných vidieť - bezstarostný život; behať - máš neúprimných priateľov

Námorníka vidieť - čaká fa ďaleká cesta; byť ním - nevera manžela bud' manželky.

Náprsnú tašku vidieť - tvoj problém sa ujasní; stratíť - nepríjemnosti.

Náušnice - dostať darček; nájsť - zisk, šťastie; stratíť - čaká fa ľahšia nemoc; nosiť - dozvieš sa tajomstvo; kupovať - mrzutosti z vlastnej viny; rozbiť - zrada.

Nečistota, chodiť v nej - veľká výhra na lotérii; padnúť do nej - šťastie; odstraňovať ju - dostaneš sa do zlej spoločnosti.

Nemanželské diefa - niekto fa ohovára.

Nenáviedený byť - v živote niečo dokážeš.

Nite navíjať - potrebuješ veľa trpežlivosti; odvíjať - vyhýbaj sa tajomstvám. (jš)

a/ Často už vopred - 1; b/ Určite niečo znesiem - 4; c/ Častejšie áno, ako nie - 2; d/ Nikdy - 5.

HODNOTENIE

8-17 bodov: Iste ste už na to prišli, že vaša sebadôvera je na nízkej úrovni. Ak si to uvedomujete a chcete sa prekonáť, snažte sa splniť najprv jednoduché úlohy a postupne náročnejšie. Ak v tom vydržíte, vaša sebadôvera porastie.

18-24 bodov: Ak sa nenecháte odradiť, postupne sa presvedčíte o tom, že mnohé problémy dokážete s úspechom zvládnúť.

25-32 bodov: Zodpovednosti sa nevyhýbate. Či je to snaha pomáhať niečo riešiť, alebo len úsilie o zisk, to musíte posúdiť sám.

33-40 bodov: Aj vaše okolie pozná vaše sklonky a ochotu preberať zodpovednosť. (jš)

SUPERMAN CHRÁNI DETI. Kde sú dnes slávni hrdinovia, keď je na svete toľko miest, kde by boli potrební? Jeden z nich, Superman, sa nedávno začal prihovárať albánskym defom z komiksového zošitu, ktorý varuje pred nebezpečenstvom hroziacom od pozemných mím. Superman nie je nasadený do takejto akcie po prvý raz. Podobné komiksy pripravili UNICEF, producent komiksov DC Comics a Pentagon aj pred niekoľkými rokmi, po skončení vojny v Bosne. Kreslení hrdinovia Superman a Wonder Woman pomáhali aj v minulom roku upozorňovať deti na číhajúce miny v štátach strednej Ameriky. Komiksy sa tentoraz distribuujú v náklade viac než polmilióna výtlačkov pre albánsky hovoriacich malých Kosovčanov. Osvetla, ako upozorňuje UNICEF, je veľmi dôležitá, veď pozemné miny sú vrahovia, poľujúci najmä na deti. Poznamejme, že ročne sa 8 až 10 tisíc detí stáva obeťami mím - zahynú alebo žijú s väzonymi združenstvami následkami. Superman sa prvý raz objavil v kreslenej podobe v roku 1938 a odvtedy bojuje so zlom na Zemi nielen na stránkach komiksových zošitov, ale aj vo viacerých filmoch a televíznych seriáloch. Na snímke: kresba Supermana.

TÁÁÁKÉ NOHY. Francúzsky futbalista Christian Karambeau sa donedávna mohol tešiť aj tým, že je manželom českej modelky Adriany Sklenařkovej, ktorá mala najdlhšie nohy na svete. Dnes to už neplatí. Nie, nerozvedli sa, ale Adriana stratila svoj titul. Novou majiteľkou najdlhších nôh na svete je ďalšia Češka Marcela Sterclová, ktorej nohy majú dĺžku 129 cm, čiže o 6 cm viac, ako nohy slávnejšej modelky. Jediným potešením pre Adriannu môže byť snáď len to, že titul sa dostať do rúk (nôh?) jej rodáčky. Na snímke: Marcela Sterclová.

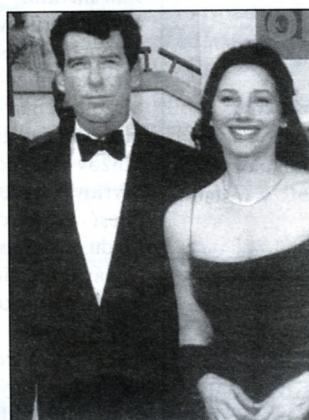
PRINC WILLIAM POTOMKOM SHAKESPEARA? Princ William má medzi svojimi predkami najslávnejšieho anglického dramatika Williama Shakespeara, tvrdí nemecká historička Anglicka Hildegarda Hammersch-

midtová-Hummelová. Ako nedávno objavila, v roku 1598 Elizabeth Vernonová porodila v Londýne Shakespearovi dcérku Penelopu, ktorá sa neskôr stala dvornou dámou kráľovnej Alžbety I. a vydala sa za baróna Spencera, praprapredka tragickej zomrelej lady Diany, mamy princa Williama.

PRAKTIKANTKA CHELSEA. 19-ročná dcéra amerického prezidenta Billa Clintonu absolvovala počas tohto ročného prázdnin prax. Pracovala na veľkom hospodárstve v štáte Montana, kde k jej povinnostiam patrilo o.i. vyháňanie dobytka na pašu, vŕzenie býkov a pomoc pri umelom oploďovaní kráv. Iste to neboli pre prezidentskú dcéru príliš vдаčné práce, ale slečny v USA vykonávajú prax nielen v Bielom dome. Na snímke: Chelsea Clintonová.

PIERCE BROSNAN BOJUJE S RAKOVINOU. Nie, neobávajte sa! Ten driečny herec sa má dobre. Nedávno však zistil, že svetu sa musí ukázať aj vo väčnejšej úlohe než je James Bond - agent 007. Prevzal preto patronát na slávnym londýnskom klubom *Gilda Club*, ktorý združuje miliónarov, sponzorujúcich boj s rakovinou. Toto rozhodnutie dozrievalo v ňom už oddávna - pred ôsmimi rokmi totiž stratil milovanú ženu Cassandra Harrisovú, ktorá zomrela na túto nelútostnú chorobu. Na snímke: Pierce Brosnan s manželkou.

NAJHORŠIE FILMY POSLEDNÝCH PIATICH ROKOV. Na základe ankety anglického mesačníka „Empire“ bola nedávno uverejnená listina najhorších filmov, ktoré boli natočené v uplynulých piatich rokoch. Je iste zaujímavé, že všetky filmy sú americkej výroby. 1. Batman a Robin (1997), 2. Titanic (1997), 3. Pomstiteľia (1998), 4. Nebezpečná rýchlosť II (1997), 5. Godzilla (1998), 6. Spawn (1997), 7. Forrest Gump (1994), Sho-

wgirls (1995), 9. Armageddon (1998), 10. SpiceWorld (1997).

SMOLIARKA SOPHIA. Niekoľky bývajú dni, kedy človeka doslova presleduje smola. Neraz sa o tom presvedčujú aj také filmové hviezdy, ako napríklad Sophia Lorenová, ktorá za 80 tisíc dolárov vystúpila v londýnskom obchodnom dome Harrod's. Na hviezdu najprv zaútočil papagáj kakadu, ktorý patrí majiteľovi tohto exkluzívneho strediska Mohamedovi al Fayedovi a neskôr herečka spadla z javiska.

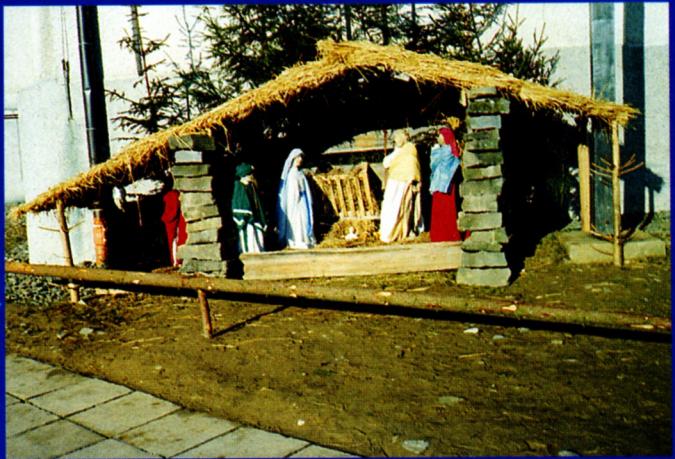
INÁ GWYNETH. Americká herečka Gwyneth Paltrovová, držiteľka Oscara za úlohu vo filme Zaľúbený Shakespeare, svojimi na blond prefarbenými vlasmi pripomína v súčasnosti skôr sexbombu Pamela Andersonovú ako samú seba. Zaujímavé, či pekná Gwyneth, ktorá svojím hereckým talentom doslova o hlavu prevyšuje svoju súperku, plánuje svoju prevahu nad ňou dokazovať len takto. Ako totiž vieme, ženská povaha je plná prekvapení, takže sa môže stať, že aj Gwyneth sa rozhodne aj na zdokonalenie svojej „figúry“ pomocou plastickej chirurgie. Rozhodne ju od toho odrádzame!

ŽANDÁRI IDÚ DO MÚZEA. Najslávnejší žandári zo Saint Tropez, medzi nimi sa možejme aj ten najpopulárnejší z nich, ktorého zahral francúzsky komik Louis de Funes (zomrel v roku 1983), budú mať už o nedlho svoje múzeum. Vznikne v budove, miestnom v ozajstnej policajnej stanici, v ktorej natočili všetkých šest častí populárnej komédie o žandároch. Od roku 1964, keď vznikol prvý film s Louisom de Funesom, turisti začali čoraz častejšie navštěvoval „pracovisko“ svojich filmových obľubencov. Nakoniec došlo k tomu, že ozajstní policajti požiadali o prefašovanie policajnej stanice na iné miesto a vo vyprázdnenej budove navrhli vytvoriť múzeum žandárov zo Saint Tropez. V múzeu si návštěvníci budú môcť prezrieť o.i. jeep, ktorým jazdili žandári, fotografie z natáčania filmu, plagáty, uniformu, ušitú zvlášť pre Louisa de Funesa a pod. Na snímke: Louis de Funes. (pk)

Betlehem z tribšského kostola sv. Alžbety

Betlehem spred kostola sv. Martina v Podvuku

ČAS BETLEHEMOV

FOTO: P. KOLLÁRIK, J. PIVOVARČÍK

Ludový vyrezávaný betlehem z podtatranského kraja

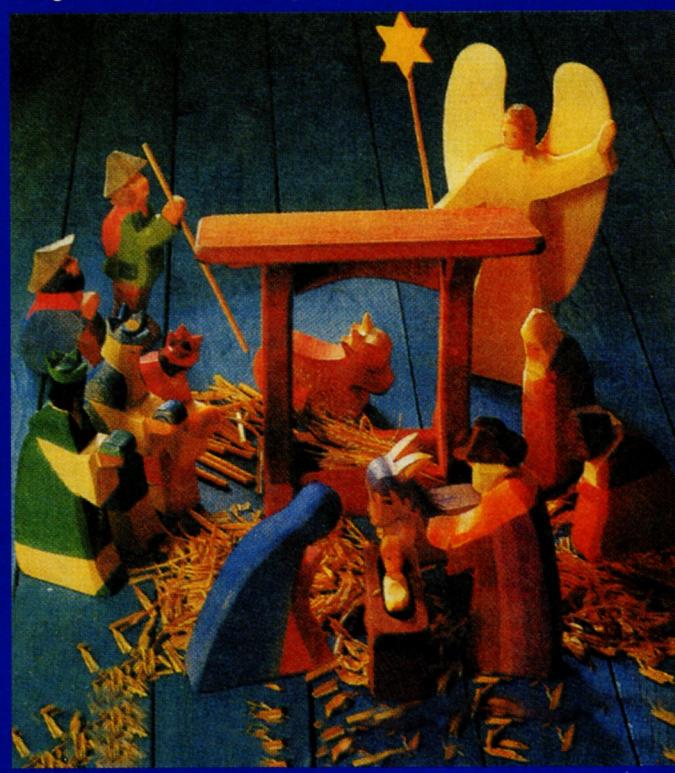

Betlehem z plasteliny krakovských detí

Takýto betlehem si každý môže urobiť doma

Malé betlehemy školákov z Harkabuza

Na sanach v Malej Lipnici. Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Študie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100